

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΠΜΣ «ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ»

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Μιχάλη Ελευθερία ΠΓ2020312

Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΛΟΓΟΣ ΜΙΑΣ ΔΕΞΙΑΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ:
ΑΝΑΛΥΩΝΤΑΣ ΤΟ ΡΑΤΣΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗ ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ
ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΗΛΩΣΕΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Συμβουλευτική Επιτροπή:

Σωτήριος Λίβας,

Ιωάννης Καρράς,

Αναστασία Παριανού

Περίληψη

Στη σύγχρονη ιστορία, με τον ολοκληρωτισμό της επέλασης του καπιταλισμού και του ιμπεριαλισμού και τον ανταγωνισμό των υπερδυνάμεων για κυριαρχία σε χώρες επιρροής, παρατηρούνται συχνά κύματα μαζικής μετανάστευσης και προσφυγιάς, συνοδευόμενα από όρους όπως τρομοκρατία, επέλαση, εισβολή, Ισλαμοποίηση. Η άνοδος των δεξιών πολιτικών κομμάτων και πολιτικών ανά τον κόσμο σήμανε ότι η γλώσσα των προκαταλήψεων και των διακρίσεων έγινε πιο εμφανής και πρόδηλη, και η ανάγκη εντοπισμού και ανάλυσης αυτής της γλώσσας, αυτού του λόγου, έχει αποκτήσει μεγαλύτερη σημασία. Ο λόγος παίζει πρωταρχικό ρόλο τόσο στην παραγωγή όσο και στην αναπαραγωγή ρατσιστικών και ξενοφοβικών στερεοτύπων και αντιλήψεων. Ειδικά ο δημόσιος πολιτικός λόγος και ο τρόπος που οι πολιτικοί θίγουν ζητήματα σχετικά με τους πρόσφυγες και το αποκαλούμενο προσφυγικό, φέρουν ιδιαίτερη βαρύτητα. Η πολιτική εργαλειοποίηση του μεταναστευτικού-προσφυγικού ζητήματος είναι δεδομένη και εντατική.

Σε αυτή την διπλωματική εργασία, θα εντρυφήσουμε πρώτιστα στις έννοιες λόγος, δημόσιος λόγος, πολιτικός λόγος και ρητορική μίσους. Εν συνεχεία θα μιλήσουμε για τον ρατσισμό και τις διακρίσεις του, εν προκειμένω σε ρευστό και θεσμικό ρατσισμό και κατόπιν θα μιλήσουμε για την έννοια της ξενοφοβίας και της Ισλαμοφοβίας. Έπειτα στηριζόμενοι στη μεθοδολογία της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου, θα μελετήσουμε τον δημόσιο λόγο στελεχών της κυβέρνησης, του πολιτικού κόμματος της Νέας Δημοκρατίας, που βρίσκεται στην εξουσία στην Ελλάδα από τον Ιούλιο του 2019 και κατά πόσο αυτές οι δηλώσεις προωθούν ρατσιστικές ή ξενοφοβικές αντιλήψεις. Εν κατακλείδι θα παρουσιαστούν τα συμπεράσματα από την ανάλυση του λόγου των στελεχών της κυβέρνησης και κατά πόσο αυτά επιβεβαιώνουν την ερευνητική υπόθεση.

Λέξεις κλειδιά: ρατσισμός, ξενοφοβία, πρόσφυγες, δημόσιος λόγος, πολιτικός λόγος, δεξιά

Abstract

In modern history, with the totalitarianism of the march of capitalism and imperialism and the competition of the superpowers for domination of countries of influence, waves of mass migration and refugee movements are often observed, accompanied by terms such as terrorism, invasion, Islamization. The rise of right-wing political parties and policies around the world has meant that the language of prejudice and discrimination has become more prominent and evident, and the need to identify and analyse this language, this discourse, has become more important. Discourse plays a key role in both the production and reproduction of racist and xenophobic stereotypes and perceptions. In particular, public political discourse and the way in which politicians address issues relating to refugees and the so-called refugee issue, carry particular weight. The political instrumentalisation of the migrant-refugee issue is given and intensive.

In this thesis, we will primarily delve into the concepts of discourse, public discourse, political discourse and hate speech. Then we will talk about racism and its distinctions, in this case liquid racism and institutional racism, and then we will talk about the concept of xenophobia and Islamophobia. Then, relying on the methodology of Critical Discourse Analysis, we will study the public discourse of government officials, of the political party of New Democracy, which has been in power in Greece since July 2019, and whether these statements promote racist or xenophobic attitudes. Finally, the conclusions from the analysis of the speech of the government officials and whether they confirm the research hypothesis will be presented.

Keywords: racism, xenophobia, refugees, public discourse, political discourse, right-wing

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Σωτήρη Λίβα για την τροφή για σκέψη που μου παρείχε στη διάρκεια του μεταπτυχιακού αλλά και την ελευθερία στη συγγραφή της διπλωματικής, την κυρία Παριανού για τις πρόσθετες πολύτιμες γνώσεις που παρείχε απλόχερα και τον κ.Καρρά για την «διαπολιτισμικότητα» και την ευγένεια του. Να ευχαριστήσω τον σύζυγο μου Δημήτρη για την υπομονή του και κυρίως το Ιριδάκι που έκανε υπομονή όταν η μαμά είχε «μάφημαν» και τον Ίωνα-Γεώργιο που φαντάζομαι ότι αποτελεί το νεότερο φοιτητή του μεταπτυχιακού, αφού το άκουγε από την κοιλιά της μαμάς.

Πίνακας συμβόλων-ακρωνυμίων-συντομογραφιών

Βλ.	Βλέπε
Ε.Ε	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΚΑΛ	Κριτική Ανάλυση Λόγου
ΚΕΕΛΠΝΟ	Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων
Κ.λπ.	Και λοιπά
Μτφ	Μετάφραση
Ν.Δ.	Νέα Δημοκρατία
ΟΝΝΕΔ	Οργάνωση Νέων Νέας Δημοκρατίας
Π.χ.	Παραδείγματος χάρη
ΣΥ.ΡΙ.ΖΑ.	Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς
С.Д.Α.	Critical Discourse Analysis

«Μα τι το επικίνδυνο λοιπόν υπάρχει στο γεγονός ότι οι
άνθρωποι μιλάνε και ότι ο λόγος τους καρποφορεί
ασταμάτητα; Που βρίσκεται ο κίνδυνος;

Paul-Michel Foucault

Περιεχόμενα:

1.Εισαγωγή

1.1. Προσδιορισμός του υπό μελέτη θέματος	9
1.2. Σκοπός έρευνας, Ερευνητικά ερωτήματα, Ερευνητική υπόθεση	11
1.3. Μεθοδολογία που θα ακολουθηθεί	13
1.4. Αναμενόμενα αποτελέσματα –Συνοπτική περιγραφή έρευνας	15
1.5. Το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας	16

2. Ανασκόπηση βιβλιογραφίας-Θεωρητική βάση

2.1 Λόγος	19
2.1.1 Δημόσιος λόγος	24
2.1.2 Πολιτικός Λόγος	27
2.1.3 Ρητορική μίσους (hate speech)	31
2.2. Ρατσισμός	35
2.2.1. Ρευστός Ρατσισμός	38
2.2.2. Θεσμικός Ρατσισμός	40
2.3 Ξενοφοβία	44
2.3.1 Ισλαμοφοβία	47

3. Μεθοδολογία

3.1 Κριτική Ανάλυση Λόγου	52
---------------------------	----

4. Αποτελέσματα έρευνας

4.1.Ανάλυση και παρουσίαση των δεδομένων της έρευνας	55
--	----

4.2 Αποδοχή ή απόρριψη ερευνητικών υποθέσεων	76
--	----

5. Συμπεράσματα –Προτάσεις

5.1. Συμπεράσματα	80
5.2.Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα	83
5.3.Περιορισμοί έρευνας	84
5.4.Επίλογος	85

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Ξενόγλωσση

Παράρτημα 1

Παράρτημα 1Ι

Κεφάλαιο 1.

Εισαγωγή

1.1. Προσδιορισμός του υπό μελέτη θέματος

Το 2015, τόσο η Ευρώπη όσο και η Ελλάδα, ως πύλη εισόδου για την Ευρωπαϊκή Ένωση, βίωσαν μια πρωτοφανή μαζική εισροή προσφύγων, κυρίως από τη Συρία και το Αφγανιστάν, στη προσπάθεια τους να σωθούν από τη δίνη του πολέμου και των αναταραχών που ξέσπασαν στη χώρα τους. Αυτή η μαζική εισροή προσφύγων στην Ευρώπη φαίνεται ότι οδήγησε σε άνοδο των ακροδεξιών κομμάτων και της ακροδεξιάς ρητορικής -όπως στην Ουγγαρία του Viktor Orbán - αυτή της απανθρωποποίησης και συνεπαγωγικά της ξενοφοβίας και του ρατσισμού. Ενδεικτικά το 2015, η Ελλάδα υποδέχθηκε πάνω από 850.000 πρόσφυγες αιτούντες άσυλο. Αυτό το κύμα προσφύγων προκάλεσε ποικίλες αντιδράσεις στους Έλληνες πολίτες, ενεργοποιώντας από τη μία μαζικά κύματα αλληλεγγύης και παροχής βοήθειας από απλούς πολίτες και συλλογικότητες προς τους πρόσφυγες, και από την άλλη προκαλώντας αντιδράσεις ξενοφοβίας και φαινόμενα ρατσισμού μέχρι και πογκρόμ¹.

Τόσο η Ευρώπη όσο και η Ελλάδα δεν ήταν προετοιμασμένες για αυτή τη μαζική υποδοχή προσφύγων και μεταναστών. Από τη μια δημιουργήθηκαν πολλές θέσεις εργασίας στις δομές προσφύγων, στη κατασκευή κλειστών ή ανοιχτών κέντρων προσωρινής διαμονής προσφύγων, στη φύλαξη των συνόρων, είτε χερσαία, είτε θαλάσσια, ώστε να αποτραπεί η είσοδος περισσότερων προσφύγων και μεταναστών. Από την άλλη η κοινωνία διχάστηκε, υπήρξαν αντιδράσεις για προσπάθεια Ισλαμοποίησης της Ελλάδας, έξαρση ρατσιστικών επιθέσεων, ρητορική μίσους και διακρίσεων, άνοδος ακροδεξιών κομμάτων, που εντάθηκαν σε συνδυασμό με την οικονομική ύφεση και τις πολιτικές λιτότητας. Η διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος αποτέλεσε πεδίο σύγκρουσης ανάμεσα στα πολιτικά κόμματα. Τα πιο δεξιά και ακροδεξιά κόμματα βρήκαν την ευκαιρία να εντείνουν την ρατσιστική ρητορική

¹ Η λέξη πογκρόμ προέρχεται από το ρήμα της Ρωσικής громить που σημαίνει «προκαλώ όλεθρο, συντρίβω». Το «πογκρόμ» καθιερώθηκε ως περιγραφικός όρος με τις εκτεταμένες αντισιμιτικές εξεγέρσεις

τους ακόμα και μέλη τους να προβούν σε εγκλήματα μίσους, ρατσιστικά εγκλήματα (hate crimes)² (βλέπε Χρυσή Αυγή).

Ο δημόσιος πολιτικός λόγος, σε σχέση με το προσφυγικό ζήτημα και τη διαχείριση του, κυριάρχησε στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και στις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης. Οι απόψεις των πολιτικών του κόμματος που βρίσκεται στα ηνία της διακυβέρνησης της χώρας, αποτελούν κρίσιμη συνιστώσα διαμόρφωσης των πολιτικών και στρατηγικών που ψηφίζονται και εφαρμόζονται στη χώρα. Εκτός αυτού απολαμβάνουν μέγιστης διάδοσης και ευρείας απήχησης, καθώς οι πολιτικοί του κυβερνώντος κόμματος σε καθημερινή βάση εμφανίζονται ή ακόμα κυριαρχούν σε Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, τηλεόραση, ραδιόφωνο, διαδίκτυο ή ακόμα προωθούν και διαδίδουν τις αντιλήψεις τους μέσω των προσωπικών τους λογαριασμών ή των επίσημων λογαριασμών των Υπουργείων ή των οργανισμών των οποίων προΐστανται. Ο λόγος των πολιτικών δεν είναι τυχαίος ή αθώος, αντίθετα εμπεριέχει όλες τις πολιτικές, τις στρατηγικές και τις αντιλήψεις του κόμματος που εκπροσωπούν. Σε περίπτωση που αυτές οι δηλώσεις τείνουν να αμφισβητούν πανανθρώπινες αξίες και δικαιώματα, σε περίπτωση που οι δηλώσεις τους μπορεί να προωθούν τον ρατσισμό ή την ξενοφοβία, αυτό αποτελεί μείζον ζήτημα σε μια δημοκρατική, κατ' έπιφαση τουλάχιστον χώρα, και δη σε μια περίοδο ιδιαίτερα κρίσιμη καθώς οι προφυγικές και οι μεταναστευτικές ροές από το 2015 και μετά έχουν απασχολήσει πολλάκις, πολίτες, κόμματα, Κυβέρνηση και φορείς της κοινωνίας πολιτών, και έχουν αποτελέσει πεδίο σύγκρουσης και διαμάχης αντιδιαμετρικών απόψεων.

2

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%AF%CE%BA%CE%B7_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%A7%CF%81%CF%85%CF%83%CE%AE%CF%82_%CE%91%CF%85%CE%B3%CE%AE%CF%82

1.2 Σκοπός έρευνας, Ερευνητικά ερωτήματα, Ερευνητική υπόθεση

Στην παρούσα εργασία αναλύονται δηλώσεις στελεχών της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας, από τη στιγμή που ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας, μετά τις εκλογές του Ιουλίου του 2019, σε σχέση με το προσφυγικό ζήτημα. Ως προσφυγικό ζήτημα προσδιορίζεται στην Ελλάδα από το 2015 και μετά η έλευση πληθώρας προσφύγων και μεταναστών αιτούντων ή μη άσυλο, εξαιτίας κυρίως του πολέμου στη Συρία αλλά και το Αφγανιστάν. Πρόσφυγας ονομάζεται ο άνθρωπος που αφήνει τη χώρα του λόγω συγκρούσεων ή διώξεων και αιτών άσυλο είναι το άτομο που ζητά, αιτείται διεθνή προστασία. Η Ελλάδα δεν ήταν ίσως ο τελικός προορισμός αυτών των προσφύγων, αλλά το πιο εύκολο πέρασμα τουλάχιστον στην Ευρώπη. Στην προσπάθεια τους όμως να διαφύγουν στην Ευρώπη, εξαιτίας της συνθήκης του Δουβλίνου III, πολλοί από αυτούς έχουν εγκλωβιστεί στη Ελλάδα και διαβιούν σε κλειστές δομές, τα αποκαλούμενα camps ή hot spots.

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται δημόσιες δηλώσεις πολιτικών στελεχών του κυβερνώντος κόμματος που βρίσκεται στην ηγεσία της χώρας από τις εθνικές εκλογές του 2019, της παράταξης της Νέας Δημοκρατίας, έως σήμερα, Σεπτέμβριο του 2022. Οι δημόσιες δηλώσεις μπορεί να αφορούν τηλεοπτικές συζητήσεις, ραδιοφωνικές συνεντεύξεις και μικρά κειμενικά αποσπάσματα, τα λεγόμενα tweets ή posts που οι ίδιοι οι πολιτικοί αναρτούν σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης όπως το Twitter και το Facebook. Τα ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται αφορούν στο κατά πόσο δημόσιες δηλώσεις στελεχών της παρούσας κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας προωθούν τη ξеноφοβία και το ρατσισμό, μπορούν δηλαδή να χαρακτηριστούν ως μισαλλόδοξες ή ρατσιστικές. Για να μελετήσουμε την ερευνητική μας υπόθεση θα χρησιμοποιήσουμε τη μεθοδολογία της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου. Η συγκεκριμένη μεθοδολογία αποτελεί ένα συνονθύλευμα μεθόδων που υπογραμμίζει το ρόλο της ιδεολογίας στη διαμόρφωση των σχέσεων ανάμεσα στις γλωσσικές και κοινωνικές πρακτικές. Η ΚΑΛ δηλαδή μας βοηθάει να αναλύσουμε τη γλώσσα, το λόγο, ως μέσο κοινωνικά προσδιορισμένων μηνυμάτων παρά ως ατομική έκφραση. Στην Κριτική Ανάλυση Λόγου η γλώσσα είναι άμεσα συνυφασμένη με τις ιδεολογίες. Δηλαδή η Κριτική Ανάλυση Λόγου διερευνά πώς μέσα από την ομιλία, το λόγο, οικοδομούνται αναπαραστάσεις της κοινωνικής

πραγματικότητας που αναπαράγουν και εδραιώνουν τις κοινωνικές ανισότητες και παγιώνουν την κυρίαρχη ιδεολογία. Η σύνδεση δηλαδή του λόγου των πολιτικών του κυβερνώντος κόμματος με το υφιστάμενο αποκαλούμενο προσφυγικό ζήτημα, όπως έχει επικρατήσει να αναφέρεται τόσο στην πολιτική όσο και στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας, θα αναδείξει το υπάρχον σύστημα ιδεολογικής κυριαρχίας και δημιουργίας κοινωνικών ανισοτήτων, εις βάρος της μειονοτικής ομάδας, αυτής των προσφύγων και μεταναστών. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να αναδείξει κατά πόσο οι δημόσιες δηλώσεις των πολιτικών στελεχών προωθούν τον ρατσισμό και τη ξενοφοβία, σε μια κοινωνία που δοκιμάζεται τα τελευταία χρόνια ,από την έξαρση της προσφυγικής κρίσης το 2015 και μετά.

1.3. Μεθοδολογία

Στην παρακάτω εργασία θα επιχειρήσουμε να μελετήσουμε το λόγο και την χρήση αυτού, από πολιτικούς του κόμματος της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας. Η αναδρομή σε παλαιότερες δηλώσεις στελεχών της κυβέρνησης περιλαμβάνει περισσότερο κραυγαλέες δηλώσεις, με έντονα ρατσιστικά στοιχεία. Όταν κάποιος πολιτικός δεν αποτελεί μέλος της κυβέρνησης, μπορεί να προβαίνει σε πιο ακραίες δηλώσεις έτσι ώστε είτε να τραβήξει την προσοχή, είτε να τονίσει με περισσότερο emphaticό τρόπο μια θέση και να προσελκύσει το αντίστοιχο εκλογικό κοινό. Όταν όμως βρίσκεται στα ηνία της εξουσίας, αποτελεί δηλαδή τον επίσημο θεσμικό εκπρόσωπο της χώρας, οφείλει τύποις τουλάχιστον να σέβεται το δημοκρατικό πλαίσιο και να προασπίζει τη νομιμότητα και τα οικονομικά προστατευμένα δικαιώματα. Για αυτόν ακριβώς το λόγο επιλέχθηκε η ρητορική των πολιτικών του κόμματος της Νέας Δημοκρατίας, κατά τη διάρκεια που βρίσκεται στην εξουσία.

Το εργαλείο που θα χρησιμοποιηθεί είναι η Ανάλυση Λόγου (Discourse Analysis) και πιο συγκεκριμένα η Κριτική Ανάλυση Λόγου (Critical Discourse Analysis). Οι πολιτικοί της κυβέρνησης χρησιμοποιούν το δημόσιο λόγο ώστε να ενισχύσουν την πολιτική του κυβερνώντος κόμματος και να διαμορφώσουν κλίμα που προωθεί και δικαιώνει τις πολιτικές τους αποφάσεις. Η χρήση του δημόσιου λόγου δεν αποτελεί παρόρμηση ή έκφραση ιδεών του εκάστοτε ομιλώντα ή γράφοντα, αλλά προμελετημένη επιλογή λέξεων και εκφράσεων προκειμένου να δικαιολογηθούν αποφάσεις, νόμοι και στρατηγικές που υιοθετούνται ή επιβάλλονται. Η Κριτική Ανάλυση Λόγου δεν αποτελεί μια συγκεκριμένη μέθοδο ανάλυσης αλλά ένα συνονθύλευμα προσεγγίσεων και αναλύσεων με κοινό τόπο την ανάλυση του λόγου σε σχέση με την εξουσία, πώς δηλαδή ο λόγος μπορεί να χρησιμοποιηθεί από την εκάστοτε εξουσία έτσι ώστε να επιτελέσει τους σκοπούς της και να διαμορφώσει συνθήκες και κλίμα ευνοϊκό προς τους στόχους της και τα συμφέροντα της. Η Κριτική Ανάλυση Λόγου (ΚΑΛ) είναι η έρευνα ανάλυσης λόγου που μελετά κυρίως τον τρόπο με τον οποίο η κατάχρηση της κοινωνικής εξουσίας και η ανισότητα θεσπίζονται, αναπαράγονται και νομιμοποιούνται μέσω του κειμένου και του λόγου, στο κοινωνικό

και πολιτικό πλαίσιο (Van Dijk, T. A., 2015). Όπως αναφέρει και η Στάμου (2014) η ΚΑΛ στρέφεται κυρίως στη μελέτη θεσμοθετημένων και δημόσιων κειμένων, αφού εκεί τίθενται συχνότερα ζητήματα κοινωνικής εξουσίας και ανισότητας. Σύμφωνα με τον Van Dijk (2001), τα κείμενα που παράγονται από θεσμούς, υπηρεσίες και δημόσια πρόσωπα έχουν ευρεία διανομή, ενώ αποτελούν τη σημαντικότερη πηγή από την οποία διαμορφώνουμε την αντίληψή μας για την κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα.

Να σημειωθεί ότι στην εργασία οι λέξεις πρόσφυγας και μετανάστης εναλλάσσονται, χωρίς όμως σκοπιμότητα αλλά ακολουθούν τη χρήση του λόγου από τους εκάστοτε ομιλητές. Σύμφωνα βέβαια με την Ύπατη Αρμοστεία οι όροι πρόσφυγας και μετανάστης είναι διακριτοί και έχουν διαφορετικό νόημα και συγχέοντας τους δημιουργούνται προβλήματα και για τους δυο πληθυσμούς. Οι πρόσφυγες είναι άτομα τα οποία διαφεύγουν από ένοπλες συρράξεις ή διώξεις. Η κατάσταση στην οποία βρίσκονται είναι συχνά τόσο επικίνδυνη και δύσκολη που αναγκάζονται να διασχίσουν εθνικά σύνορα για να αναζητήσουν ασφάλεια σε γειτονικές χώρες. Αναγνωρίζονται συνεπώς σε διεθνές επίπεδο ως 'πρόσφυγες' και έχουν πρόσβαση στην παροχή βοήθειας από τα κράτη, την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και άλλους οργανισμούς. Αναγνωρίζονται ως πρόσφυγες ακριβώς επειδή είναι πολύ επικίνδυνο για αυτούς να επιστρέψουν στην πατρίδα τους και χρειάζεται να αναζητήσουν καταφύγιο κάπου αλλού. Πρόκειται για ανθρώπους στους οποίους η άρνηση ασύλου έχει πιθανότατα θανάσιμες συνέπειες. Από την άλλη οι μετανάστες επιλέγουν να μετακινηθούν, όχι εξαιτίας κάποιας άμεσης απειλής δίωξης ή θανάτου, αλλά κυρίως για να βελτιώσουν τη ζωή τους αναζητώντας καλύτερες εργασιακές συνθήκες ή, σε κάποιες περιπτώσεις, για να ενωθούν με μέλη της οικογένειάς τους που βρίσκονται ήδη στο εξωτερικό, όπως επίσης για εκπαιδευτικούς ή άλλους λόγους. Σε αντίθεση με τους πρόσφυγες που δεν μπορούν να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους με ασφάλεια, οι μετανάστες δεν αντιμετωπίζουν αντίστοιχο εμπόδιο στην επιστροφή τους.

Σε όλη την εργασία για την αποφυγή επανάληψης, όταν αναφέρεται η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας νοείται η κυβέρνηση που ανέλαβε την εξουσία από τον Ιούλιο του 2019 ως σήμερα, δηλαδή Σεπτέμβριο του 2022.

1.4. Αναμενόμενα αποτελέσματα - Συνοπτική περιγραφή έρευνας

Η ανάλυση του λόγου και της γλώσσας των πολιτευτών του κυβερνώντος κόμματος της Νέας Δημοκρατίας θα μας δώσει μια εικόνα της στάσης, της ιδεολογίας και των αντιλήψεων που προωθούν κατά τη διάρκεια της άσκησης του δημόσιου λόγου, σε σχέση με τους πρόσφυγες και την αντιμετώπιση αυτών. Ο εξουσιαστικός λόγος φέρει ιδιαίτερη βαρύτητα, απολαμβάνει μέγιστης προβολής από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, και όπως έχει διαμορφωθεί πλέον στην Ελλάδα, απολαμβάνει και ευρείας απήχησης και αποδοχής. Αναλύοντας δημόσιες δηλώσεις των πολιτικών της Νέας Δημοκρατίας, θα μπορέσουμε να διακρίνουμε κατά πόσο αυτές προωθούν την ξеноφοβία και τον ρατσισμό. Θα μελετήσουμε δημόσιες δηλώσεις, που περιλαμβάνουν ακόμα και αναρτήσεις σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης όπως το Facebook και το Twitter, προκειμένου να διαπιστώσουμε κατά πόσο αυτές εντάσσονται στην ρατσιστική ρητορική.

Θα γίνει πρώτα μια αναφορά στο κόμμα της Νέας Δημοκρατίας, το πολιτικό κόμμα στο οποίο αφορά η εν προκειμένω εργασία, που βρίσκεται στην εξουσία και κυβερνά την Ελλάδα από τις τελευταίες εκλογές του 2019. Εν συνεχεία στο 2^ο κεφάλαιο θα γίνει μια σύντομη βιβλιογραφική αναφορά σχετικά με τη δύναμη του λόγου, τον δημόσιο λόγο και τί αποτελεί πολιτικό λόγο. Έπειτα θα αναλυθεί η έννοια του ρατσισμού και θα μιλήσουμε συγκεκριμένα για τον ρευστό ρατσισμό και τον θεσμικό ρατσισμό και θα γίνει αναφορά στην έννοια της ρητορικής μίσους. Κατόπιν θα αναλυθεί η έννοια της ξеноφοβίας και της Ισλαμοφοβίας. Στο 3ο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στη μεθοδολογία ανάλυσης λόγου που επιλέχτηκε προκειμένου να αναλυθούν οι δημόσιες δηλώσεις των πολιτικών της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας, την Κριτική Ανάλυση Λόγου. Τέλος στο 4^ο κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα της έρευνας, θα γίνει ερμηνεία τους και θα συζητηθεί κατά πόσο επιβεβαιώνεται η ερευνητική υπόθεση, αν δηλαδή οι δημόσιες δηλώσεις των στελεχών της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας προωθούν τη ξеноφοβία και τον ρατσισμό.

1.5 Το Κόμμα της Νέας Δημοκρατίας

Το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας είναι αυτό που ονομάζεται το κόμμα της δεξιάς στην Ελλάδα, ένα από τα δύο κυρίαρχα κόμματα της πολιτικής σκηνής (το άλλο μέχρι και πριν την άνοδο του ΣΥ.ΡΙ.ΖΑ. στην εξουσία το 2015 ήταν το ΠΑ.ΣΟ.Κ., το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κόμμα) από τη μεταπολίτευση και μετά. Η Νέα Δημοκρατία ανήκει στη μεγάλη πολιτική οικογένεια των κεντροδεξιών κομμάτων της Ευρώπης³. Το κόμμα αυτοπροσδιορίζεται ως κοινωνικά φιλελεύθερο, ιδεολογία που αντιστοιχεί στο λεγόμενο κεντρώο χώρο. Ωστόσο οι πολιτικές του αλλά και οι ψηφοφόροι του αντιστοιχούν περισσότερο σε ένα ναί μεν οικονομικά φιλελεύθερο κόμμα αλλά κοινωνικά συντηρητικό και χριστιανοδημοκρατικό κόμμα.

Η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας με αρχηγό τον Κυριάκο Μητσοτάκη αναδείχθηκε μετά τις βουλευτικές εκλογές του Ιουλίου του 2019, διαδεχόμενη την κυβέρνηση του Αλέξη Τσίπρα και του κόμματος ΣΥ.ΡΙ.ΖΑ. Η κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Κυριάκο Μητσοτάκη προεκλογικά ακόμα χρησιμοποίησε το προσφυγικό ζήτημα με έντονη κριτική προς την πολιτική της κυβέρνησης Τσίπρα και της διαχείρισης του, με σκοπό να συσπειρώσει ψηφοφόρους προσκείμενους σε ακροδεξιές και εθνοπατριωτικές αντιλήψεις. Ενδεικτικό είναι ότι η πλειοψηφία των φιλονεοδημοκρατικών μέσων, προωθούσε την άποψη ότι οι πρόσφυγες καταφθάνουν στην Ελλάδα όχι εξαιτίας του πολέμου στη Συρία αλλά επειδή τους είχε καλέσει ο ΣΥ.ΡΙ.ΖΑ. Από την στιγμή που ανέλαβε την διακυβέρνηση της χώρας το 2019 η κυβέρνηση της Ν.Δ. αναγκάστηκε να έρθει αντιμέτωπη με το μείζον ζήτημα, το προσφυγικό, και αναγκάστηκε να αναθεωρήσει, όχι απαραίτητα προδήλως, τις απόψεις της για τα αίτια του προσφυγικού κύματος. Χαρακτηριστικό είναι ότι η κυβέρνηση Μητσοτάκη αντιμετωπίζει το προσφυγικό ζήτημα όχι ως ανθρωπιστική κρίση και επείγουσα υγειονομική κατάσταση, αλλά πρωτίστως ως πρόβλημα δημόσιας τάξης και εθνικής ασφάλειας, γεγονός που αποδεικνύεται από την κατάργηση του Υπουργείου

³ <https://nd.gr/>

Μετανάστευσης αρχικά και την υπαγωγή των αρμοδιοτήτων του στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. Το μήνυμα που ήθελε να περάσει άμεσα η Ν.Δ. από την ανάληψη της εξουσίας ήταν ότι η μετανάστευση αποτελεί ζήτημα ασφάλειας και δη εθνικής ασφάλειας.

Χαρακτηριστικά μετά την άνοδο της στην εξουσία η Νέα Δημοκρατία το 2019, κατάργησε το Υπουργείο Μετανάστευσης και μετέφερε τις αρμοδιότητες του στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, ταυτίζοντας στα μάτια και τις συνειδήσεις των πολιτών την μετανάστευση-διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος, με την ασφάλεια των πολιτών. Η επιβεβλημένη ανάγκη όμως για αυτοτελή διαχείριση του μείζονος ζητήματος των ροών των προσφύγων, ανάγκασε το κυβερνών κόμμα να επανασυστήσει το πλέον επονομαζόμενο Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου (το Υπουργείο επανιδρύθηκε στις 15 Ιανουαρίου 2020 και ο Πρωθυπουργός παραδέχτηκε ότι ήταν λάθος η κατάργησή του). Χαρακτηριστικό είναι επίσης ότι συντεταγμένα οι πολιτικοί της Νέας Δημοκρατίας σταμάτησαν να μιλάνε για προσφυγικό ζήτημα αλλά μόνο για μεταναστευτικό, επικαλούμενοι στατιστικά που δείχνανε ότι όσοι εισέρχονται στην Ελλάδα δεν είναι πρόσφυγες αλλά μετανάστες. Ο ίδιος ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης φρόντισε εγκαίρως να τονίσει ότι *«Το πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε είναι μεταναστευτικό και όχι προσφυγικό»*⁴. Ενδεικτικά ακόμα και στην σελίδα του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, στο κεφάλαιο Κεφ 2.1 – Το μεταναστευτικό και προσφυγικό φαινόμενο στην Ελλάδα, σε όλο το κείμενο που ακολουθεί δεν αναφέρεται πουθενά η λέξη πρόσφυγας αλλά μόνο η λέξη μετανάστης⁵. Ακόμα και τα άτομα τα οποία αιτούνται διεθνούς προστασίας και τα οποία διαφεύγουν πολέμου ή εμφυλίων συρράξεων στη χώρα τους και συγκεκριμένα τη Συρία, το Αφγανιστάν και το Ιράκ όπως αναγράφεται, δεν κατονομάζονται ρητά πρόσφυγες. Η παράταξη της Ν.Δ. ενώ προεκλογικά κατηγορούσε τη κυβέρνηση ΣΥ.ΡΙ.ΖΑ. για πολιτική ανοιχτών συνόρων που είχε ως επακόλουθο την άφιξη χιλιάδων προσφύγων, από τη στιγμή που

⁴ <https://www.kathimerini.gr/politics/1045459/kyr-mitsotakis-to-provlima-poy-antimetopizoyme-einai-metanasteytiko-kai-ochi-prosfygiko/>

⁵ <http://www.opengov.gr/immigration/?p=792>

ανέλαβε την εξουσία και αυξήθηκαν οι εγκλωβισμένοι πρόσφυγες άλλαξε ρητορική και επικαλέστηκε τη γεωπολιτική θέση της χώρας ⁶.

Στην παρακάτω εργασία θα ασχοληθούμε με τον δημόσιο λόγο της τρέχουσας κυβέρνησης της Ελλάδας, αυτή της Νέας Δημοκρατίας. Θα μελετήσουμε δημόσιες δηλώσεις και αναρτήσεις σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης των στελεχών της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας και κατά πόσο αυτές εμπεριέχουν, υποδηλώνουν ή και προδήλως προωθούν ρατσιστικές ή ξενοφοβικές αντιλήψεις. Η μελέτη του λόγου σε συνάρτηση με το ρατσισμό μπορεί να αποκαλύψει τον τρόπο με τον οποίο διάφορες γραμματικές δομές μπορούν να σηματοδοτούν την οπτική και τις προκαταλήψεις της κυρίαρχης εθνοτικής ομάδας.

⁶ <https://www.kathimerini.gr/politics/1039209/koy moytsakos-geopolitikoi-oi-logoi-piso-apo-tin-ayxiston-metanasteytikon-roon/>

2. Ανασκόπηση βιβλιογραφίας-Θεωρητική βάση

2.1. Λόγος

Ο λόγος είτε γραπτός είτε προφορικός, αποτελεί την κυρίαρχη μορφή επικοινωνίας, την πιο άμεση και την πιο αποτελεσματική όσον αφορά την μεταφορά του μηνύματος από τον πομπό στον δέκτη. Ο λόγος δομεί και αποδομεί νοήματα και συμπεριφορές, αναπαράγει και διαμορφώνει ιδεολογίες και αξίες, προωθεί ή αποτρέπει ενέργειες, έχει μια δυναμική αδιαπραγμάτευτη, κρίσιμη, ισχυρή και ικανή για. Ο λόγος συνδέεται πάντοτε με την εξουσία.

Ο λόγος παίζει ρόλο τόσο στο μικρο- όσο και στο μακρο-επίπεδο, καθώς και στην αλληλεπίδραση όσο και στη νόηση. Στο μικροεπίπεδο, ο λόγος ως μορφή αλληλεπίδρασης μπορεί να είναι άμεσα διακριτικός, για παράδειγμα, όταν οι λευκοί ομιλητές ή συγγραφείς υποτιμούν τις μειονότητες. Ταυτόχρονα, ο λόγος εκφράζει και επηρεάζει κοινωνικές γνώσεις, όπως οι εθνοτικές προκαταλήψεις, και αυτό συμβάλλει στην απόκτηση, τη χρήση και την αναπαραγωγή τους στην καθημερινή ζωή. Σε μακροεπίπεδο, τα είδη ή οι τάξεις του λόγου, όπως αυτές των μέσων ενημέρωσης και της πολιτικής, μπορούν να θεωρηθούν ως οι συνολικές εκδηλώσεις των οργανισμών ή θεσμών στο σύστημα των εθνοφυλετικών σχέσεων και ως έκφραση των κοινών ιδεολογιών της κυρίαρχης λευκής ομάδας (Van Dijk, T. A., 1997).

Η σημασία και η σπουδαιότητα του λόγου αποτελεί παράγοντα πρωταρχικής σημασίας στην αναπαραγωγή και διάδοση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Ο λόγος μπορεί να αποτελεί πρώτα απ' όλα μια μορφή λεκτικής διάκρισης. Η ανάλυση λόγου είναι σε θέση να ενσωματώσει μια διεπιστημονική προσέγγιση, στην εξίσου διεπιστημονική μελέτη της εθνοτικής ή φυλετικής προκατάληψης, των διακρίσεων, και του ρατσισμού. Η σημαντική συμβολή της ανάλυσης λόγου, ωστόσο, λαμβάνει χώρα στο μικροεπίπεδο των κοινωνικών πρακτικών που εμπλέκονται στην ενεργοποίηση και την αναπαραγωγή του ρατσισμού (Van Dijk, T. A., 1993). Μέσα σε αυτό το σύνθετο πλαίσιο της μελέτης του λόγου, θα πρέπει να πρέπει να εξετάσουμε, πιο συγκεκριμένα,

το ρόλο του κειμένου και της ομιλίας στο κοινωνικό γίνεσθαι, στις πολιτικές και πολιτισμικές δομές και διαδικασίες που καθορίζουν το σύστημα της εθνοτικής και φυλετικής κυριαρχίας των λευκών ομάδων έναντι των μειονοτήτων. Η λογική αυτών των σχέσεων είναι σχετικά απλή, η επιχειρηματολογία ακολουθεί τα παρακάτω βήματα:

1. Η λευκή κυρίαρχη ομάδα είναι σε θέση να αναπαράγει την κατάχρηση της εξουσίας της μόνο μέσω ενός ολοκληρωμένου συστήματος πρακτικών διακρίσεων και ιδεολογιών και άλλων κοινωνικών γνώσεων.
2. Μέρος των πρακτικών που εισάγουν διακρίσεις θεσπίζονται άμεσα με κείμενο και λόγο που στρέφονται κατά των μειονοτικών ομάδων, για παράδειγμα, με υποτίμηση, εκφοβισμό, υποβάθμιση και αποκλεισμό στις καθημερινές συζητήσεις, θεσμικούς διαλόγους, επιστολές, εκθέσεις αξιολόγησης, νόμους και πολλές άλλες μορφές θεσμικού κειμένου και λόγου που απευθύνονται σε μειονοτικές ομάδες και τα μέλη τους. Δεδομένου του επίσημου κανόνα κατά των διακρίσεων και του ρατσισμού, οι λευκοί συνήθως δεν θα παραδεχτούν τέτοιες πρακτικές διάκρισης σε άλλους λευκούς, τουλάχιστον όχι σε επίσημα πλαίσια έρευνας.
3. Οι κοινωνικές γνώσεις των μελών της λευκής ομάδας για τις μειονότητες, αναπτύσσονται, αλλάζουν ή επιβεβαιώνονται έτσι ώστε να διατηρηθεί το συνολικό κοινωνικό γνωστικό πλαίσιο που υποστηρίζει τις διακρίσεις εξ αρχής. Ενώ οι πράξεις διακρίσεων μπορεί να είναι λεκτικές ή μη λεκτικές, η επιρροή των κοινωνικών αντιλήψεων των μελών της λευκής ομάδας είναι κυρίως διαλεκτική, προκύπτει δηλαδή από τον λόγο: Τα μέλη της ομάδας της πλειοψηφίας συχνά μιλούν και γράφουν για τις μειονότητες, και έτσι διατυπώνουν πειστικά και επικοινωνούν προσωπικές και κοινωνικά κοινές απόψεις, στάσεις, και ιδεολογίες (Van Dijk T., 1993).

Ο λόγος, οι ομιλίες μπορούν να αναλυθούν με πολλούς διαφορετικούς τρόπους και προσεγγίσεις ανάλογα με το είδος τους και τη διαρθρωτική τους δομή π.χ. βάση :

- Μη λεκτική δομή, όπως οι φωτογραφίες, μια ρατσιστική χειρονομία, μια λεζάντα που δίνει έμφαση στο αρνητικό νόημα για τους «Άλλους».
- Ήχοι, όπως π.χ. ένας θρασύς τόνος
- Συντακτικό
- Λεξικό, όπου χρησιμοποιούνται λέξεις με αρνητική χροιά για τους «Άλλους» και με θετικό πρόσημο για «Εμάς».

Μέσω του λόγου δηλαδή, της ομιλίας, στην ουσία δίνεται έμφαση στα δικά μας θετικά και στα αρνητικά των άλλων και ταυτόχρονα μετριάζονται και υποβαθμίζονται τα δικά μας αρνητικά και τα θετικά των άλλων. Αυτό το σχήμα είναι γνωστό ως «Ιδεολογικό Τετράγωνο» (μτφ. Ideological Square).

Με την ευρύτερη σημειωτική έννοια, ο λόγος μπορεί να περιλαμβάνει και μη λεκτικές φράσεις, όπως σχέδια, σύμβολα, εικόνες, χειρονομίες, ωστόσο σε αυτή την εργασία δε θα ασχοληθούμε με αυτούς τους είδους του μη – λεκτικού λόγου.

Ο Teun A. Van Dijk προσπαθεί να δείξει πώς σε όλα τα κράτη και όλες τις γλώσσες η άκρα δεξιά και τα συντηρητικά κόμματα χρησιμοποιούν το λόγο και τις ίδιες ρητορικές στρατηγικές για να δικαιολογήσουν τις ρατσιστικές πολιτικές τους, ενώ ταυτόχρονα ισχυρίζονται ότι δεν είναι ρατσιστικές. Οι επτά ρητορικές στρατηγικές του Van Dijk T.A.(1993) είναι οι εξής:

1. *Θετική αυτοπαρουσίαση*, όπου όσον αφορά τη μετανάστευση συναντάμε πολλές αναφορές σε μακρόχρονες παραδόσεις φιλοξενίας, της ανεκτικότητας, της ισότητας, της δημοκρατίας και άλλων αξιών.

2. *Αρνητική παρουσίαση των άλλων*, η μετανάστευση ορίζεται ως παράνομη (αν όχι απειλητική.), οι πρόσφυγες ορίζονται ως οικονομικοί (και ως εκ τούτου ψεύτικοι), οι φυλετικές σχέσεις και η κατάσταση στο κέντρο των πόλεων θεωρούνται ότι αμαυρώνονται από τη λαϊκή λευκή δυσαρέσκεια (που συχνά δικαιολογείται από την αδυναμία των μεταναστών να προσαρμοστούν), και οι κοινωνικοί πόροι θεωρούνται ότι βρίσκονται υπό σοβαρή πίεση εξαιτίας της εισροής αλλοδαπών.

3. *Άρνηση ρατσισμού*, Ταυτόχρονα, είναι απαραίτητο να βεβαιωθούν ότι οι αρνητικές συζητήσεις δεν γίνονται αντιληπτές ως προκαταλήψεις, πόσο μάλλον ρατσιστικές. Οι ομιλητές αρνούνται ότι είναι ρατσιστές ή με άλλο τρόπο προκατειλημμένοι. Δεν έχουμε τίποτα εναντίον των μεταναστών [ή μειονότητες], αλλά... Μια άλλη κίνηση σε τέτοιες στρατηγικές άρνησης είναι η μεταφορά του ρατσισμού ως λαϊκή δυσαρέσκεια στη λευκή κατώτερη τάξη.

4. *Εμφανής συμπάθεια*, οι αποφάσεις που έχουν αρνητικές συνέπειες για τους μετανάστες ή τις μόνιμες μειονότητες συχνά υπερασπίζονται από αυτούς που τις διαμορφώνουν, ότι αφορούν το δικό τους καλό. Δυνητικοί μετανάστες ενθαρρύνονται να παραμείνουν εκεί που βρίσκονται, με το επιχείρημα να βοηθήσουν στην οικοδόμηση των χωρών τους ή να αποφύγουν να έρθουν στη χώρα μας επειδή μπορεί να βρεθούν αντιμέτωποι με τη (λαϊκή) δυσαρέσκεια, αν όχι με το κρύο ή άλλες δυσάρεστες εκπλήξεις. Σε τέτοιες περιπτώσεις στρατηγικά η χώρα μας παρουσιάζεται ως ένα δυσάρεστο μέρος για τους μετανάστες. Ταυτόχρονα, οι περιορισμοί στη μετανάστευση υποστηρίζονται με το επιχείρημα ότι είναι απαραίτητοι για την ευημερία της κοινωνίας. Δηλαδή, είναι προς το κοινό μας συμφέρον να μείνουν μακριά.

5. *Δικαιοσύνη*, στο πλαίσιο της θετικής αυτοπαρουσίασης, οι αποφάσεις που λαμβάνονται φαίνονται να στηρίζονται στις αρχές του ανθρωπισμού, της ισότητας και της ανοχής. Παρόλα αυτά η πολιτική πραγματικότητα φαίνεται να αναγκάζει πολλές φορές τους πολιτικούς να λαμβάνουν σκληρά και όχι τόσο ευχάριστα μέτρα, αλλά δίκαια όπως λένε, ακόμα και αν αυτά τα δίκαια μέτρα είναι πάντα εις βάρος των προσφύγων.

6. *Μεταφορά από πάνω προς τα κάτω*. Οι πολιτικοί στην περίπτωση που θα παραδεχτούν τα περιστατικά δυσαρέσκειας, μισαλλοδοξίας, ξενοφοβίας ή ρατσισμού στη χώρα, θα τείνουν να κατηγορούν τους ακροδεξιούς ή τις περισσότερες φορές, τους απλούς λευκούς ανθρώπους. Συχνά, τέτοιου είδους ευθύνη μπορεί να μετριάζεται ή να κατανέμεται, δικαιολογώντας τη δυσαρέσκεια αποδίδοντας μέρος της ευθύνης σε μειονότητες των οποίων οι

συμπεριφορές ή οι κουλτούρες λέγεται ότι ενοχλούν ή παρενοχλούν τον γηγενή πληθυσμό. Για τις πολιτικές ελίτ, ο ρατσισμός βρίσκεται πάντα αλλού, αν όχι στο εξωτερικό, τότε τουλάχιστον στην ακροδεξιά ή μεταξύ της κατώτερης τάξης.

7. *Αιτιολόγηση: Η δύναμη των γεγονότων.* Αρνητικές αποφάσεις, ή ακόμη και υποτίμηση των άλλων, συνήθως δικαιολογούνται με την αναφορά στη δύναμη των γεγονότων, τη διεθνή κατάσταση, τις συμφωνίες, τις οικονομικές δυσκολίες, ο αριθμός των προσφύγων, κ.ο.κ. είναι μεταξύ των πολλών καλών λόγων που χρησιμοποιούνται στην τακτική αιτιολόγησης αρνητικών αποφάσεων. Το επιχείρημα της λαϊκής δυσαρέσκειας μπορεί να είναι ένα από αυτά τα γεγονότα, ακόμη και όταν μεγεθύνεται από τους ίδιους τους πολιτικούς.

Ο λόγος παίζει θεμελιώδη ρόλο για τη γνωστική διάσταση του ρατσισμού. Οι εθνοτικές προκαταλήψεις και ιδεολογίες δεν είναι έμφυτες και δεν αναπτύσσονται αυθόρμητα σε εθνική αλληλεπίδραση. Αποκτώνται και μαθαίνονται, και αυτό συμβαίνει συνήθως μέσω της επικοινωνίας, δηλαδή, μέσω κειμένων και ομιλιών. Και αντίστροφα, τέτοιες ρατσιστικές νοητικές αναπαραστάσεις συνήθως εκφράζονται, διατυπώνονται, υπερασπίζονται και νομιμοποιούνται στο λόγο και μπορούν έτσι να αναπαράγονται και να μοιράζονται εντός της κυρίαρχης ομάδας. Ουσιαστικά με αυτόν τον τρόπο ο ρατσισμός "μαθαίνεται" στην κοινωνία (Van Dijk T.A., 1999).

2.1.1. Δημόσιος Λόγος

Στη σύγχρονη εποχή της εικονικής πραγματικότητας και της εκτεταμένης χρήσης μορφών επικοινωνίας πέραν των παραδοσιακών, στην εποχή όπου τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης κατέχουν εξέχουσα αν όχι πρωταρχική θέση, όντας άμεσα και εύκολα προσβάσιμα για την ενημέρωση των πολιτών, ο δημόσιος λόγος κυριαρχεί, φέρει ιδιαίτερη βαρύτητα και σημασία και συνεπάγεται καθήκοντα και ευθύνες για αυτόν που τον εκφέρει. Ο δημόσιος λόγος σημαίνει παραδοσιακά την πράξη της ομιλίας πρόσωπο με πρόσωπο σε ζωντανό ακροατήριο, αλλά σήμερα περιλαμβάνει κάθε μορφή ομιλίας (επίσημη και ανεπίσημη) ακόμα και σε απόσταση με τη βοήθεια της τεχνολογίας.

Ο λόγος είναι πρωταρχικής σημασίας στην ανθρώπινη επικοινωνία και επαφή, ειδικά δε όταν ο λόγος είναι και δημόσιος λαμβάνει άλλη διάσταση και έχει διαφορετική δυναμική και επίδραση, ανάλογα πάντα με τον εκφέροντα τον δημόσιο λόγο και το κοινό στο οποίο απευθύνεται. Πολύ μεγάλη σημασία έχει ποιος λέει, τι λέει και που το λέει. Ο δημόσιος λόγος φέρει μεγαλύτερη αξία και αντίστοιχα ευθύνη για αυτόν που τον εκφέρει, σε σχέση με τον ιδιωτικό λόγο. Ο δημόσιος λόγος αποτελεί σημαντικό παράγοντα διαμόρφωσης πολιτικών απόψεων και αντιλήψεων ειδικά δε όταν το περιβάλλον στο οποίο αναπτύσσεται χαρακτηρίζεται από οικονομική και πολιτική ευαλωτότητα και αστάθεια. Ο δημόσιος λόγος αποτελεί μια μορφή δημόσιας εξουσίας και επιβολής από το εκφέροντα αυτόν.

Η ελευθερία σκέψης και έκφρασης λόγου σε ένα ευνομούμενο και δημοκρατικό κράτος αποτελεί βασικό ατομικό δικαίωμα. Στον Ευρωπαϊκό Χάρτη Θεμελιωδών δικαιωμάτων⁷ στο άρθρο 11, Ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, ορίζεται πως *«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία γνώμης και την ελευθερία λήψης ή μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών, χωρίς την ανάμειξη δημοσίων αρχών και αδιακρίτως συνόρων»*. Στο Σύνταγμα της Ελλάδας στο άρθρο 14 (Ελευθερία του Τύπου) παρ.1 ορίζεται πως : *Καθένας μπορεί*

⁷ <https://fra.europa.eu/el/eu-charter/article/11-eleytheria-ekfrasis-kai-pliroforisis>

να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του τηρώντας τους νόμους του Κράτους. Αυτό δε σημαίνει βέβαια ότι μπορεί να είναι ανεξέλεγκτη. Τα άτομα δε που ασκούν δημόσια εξουσία και εκφέρουν δημόσιο λόγο οφείλουν πρωταρχικά να σέβονται και να τηρούν τους νόμους του κράτους.

Η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών σε συνδυασμό με την έξαρση του προσφυγικού, πυροδότησαν τη δημιουργία ενός τεταμένου κλίματος, μέσα στο οποίο ο δημόσιος λόγος των πολιτικών, των ατόμων που διαμορφώνουν τις πολιτικές στη χώρα και απολαμβάνουν ιδιαίτερης προβολής και δημοσιότητας, και δη του κυβερνώντος κόμματος, αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα και σημασία καθώς επηρεάζει και διαμορφώνει στάσεις και συμπεριφορές σε φλέγοντα ζητήματα της κοινωνίας. Ο δημόσιος πολιτικός λόγος μπορεί να είναι είτε διχαστικός είτε ενωτικός, μπορεί ακόμα να παρακινεί σε πράξεις ή και να τις υπονοεί. Οι λέξεις και οι φράσεις που χρησιμοποιούν οι πολιτικοί δεν είναι αθώες, ούτε ειπώνονται ή γράφονται εκ παραδρομής αλλά είναι προσεκτικά μελετημένες ώστε να επιτελέσουν κάποιο σκοπό, να μεταδώσουν το μήνυμα που ο ίδιος ο πολιτικός θέλει να κοινωνήσει σε ψηφοφόρους και μη , να κατευθύνουν προς μια στάση σύμφωνη με τις πολιτικές τους επιδιώξεις.

Οι πολιτικοί που λαμβάνουν τις αποφάσεις για τη στρατηγική μιας χώρας, αποτελούν την πολιτική ελίτ. Στην πολιτική και κοινωνιολογική θεωρία, η ελίτ (γαλλικά: élite, από τα λατινικά: eligere, επιλέγω ή ξεκαθαρίζω) είναι μια μικρή ομάδα ισχυρών ατόμων που κατέχουν ένα δυσανάλογο μερίδιο πλούτου, προνομίων, πολιτικής εξουσίας ή ικανότητας σε μια κοινωνία⁸. Οι ελίτ, εξ ορισμού, έχουν περισσότερη δύναμη και συνεπώς περισσότερο έλεγχο και πρόσβαση στα μέσα δημόσιας επικοινωνίας, όπως είναι η επίσημη προπαγάνδα, οι εκστρατείες πληροφόρησης, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, η διαφήμιση, οι επιστημονικές δημοσιεύσεις, τα σχολικά βιβλία και πολλές άλλες μορφές δημόσιας έκφρασης και δυνητικά λόγου με επιρροή σχετικά με τις εθνικές υποθέσεις. Αυτό συνεπάγεται ότι η εθνική συναίνεση είναι σε μεγάλο βαθμό προ-διατυπωμένη και πειστικά μεταδιδόμενη, από πάνω προς τα κάτω, από διάφορες (συμβολικές) ελίτ, όπως οι πολιτικοί, οι γραφειοκράτες, μελετητές, δημοσιογράφοι, συγγραφείς και αρθρογράφοι, καθώς και διευθυντές επιχειρήσεων. Παρά τα αντικρουόμενα συμφέροντα μεταξύ των

⁸ <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%AF%CF%84>

ελίτ σε άλλους τομείς, τα συμφέροντά τους στον τομέα των εθνοτικών υποθέσεων είναι σε μεγάλο βαθμό παρόμοια- δηλαδή, είναι αυτά της κυρίαρχης λευκής ομάδας. Αυτό γίνεται επίσης σαφές στις πολλές αλληλεπιδράσεις και τις αμοιβαίες επιρροές των λόγων των ελίτ για τις εθνοτικές υποθέσεις (Van Dijk, T.A., 1993).

Τα μέλη των κυρίαρχων ομάδων εμπλέκονται συχνά σε συζητήσεις, είτε στον Τύπο, είτε στο κοινοβούλιο για τους "άλλους": εθνοτικές μειονοτικές ομάδες, μετανάστες ή πρόσφυγες, οι οποίοι έχουν έρθει να ζήσουν στη χώρα. Τα θέματα, οι ιστορίες και η επιχειρηματολογία μπορούν έτσι να κατασκευάσουν μια σε μεγάλο βαθμό αρνητική εικόνα των μειονοτήτων ή των μεταναστών, π.χ. όσον αφορά τις πολιτισμικές διαφορές, την παρέκκλιση ή τον ανταγωνισμό, ως πρόβλημα ή ως απειλή για τη "δική μας" χώρα, το έδαφος, το χώρο, τη στέγαση, την απασχόληση, την εκπαίδευση, τα πρότυπα, τις αξίες, τις συνήθειες ή τη γλώσσα. Διατήρηση της εικόνας, θετική αυτοπαρουσίαση και διαχείριση των εντυπώσεων είναι οι συνήθειες στρατηγικές στις οποίες καταφεύγουν οι χρήστες της γλώσσας σε μια τέτοια κατάσταση πιθανής "απώλειας προσώπου" (μτφ. face loss): πρέπει να διασφαλίσουν ότι δεν θα παρεξηγηθούν και ότι δεν θα εξαχθούν ανεπιθύμητα συμπεράσματα από αυτά που λένε (Van Dijk, T.A., 1998).

Σημαντικής σπουδαιότητας αποτελεί κι η χρήση συγκεκριμένου λεξιλογικού ύφους και στίλ σύμφωνα με τον Van Dijk (1993). Η ίδια η επιλογή των λέξεων μπορεί να σηματοδοτεί τεράστια συμπλέγματα συμφραζόμενων. Ενώ στον σύγχρονο δημόσιο διάλογο οι απροκάλυπτες ρατσιστικές προσβολές σπανίζουν ή περιθωριοποιούνται, ωστόσο η σηματοδότηση αρνητικών συνειρμών μπορεί να συμβαίνει διακριτικά. Για παράδειγμα στη Γερμανία χρησιμοποιείται ο όρος Asylante (άσυλοι) αντί του όρου Asylbewerber (αιτούντες άσυλο), ο οποίος όμως θυμίζει πολλές άλλες λέξεις στα Γερμανικά με κατάληξη ante όπως Simulanten (προσομοιωτές, απατεώνες) που έχουν όμως αρνητική σημασία. Παρόμοια σε διάφορες Ευρωπαϊκές χώρες χρησιμοποιείται ο όρος οικονομικός πρόσφυγας ώστε να δηλώσει όλους εκείνους που σύμφωνα με τις αρχές δεν αποτελούν αληθινούς πρόσφυγες. Δηλαδή, ένας φαινομενικά αξιοσέβαστος γραφειοκρατικός όρος χρησιμοποιείται για να κρύψει μια αρνητική πολιτικο-νομική κρίση: Αυτοί είναι μόνο ψεύτικοι πρόσφυγες.

2.1.2. Πολιτικός λόγος

Βασική λειτουργία της γλώσσας, του λόγου, αποτελεί η ανάπτυξη και διάδοση της πολιτικής σκέψης, του πολιτικού λόγου. Η πολιτική λειτουργία της γλώσσας κατέχει μία κεφαλαιώδη θέση στα κοινωνικά δρώμενα, καθόσον το είδος και το περιεχόμενο του πολιτικού λόγου ανάγονται ευθέως στο είδος του πολιτικού συστήματος και, κατ' επέκταση, του πολιτικού πολιτισμού, που βιώνει μία κοινωνία ή μία εποχή (Κοντογιώργης Γ., 2009). Η γλώσσα του πολιτικού λόγου διαφοροποιείται σε συνάρτηση προς το κοινωνικό σύστημα που υιοθετείται, την ιδεολογία και, επομένως, τα συμφέροντα που καλείται να εκφράσει. Η γλώσσα, ο πολιτικός λόγος του φιλελευθερισμού, διαφέρει από εκείνον του σοσιαλισμού (Κοντογιώργης Γ., 2009).

Στο ερώτημα ποιός μπορεί να χαρακτηριστεί ως πολιτικός λόγος η απάντηση είναι ο λόγος που αρθρώνεται και αφορά ζητήματα που απασχολούν την πολιτική σκηνή ενός τόπου. Σύμφωνα με τον (Van Dijk, T.A., 1997) ο πολιτικός λόγος μπορεί να αναγνωριστεί από τους δρώντες ή συγγραφείς, δηλαδή τους πολιτικούς. Πράγματι, ο συντριπτικός όγκος των μελετών του πολιτικού λόγου αφορά τα κείμενα και τις ομιλίες των επαγγελματιών πολιτικών ή των πολιτικών θεσμών, όπως οι πρόεδροι και οι πρωθυπουργοί και άλλα μέλη της κυβέρνησης, του κοινοβουλίου ή των πολιτικών κομμάτων, τόσο σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο (Van Dijk, T.A., 1997). Οι πολιτικοί με αυτή την έννοια είναι η ομάδα των ανθρώπων που πληρώνονται για τις πολιτικές δραστηριότητες, και οι οποίοι εκλέγονται ή διορίζονται ή αυτοδιορίζονται ως οι κεντρικοί παράγοντες της πολιτείας.

Σύμφωνα με τη Τσάκωνα πολιτικός λόγος θεωρείται:

- ο λόγος της σύγκρουσης μεταξύ των πολιτικών και των κομμάτων (π.χ. οι λόγοι των βουλευτών στη βουλή ή οι δηλώσεις τους σχετικά με τα γεγονότα της πολιτικής επικαιρότητας),
- ο λόγος μιας κοινωνικής ομάδας η οποία επιχειρεί να διατηρήσει τη θέση της και να υπερασπιστεί τα δικαιώματά της (π.χ. ο λόγος των συνδικαλιστών και των εργαζομένων).

Ωστόσο πολιτικός λόγος δεν θεωρείται μόνο ο λόγος που αντιστοιχεί στις παραπάνω κατηγορίες καθώς υπάρχει πληθώρα κειμενικών ειδών στα οποία μπορούμε να εντοπίσουμε πολιτικό λόγο όπως: πολιτικές διαφημίσεις, σλόγκαν, συνθήματα σε τοίχους(graffiti), ανοιχτές επιστολές, αφίσες, πανό διαμαρτυρίας, συζητήσεις και ομιλίες εντός Βουλής, Ευρωβουλής, σε κομματικά συνέδρια, δημοσιεύσεις και αναρτήσεις σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Συνεπώς ένα πληρέστερος ορισμός για τον πολιτικό λόγο σύμφωνα με τη Τσάκωνα είναι ο παρακάτω:

- ✓ ο λόγος που παράγεται σε πολιτικά και συνήθως επίσημα περιβάλλοντα και συνδέεται με τα πολιτεύματα, τις κυβερνήσεις και τις πολιτικές που αποφασίζονται και ασκούνται. Εδώ περιλαμβάνονται και οι στρατηγικές που χρησιμοποιούν οι ομιλητές/τριες προκειμένου να αποκτήσουν εξουσία ή να τη διατηρήσουν.
- ✓ ο λόγος που αναφέρεται στη βία, τον πόλεμο, τη μετανάστευση, τον ρατσισμό και τον εθνικισμό, τα οποία συνδέονται άμεσα με την πολιτική ενός κράτους, αλλά και με τις σχέσεις μεταξύ όσων ζουν σε αυτό
- ✓ ο λόγος που παράγεται κατά τη διάρκεια διαδικασιών που ελέγχονται από το κράτος ,τέτοιες διαδικασίες είναι οι εκλογές, τα δημοψηφίσματα, η γλωσσική εκπαίδευση, οι στόχοι και τα χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού συστήματος, καθώς και η επιλογή και η διαμόρφωση της επίσημης γλώσσας ενός κράτους.

Αυτό δε σημαίνει ότι οποιαδήποτε δήλωση των πολιτικών είναι και πολιτικός λόγος, δεν υπάρχει και ταυτολογία, όταν π.χ. κάποιος πολιτικός ανεβάζει σε προσωπική ανάρτηση τις προσωπικές του προτιμήσεις για ταξίδια ή φαγητά, αυτό δεν αποτελεί πολιτικό λόγο. Μπορεί να αποτελέσει όμως πολιτικό λόγο σε σχέση πάντα με το περιεχόμενο ή τη σημειολογία. Το γεγονός επίσης πως ως πολιτικοί προσδιορίζονται αυτοί που αμείβονται για την πολιτική τους δραστηριότητα, δε σημαίνει ότι πολιτικό λόγο μπορούν να εκφέρουν αποκλειστικά μόνο οι πολιτικοί, αλλά και οι διάφοροι αποδέκτες των πολιτικών γεγονότων, είτε ατομικά είτε συλλογικά ,όπως οι πολίτες, οι ψηφοφόροι, διάφορες ομάδες, κινήματα, μέσα μαζικής ενημέρωσης και οποιοσδήποτε γίνεται κοινωνός της πολιτικής ή των πολιτικών σε μια δομημένη κοινωνία. Πολιτικό λόγο αποτελεί και η κειμενική επικοινωνία, σε γραπτά δηλαδή οποιουδήποτε μέσου,

είτε πρόκειται για έντυπη μορφή π.χ.. άρθρα ή βιβλία, είτε για ηλεκτρονική όπως οι δηλώσεις σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Ο πολιτικός λόγος μπορεί να θεωρηθεί ως μια μορφή πολιτικής δράσης και ως μέρος της πολιτικής διαδικασίας. Μια τέτοια θεώρηση είναι απολύτως συμβατή με το κυρίαρχο παράδειγμα στις περισσότερες κοινωνικές προσεγγίσεις του λόγου, δηλαδή, ότι ο λόγος είναι μια μορφή κοινωνικής δράσης και αλληλεπίδρασης. Το κείμενο και η ομιλία παίζουν ζωτικό ρόλο στην αναπαραγωγή του σύγχρονου ρατσισμού (Van Dijk, T.A.,1999). Ειδικά οι πολιτικοί και δη αυτοί που βρίσκονται στα ηνία μιας χώρας, είναι αυτοί που λαμβάνουν τις πολιτικές αποφάσεις που καθορίζουν και διαμορφώνουν τις παραμέτρους στις ζωές των προσφύγων και μεταναστών που εισέρχονται και διαβιούν σε μια χώρα, όπως υγεία, εργασία, υγειονομική περίθαλψη, παιδεία. Ο λόγος τους σε ειδήσεις, talk-show, ενημερωτικές εκπομπές μπορεί να αποτελεί κάποια μορφή προνομιακού λόγου. Δηλαδή, όπως ισχύει και για άλλες κοινωνικές πρακτικές που στρέφονται κατά των μειονοτήτων, ο λόγος μπορεί να είναι πρώτα απ' όλα μια μορφή λεκτικών διακρίσεων. Ο ελιτίστικος λόγος μπορεί επομένως να αποτελεί μια σημαντική ελιτίστικη μορφή ρατσισμού: Ομοίως, η (ανα)παραγωγή εθνοτικών προκαταλήψεων που υποκρύπτουν τέτοιες λεκτικές και άλλες κοινωνικές πρακτικές λαμβάνει χώρα σε μεγάλο βαθμό μέσω κειμένων, ομιλιών και της επικοινωνίας (Van Dijk, T.A.,1999).

Ταυτόχρονα, ωστόσο, οι πολιτικοί συμμετέχουν σε πιο λεπτές μορφές ρατσισμού της ελίτ όταν παρουσιάζουν τη μετανάστευση και τις σχέσεις με τις μειονότητες ως ουσιαστικά προβληματικές, αν όχι απειλητικές, ενώ ορίζουν τους πρόσφυγες, τους μετανάστες ή μειονότητες ως κύρια αιτία πολλών κοινωνικών προβλημάτων (Van Dijk, T.A.,1998).

Ένα από τα κύρια εμπόδια στην ανάλυση του πολιτικού λόγου ως προς τη γλώσσα των διακρίσεων, είναι ο έμμεσος χαρακτήρας που χρησιμοποιούν οι πολιτικοί προκειμένου να αποφύγουν να κατηγορηθούν για ρατσισμό. Εν τούτοις παρά τους κανόνες της πολιτικής ορθότητας που ενδεχομένως έχουν επιβληθεί σε ορισμένους δρώντες της πολιτικής σκηνής, αρκετοί φαίνεται να είναι και αυτοί που δεν καταβάλλουν ιδιαίτερη προσπάθεια να συγκαλύψουν απόψεις και δηλώσεις που φέρουν

στοιχεία ρατσισμού και ξενοφοβίας ή οι ιδεολογίες τους δεν τους καθιστούν ικανούς να διακρίνουν μια δήλωση που εμπεριέχει στοιχεία διάκρισης.

2.1.3. Ρητορική μίσους (Hate speech)

Ρητορική μίσους είναι ο λόγος που προσβάλλει, όχι όμως ο λόγος που προσβάλλει εξατομικευμένα. Ρητορική μίσους είναι ο λόγος που προσβάλλει, καταφρονεί, περιφρονεί, υποτιμά τις ιδιότητες μιας ομάδας στην οποία ανήκουμε είτε το θέλουμε είτε όχι. Ρητορική μίσους είναι ο λόγος που προτρέπει σε βία εις βάρος αυτής της ομάδας. (Χριστόπουλος Δ., 2021)⁹. Από τη μια τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση και κατά συνέπεια στην Ελλάδα, που αποτελεί μέλος της, προστατεύεται και προωθείται η ελεύθερη διακίνηση ιδεών και η ελευθερία της έκφρασης και της σκέψης. Από την άλλη όμως η δημόσια έκφραση ρατσισμού και η παρακίνηση σε διακρίσεις και βία βάσει ορισμένων χαρακτηριστικών των ανθρώπων, όπως το χρώμα, η καταγωγή, η θρησκεία, οι σεξουαλικές προτιμήσεις και διάφορα άλλα διακριτά ή μη γνωρίσματα, αποτελούν πράξεις ποινικά κολάσιμες. Σε αυτή τη διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στο δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης από την μία και την προστασία ομάδων ατόμων από τον στιγματισμό και τη στοχοποίηση από την άλλη, ενυπάρχει η έννοια της ρητορικής του μίσους ή αλλιώς hate speech. Ο λόγος μίσους ξεχωρίζει ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων με βάση ορισμένα χαρακτηριστικά, στιγματίζει τον στόχο, αποδίδοντας του ένα σύνολο βασικών ιδιοτήτων που θεωρούνται εξαιρετικά ανεπιθύμητες και θέτει τον στόχο έξω από τα όρια των φυσιολογικών κοινωνικών σχέσεων (Λίβας, 2021).

Η ρητορική μίσους ή μισαλλόδοξος λόγος, χρησιμοποιεί το λόγο προκειμένου να αποδείξει ή να πείσει ότι κάποιος/ κάποια ομάδα αποτελεί λιγότερο «άνθρωπο» σε σχέση με «εμάς» που έχουμε όλα τα δικαιώματα, και ότι αυτοί οι «λιγότερο άνθρωποι» δεν πρέπει να απολαμβάνουν ίσα δικαιώματα με εμάς αλλά αντίθετα θα πρέπει να επικρίνονται, να διώκονται για κάποια χαρακτηριστικά τους, είτε φυλετικά, είτε σωματικά είτε ακόμα θρησκευτικών πεποιθήσεων ή σεξουαλικών προτιμήσεων ή ακόμα και να θανατώνονται. Η ρητορική μίσους αποτελεί ύψιστη πράξη παρακίνησης σε βία και διαχωρισμού και στοχοποίησης των ανθρώπων. Η ρητορική μίσους καλύπτει πολλές μορφές έκφρασης που υποστηρίζουν, υποκινούν, προωθούν ή δικαιολογούν το μίσος, τη βία και τις διακρίσεις εναντίον ενός προσώπου ή μιας ομάδας προσώπων για διάφορους λόγους, είτε καταγωγής, χρώματος, θρησκείας, σεξουαλικών προτιμήσεων.

⁹ <https://www.onassis.org/el/video/psofos-hate-speech-on-social-media>

Η ρητορική μίσους δημιουργεί σοβαρούς κινδύνους για τη συνοχή μιας δημοκρατικής κοινωνίας, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και το κράτος δικαίου. Αν δεν αντιμετωπιστεί, μπορεί να οδηγήσει σε πράξεις βίας και συγκρούσεις σε ευρύτερη κλίμακα. Υπό αυτή την έννοια, η ρητορική μίσους είναι μια ακραία μορφή μισαλλοδοξίας που συμβάλλει στα εγκλήματα μίσους.

Με τη διάδοση του διαδικτύου και δη των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, η ρητορική μίσους εξαπλώνεται πολύ γρήγορα και μπορεί να είναι προσβάσιμη στον κάθε ένα, είτε ηθελημένα είτε παρά τη θέληση του. Η ρητορική μίσους μπορεί να μην έκανε την πρώτη εμφάνισή της με την έκρηξη των social media στα 00s, ωστόσο τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτέλεσαν ένα άνευ προηγουμένου megaphone για αυτήν – την φιλοξένησαν, την αναπαρήγαγαν, την μετέτρεψαν σε αφορμή διαρκούς πόλωσης για οτιδήποτε, με ολοφάνερα θύματα την αλήθεια και τον διάλογο. Στο στόχαστρο βρέθηκαν, πρώτα πρώτα, τα μέλη των μειονοτήτων, που υπέστησαν οργανωμένο διαδικτυακό bullying με ανυπολόγιστο κόστος: από τον προσωπικό στιγματισμό και τις ψυχολογικές συνέπειές του μέχρι τη συντονισμένη προτροπή σε βία, που έχει ως αποτέλεσμα οργανωμένες επιθέσεις και κοστίζει ακόμα κι ανθρώπινες ζωές. Στερεότυπα για το φύλο και το σώμα, ομοφοβία, ξενοφοβία, αντισημιτισμός, απαξίωση της διαφορετικότητας, μίσος που διασπείρεται σε δυσδιάκριτα μεγέθη παντού στο διαδίκτυο, σπιλώνοντας υπολήψεις και πλήττοντας την κοινωνία¹⁰. Ενδεικτικό της διάδοσης του μισαλλόδοξου λόγου στο διαδίκτυο και σε πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης αποτελεί η πολιτική των μέσων αυτών πλέον να κατεβάζουν αναρτήσεις ή να απαγορεύουν περιεχόμενο το οποίο εντάσσεται στη ρητορική μίσους και στην προώθηση ιδεών που θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή ατόμων με ορισμένα χαρακτηριστικά.

Για να θωρακιστεί το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης είναι πολύ σημαντικό να οριστεί και να αποδοθεί το πλαίσιο της ρητορικής μίσους, γιατί όσο δε γίνεται αυτό εντείνεται ο κίνδυνος παρείσφρησης του στο καθημερινό λόγο. Σύμφωνα με την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, η ρητορική μίσους καλύπτει όλες τις μορφές έκφρασης που διαδίδουν, υποκινούν, προωθούν ή δικαιολογούν το φυλετικό μίσος, την ξενοφοβία, τον αντισημιτισμό ή άλλες μορφές μίσους που

¹⁰ <https://www.onassis.org/el/initiatives/society-uncensored-a-series-of-digital-discussions/psosfos-hate-speech-on-social-media>

βασίζονται στη μισαλλοδοξία. Η ρητορική μίσους αντιβαίνει στις θεμελιώδεις ευρωπαϊκές αξίες που ορίζονται στο άρθρο 2 της Συνθήκης για την ΕΕ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή της Ευρώπης πρότεινε τον Δεκέβριο του 2021 την επέκταση του καταλόγου των εγκλημάτων της ΕΕ ώστε να περιλαμβάνει τη ρητορική μίσους και τα εγκλήματα μίσους.

Η ρητορική μίσους φαίνεται ασυμβίβαστη με τις αρχές και τις αξίες που απορρέουν από το Σύνταγμα της Ελλάδας καθώς στο άρθρο 5 παρ.2 ορίζεται ότι 2. *«Όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων».* Ωστόσο το άρ. 1 Ν. 927/1979(Α' 139) με την τροποποίηση του και προσαρμογή του στην απόφαση – πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ της 28ης Νοεμβρίου 2008, για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου (L 328) με τον Ν. 4285/2014 (Α'191) (αντιρατσιστικός νόμος), τιμωρεί το ρατσιστικό λόγο όχι απλώς όταν αυτός μπορεί να προκαλέσει μίσος, διακρίσεις ή βία, αλλά μόνον εφόσον θέτει ταυτόχρονα σε κίνδυνο με τρόπο από είτε τη δημόσια τάξη είτε τη ζωή, τη σωματική ακεραιότητα ή την ελευθερία των προσβαλλόμενων προσώπων.

Σύμφωνα με την Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου αποτελεί μια κατάκτηση του Ευρωπαϊκού διαφωτισμού, που έχει επικυρώσει μάλιστα με πάγια νομολογία του το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το να έχει κάθε πρόσωπο, μέσα σε μια δημοκρατική κοινωνία, το δικαίωμα να εκφράζει απόψεις που μπορεί να σοκάρουν, να προσβάλλουν ή να ενοχλούν. Η ελληνική Πολιτεία δεν απαγορεύει σε κάποιον να είναι ρατσιστής, ανιστόρητος ή ισλαμοφοβικός και να το εκφράζει. Δεν του επιτρέπει όμως να το κάνει με τρόπο που θέτει και ενδεχομένως αποβλέπει στη διακινδύνευση ζωτικών αγαθών ή προσώπων.

Ο ρατσιστικός λόγος έχει συνέπειες ειδικά όταν εκφωνείται από ένα άτομο που φέρει ένα πολιτικό στάτους και δύναται να εκφέρει δημόσιο και μαζικής απήχησης λόγο. Η προβληματική στον επαναλαμβανόμενο δημόσιο λόγο που υπονοοεί ή εκφέρει απροκάλυπτα ρατσισμό βρίσκεται στη δύναμη της συνήθειας αυτού και συνεπώς της αποδοχής του πλέον ως νομιμοποιητικού των ρατσιστικών και ξενοφοβικών

αντιλήψεων και των συνεπειών που εκπορεύονται αυτών, όπως η περιθωριοποίηση, ο αποκλεισμός, η άνιση και διακριτική συμπεριφορά.

Ο λόγος του μίσους συνεχώς μετασχηματίζεται, κινούμενος παράλληλα με τις ροές της ανθρώπινης συνείδησης και τις διαρκώς μεταβαλλόμενες κοινωνικές συνθήκες και μπορεί να λάβει χαρακτηριστικά που τον διαφοροποιούν σαφώς από την ωμότερη, πιο ξεκάθαρη μορφή του. Λέγοντας για παράδειγμα ότι οι μετανάστες αποτελούν απειλή για την κοινωνική συνοχή ή ότι δεν είναι ρατσιστικό να θέλεις να μένουν οι διαφορετικές φυλές ξεχωριστά ή μια από την άλλη, δεν χρησιμοποιείς επίθετα ή χαρακτηρισμούς, αλλά μιλάς σε μια γλώσσα μίσους απλώς πιο εύπεπτη και για αυτό ίσως και πιο ύπουλη και πιο επικίνδυνη (Λίβας, 2021).

Η ρητορική μίσους εξοικειώνει το ευρύ κοινό με λογικές διάκρισης, περιθωριοποίησης, αποκλεισμού, εντείνει στη συνείδηση του και τη σκέψη τη διαφορά μεταξύ ημών και άλλων, όπου σε αυτή τη διαφοροποίηση εμείς υπερτερούμε από τους άλλους, είτε είμαστε καλύτεροι, είτε είμαστε πιο νόμιμοι, είτε έχουμε περισσότερα δικαιώματα ενώ αυτοί δε θα έπρεπε να έχουν, συνεπώς νομιμοποιεί στη κοινωνία την διάκριση σε βάρος των ατόμων μέχρι και τη δίωξη τους, εξαθλίωση τους ή ακόμα και την εξόντωση τους.

2.2. Ρατσισμός

Ο ρατσισμός αποτελεί ένα φαινόμενο διαχρονικό με την έννοια των διακρίσεων, ωστόσο από ιστορική άποψη ο όρος είναι σχετικά πρόσφατος. Με τον όρο ρατσισμό περιγράφεται η διάκριση σε βάρος ατόμων ή ομάδων ατόμων, που φέρουν κάποια χαρακτηριστικά, είτε ορατά είτε αόρατα. Ο ρατσισμός είναι η διαδικασία μέσω της οποίας οι πολιτικές, οι δράσεις, τα συστήματα και οι συμπεριφορές οδηγούν στη δημιουργία ανισοτήτων και άνισων ευκαιριών ανάμεσα στους ανθρώπους, με βάση κυρίως τη φυλή αλλά και άλλα φανερά ή μη χαρακτηριστικά. Ο ρατσισμός περιλαμβάνει κοινωνικές πρακτικές διάκρισης και σχέσεις κατάχρησης της εξουσίας από κυρίαρχες ομάδες, οργανισμούς και θεσμούς, οι οποίες βασίζονται σε κοινωνικά διαδεδομένες και αρνητικά προσανατολισμένες αναπαραστάσεις από 'Εμάς' για 'Αυτούς/ές' (Van Dijk T.A., 2008). Ενώ ο ρατσισμός συχνά περιορίζεται στη ρατσιστική ιδεολογία, εδώ κατανοείται ως ένα σύνθετο κοινωνικό σύστημα εθνοτικής ή "φυλετικής" κυριαρχίας και την ανισότητα που προκύπτει από αυτό (Van Dijk T.A., 1999).

Ο ρατσισμός ταξινομεί τους ανθρώπους σε ανώτερες και κατώτερες φυλές βάσει φαινοτυπικών χαρακτηριστικών. Τα ορατά χαρακτηριστικά διάκρισης των ατόμων μπορεί να είναι είτε φυλετικά, είτε ενδυμασίας, εμφάνισης και τα αόρατα είναι χαρακτηριστικά που μπορεί να μην είναι ευδιάκριτα αμέσως, όπως η θρησκεία, το μορφωτικό επίπεδο, η χώρα καταγωγής. Ο ρατσισμός σημαίνει το φόβο ή τη διάκριση εις βάρος κάποιου που διαφέρει από εμάς. Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας για το 2020 η αύξηση των περιστατικών ρατσιστικής βίας συνδέεται άρρηκτα με τη θεσμική στοχοποίηση προσφύγων και μεταναστών μέσα από τον επίσημο λόγο εκπροσώπων της πολιτικής ηγεσίας, σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο, αλλά και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Η αναπαράσταση των προσφύγων και μεταναστών ως απειλή για την εθνική κυριαρχία, αν και φαίνεται να μην αποτελεί μεμονωμένα εγχώριο φαινόμενο, αλλά ευρύτερη ευρωπαϊκή ρητορική με πολιτικές προεκτάσεις, αποτυπώθηκε έντονα στον δημόσιο λόγο στη χώρα, ιδιαίτερα

στις αρχές του 2020 και συνέβαλε καθοριστικά στην απενοχοποίηση της ρατσιστικής βίας και στην όξυνση του αισθήματος ατιμωρησίας.

Στον βαθμό που οι πολιτικές ευαισθησίες των σύγχρονων κοινωνιών δεν επιτρέπουν απροκάλυπτες εκδηλώσεις βιολογικού ρατσισμού, εμφανίζονται νέες μορφές ρατσιστικής συμπεριφοράς, όπως για παράδειγμα ο ρατσισμός σε βάρος εθνικών, θρησκευτικών και γλωσσικών μειονοτήτων, ή εχθρότητα και δυσανεξία απέναντι στους μετανάστες γενικά και στους πολιτικούς και οικονομικούς πρόσφυγες ιδιαίτερα, ο κοινωνικός ρατσισμός σε βάρος ατόμων με ειδικές ανάγκες καθώς και περιθωριακών ομάδων (π.χ. ομοφυλόφιλοι, οι ασθενείς τους aids κ.λ.π), ο σεξισμός με θύματα τις γυναίκες και τέλος ο θεσμικός ρατσισμός (διακρίσεις των δημόσιων και κρατικών υπηρεσιών σε βάρος μειονοτικών ομάδων και ατόμων (Παπαδημητρίου, 2000)).

Οι σύγχρονες μορφές ρατσισμού διαφέρουν από τις παλιές όπως αυτές της σκλαβιάς. Ο νέο-ρατσισμός, όπως μπορούμε πλέον να αποκαλέσουμε αυτή τη νέα μορφή ρατσισμού, απαιτεί σεβασμό, προτάσσει όχι την κατωτερότητα ή την ανωτερότητα των πολιτισμών, αλλά τη διαφορετικότητα. Ιδιαίτερα λόγω του συχνά λεπτού και συμβολικού χαρακτήρα τους, πολλές μορφές του νέου ρατσισμού είναι διαλεκτικές: εκφράζονται, ενεργοποιούνται και επιβεβαιώνονται με κείμενα και ομιλίες, όπως καθημερινές συζητήσεις, συνεδριάσεις διοικητικών συμβουλίων, συνεντεύξεις για δουλειά, πολιτικές, νόμους, κοινοβουλευτικές συζητήσεις, πολιτική προπαγάνδα, εγχειρίδια, επιστημονικά άρθρα, ταινίες, τηλεοπτικά προγράμματα και ειδήσεις μεταξύ εκατοντάδων άλλων ειδών. Εμφανίζονται απλώς ως κουβέντα, και απέχουν πολύ από την ανοιχτή βία και τον βίαιο διαχωρισμό του παλιού ρατσισμού. Ωστόσο, μπορεί να είναι εξίσου αποτελεσματικά για την περιθωριοποίηση και τον αποκλεισμό των μειονοτήτων (Van Dijk T.A., 2000).

Σε περιόδους που χαρακτηρίζονται από κρίση, οικονομική και κατά συνέπεια κοινωνική, σε συνδυασμό με την αποκαλούμενη προσφυγική κρίση στην Ελλάδα, από το 2015, έχει παρατηρηθεί όξυνση τόσο των ρατσιστικών περιστατικών όσο και του ρατσιστικού λόγου. Παραδοσιακά το φαινόμενο του ρατσισμού συνάδει με αυτό του εθνικισμού. Όταν η ταύτιση των ανθρώπων με το έθνος προσλαμβάνει το χαρακτήρα της δυναμικής αναμέτρησης με τους Άλλους, όπως συμβαίνει συνήθως σε περιόδους έξαρσης του εθνικισμού, τότε η ρατσιστικοποίηση της «εθνικής συνείδησης» είναι

σχεδόν αναπόφευκτη. Η ταύτιση έθνους και «φυλής» αποτελεί την πεμπτουσία του επιθετικού εθνικισμού, χαρακτηριστικό γνώρισμα του οποίου είναι η ρατσιστική προδιάθεση (Παπαδημητρίου, 2000).

.

2.2.1. Ρευστός Ρατσισμός

Ο ρατσισμός μπορεί να αποτελεί μια μορφή διάκρισης που σε θεωρητικό επίπεδο δεν είναι αποδεκτή μέχρι και ποινικά κολάσιμη, ωστόσο αυτή η θεσμική ή κοινωνική του δίωξη, επέφερε την έκφραση του και την ενσωμάτωση του σε πτυχές της καθημερινότητας δυσδιάκριτες και διάχυτες σε πολλαπλά επίπεδα, ώστε δύσκολα μπορεί να απομονωθεί. Αυτή τη νέα σε εισαγωγικά μορφή ρατσισμού που δύσκολα μπορείς να την κατονομάσεις ή να τη χαρακτηρίσεις, που έχει διαχυθεί στη κοινωνία και έχει παρεισφρήσει σε κάθε μορφή πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής δράσης και έκφρασης, την ονομάζουμε Ρευστό Ρατσισμό. Μια από τις κρίσιμες ιδιότητες του σύγχρονου ρατσισμού είναι η άρνησή του, συνήθως που απεικονίζεται σε γνωστές δηλώσεις όπως "Δεν έχω τίποτα εναντίον των μαύρων, αλλά...". (Van Dijk T.A., 1992). Ο ρευστός ρατσισμός (liquid racism) είναι αυτός που μπορεί να μην είναι εμφανής, να περιλαμβάνει λόγο ταυτόχρονα ρατσιστικό και αντι-ρατσιστικό, να είναι δυσδιάκριτος, αμφίσημος με χαρακτηριστική την έκφραση «Δεν είμαι ρατσιστής αλλά...».

Ο όρος "ρευστός ρατσισμός" (liquid racism) δίνει την εντύπωση ότι βρισκόμαστε πλέον αντιμέτωποι με έναν ρατσισμό του οποίου η δομή έχει αλλάξει και είναι προφανώς λιγότερο σταθερή από τους παραδοσιακούς ρατσισμούς (Weaver, 2010). Ο ρευστός ρατσισμός δημιουργείται από τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ της εκλεπτυσμένης ρητορικής του ρατσισμού στην κοινωνία, της πολυπλοκότητας και της ποικιλομορφίας της εθνοτικής ταυτότητας και των συνεχών πληθυσμιακών μετακινήσεων (Weaver, 2010). Το περιεχόμενο του ρευστού ρατσισμού κατασκευάζεται μέσω των αναφορών του πολιτισμικού ρατσισμού και του ενσωματωμένου ρατσισμού, αλλά ο αυξημένος όγκος της συνάθροισής του θα δημιουργήσει πολλές πιθανές αναγνώσεις, και αυτό θα επηρεάσει τους συνολικούς ορισμούς του "άλλου", οι οποίοι είναι πολλαπλοί και πρωτεϊκοί (Weaver, 2010). Ο ρευστός ρατσισμός χρησιμοποιεί τόσο ενσωματωμένα όσο και πολιτισμικά ρατσιστικά σημάδια, αλλά είναι πιο διφορούμενος και περιέχει περισσότερα σημασιολογικά επίπεδα. Περαιτέρω έρευνα θα αποκαλύψει την έκταση του ρευστού ρατσισμού, τόσο κοινωνικά όσο και ιστορικά, και έτσι η νεότητα του είναι ανοιχτή σε πιο σύνθετες

αναγνώσεις. Σίγουρα εμφανίζεται "νέος" από την άποψη της δομής, αλλά αποφασιστικά παλιός από την άποψη του περιεχομένου(Weaver, 2010).

Από την άλλη ο ρευστός ρατσισμός δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ως ένα ειδικά αποδυναμωμένο ή αμφισβητούμενο υπόλειμμα του ρατσισμού, αλλά μάλλον ως μια διαφορούμενη μορφή που ενθαρρύνεται ειδικά στις μέρες μας και που αποδυναμώνει διάφορες άμυνες έναντι των ισχυρισμών περί ρατσισμού. Πρόκειται για μια μορφή ρατσισμού που προωθείται και ενθαρρύνεται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Είναι διαφορούμενη, αλλά, καίριας σημασίας, αυτή η διαφορούμενη μορφή έχει, εν μέρει, ενθαρρύνει το ενδιαφέρον των μέσων ενημέρωσης. Στην εποχή των διαδραστικών και πολυφωνικών μέσων ενημέρωσης, ο ρευστός ρατσισμός δημιουργεί μια "συζήτηση", παρέχοντας περισσότερο υλικό και περισσότερες θέσεις προς συζήτηση, επειδή είναι διαφορούμενος. Ο παραδοσιακός μονοσήμαντος ρατσισμός αποτυγχάνει να παρέχει αυτό το δυναμικό και έτσι είναι λιγότερο φιλικός ή εύπλαστος προς τα μέσα ενημέρωσης και λιγότερο ανοικτός στην εκμετάλλευση από τα μέσα ενημέρωσης (Weaver, 2010).

Ο ρευστός ρατσισμός είναι ένας ρατσισμός που δημιουργείται από διαφορούμενα πολιτισμικά σημάδια που ενθαρρύνει την ανάπτυξη παγιωμένων κοινωνικο-διακριτικών τοποθετήσεων, παράλληλα με τις αντιδράσεις στον ρατσισμό, κατά την ανάγνωση αυτών των σημείων. Οι εικόνες είναι διαφορούμενες επειδή συνδυάζουν τα σημάδια παλαιότερων μορφών ρατσισμού μαζί με εκείνα των πολιτικών και κοινωνικών ζητημάτων που δεν είναι απαραίτητα ρατσιστικά (Weaver, 2010).

Ενδεικτικό του ρευστού ρατσισμού είναι πως σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το επίπεδο μίσους που εκδηλώνεται, για παράδειγμα, κατά των Ρομά, των Εβραίων, των μουσουλμάνων και των ατόμων ασιατικής καταγωγής, ή όσων θεωρούνται τέτοιας καταγωγής, συμπεριλαμβανομένων των ρατσιστικών επιθέσεων και ξυλοδαρμών, του βίαιου εκφοβισμού, των απειλών και της ρατσιστικής κακοποίησης, έχει αυξηθεί κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

2.2.2. Θεσμικός Ρατσισμός

«Θεσμικό ρατσισμό» (Institutional racism) ή συστημικό ρατσισμό (Systemic racism) ονομάζουμε τις διάφορες μορφές διακρίσεων λόγω φυλής που μπορεί να κάνουν κυβερνήσεις, εταιρείες ή άλλοι μεγάλοι οργανισμοί που ασκούν επιρροή στη ζωή μας. Ενώ ο ρατσισμός, με ένα γενικό νόημα, χαρακτηρίζει συγκεκριμένες πεποιθήσεις και ιδέες των ατόμων, στη θεσμική του έννοια αναφέρεται στην απρόσωπη λειτουργία των διακρίσεων που ασκούνται σε οργανισμούς, επαγγέλματα ή ακόμα και σε ολόκληρες κοινωνίες (Βείκου Μ. - Λαλαγιάννη Β., 2015).

Ο όρος θεσμικός ρατσισμός θεωρείται και μπορεί να απαντηθεί με τον συνώνυμο του όρο, δομικός ρατσισμός. Ο θεσμικός ρατσισμός, παρά την εννοιολογική ελαστικότητά του, μπορεί να αποδειχθεί χρήσιμος στην ανάλυση του τρόπου με τον οποίο ορισμένα κρατικά ιδρύματα είναι δυνατό να λειτουργούν με ρατσιστικές αρχές, χωρίς ωστόσο αυτές να αναγνωρίζονται ξεκάθαρα καθώς αυτό λαμβάνει χώρα παράλληλα με τις επίσημες πολιτικές που διακηρύσσουν την εξάλειψη των διακρίσεων (Βείκου Μ. - Λαλαγιάννη Β., 2015).

Ο όρος θεσμικός ρατσισμός επινοήθηκε για πρώτη φορά το 1967 από τους Stokely (αργότερα γνωστό ως Kwame Ture) και τον πολιτικό επιστήμονα Charles V. Hamilton στο βιβλίο «Black Power: The Politics of Liberation» μτφ. «Μαύρη Δύναμη: Η Πολιτική της Απελευθέρωσης»¹¹. Το βιβλίο ερευνά τον πυρήνα του ρατσισμού στις ΗΠΑ και πώς μπορούν να μεταρρυθμιστούν οι παραδοσιακές πολιτικές διαδικασίες για το μέλλον. Οι Carmichael και Hamilton έγραψαν το 1967 ότι ενώ ο ατομικός ρατσισμός είναι συχνά αναγνωρίσιμος λόγω της φανεράς του φύσης, ο θεσμικός ρατσισμός είναι λιγότερο αντιληπτός λόγω της "λιγότερο φανεράς, πολύ πιο διακριτικής" φύσης του. Ο θεσμικός ρατσισμός "πηγάει από τη λειτουργία καθιερωμένων και σεβαστών δυνάμεων στην κοινωνία, και έτσι δέχεται πολύ λιγότερη δημόσια καταδίκη από ό,τι ο ατομικός ρατσισμός.

Ο ρατσισμός είναι διάχυτος και διαπερνά την κοινωνία σε ατομικό και θεσμικό επίπεδο, κρυφά και φανερά. Η λειτουργία αυτή μπορεί να είναι απρόσωπη, επειδή κάποια άτομα, που έχουν έναν θεσμικό ρόλο, μπορούν, κατά την άσκηση των

¹¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Institutional_racism

καθηκόντων τους, να εφαρμόζουν διακρίσεις, επικαλούμενα δήθεν τους νόμους, αλλά αρνούνται ότι είναι οι ίδιοι ρατσιστές θεωρώντας ότι απαλλάσσονται έτσι από κάθε ευθύνη. Ωστόσο, εφόσον εξακολουθεί να υπάρχει μια κατάσταση κοινωνικού αποκλεισμού, τα αίτια πρέπει να αναζητηθούν στα κρατικά θεσμικά όργανα των οποίων τα άτομα αποτελούν μέρος (Βείκου Μ- Λαλαγιάννη Β., 2015).

Ενδεικτικά στην απόνομη των κινηματογραφικών βραβείων BAFTA το 2020 ο ηθοποιός Joaquin Phoenix στο λόγο που έβγαλε καθώς παραλάμβανε το βραβείο του, κατέκρινε τον συστημικό ρατσισμό αναφέροντας:

«Νομίζω ότι στέλνουμε ένα πολύ σαφές μήνυμα στους έγχρωμους ότι δεν είστε ευπρόσδεκτοι εδώ. Νομίζω ότι αυτό είναι το μήνυμα που στέλνουμε σε ανθρώπους που έχουν συνεισφέρει τόσα πολλά στο μέσο και τη βιομηχανία μας και με τρόπους από τους οποίους επωφελούμαστε. Νομίζω ότι είναι κάτι περισσότερο από το να έχουμε απλώς πολυπολιτισμικά σκηνικά. Πρέπει να κάνουμε πραγματικά σκληρή δουλειά για να κατανοήσουμε πραγματικά τον συστημικό ρατσισμό»..

Επομένως, ο θεσμικός ρατσισμός είναι οι διακρίσεις που γίνονται εις βάρος μη-προνομιούχων ομάδων του πληθυσμού (π.χ. εθνικές μειονότητες και ομάδες μεταναστών) και μπορεί να εντοπιστεί σε διάφορους τομείς της κοινωνικής και πολιτικής ζωής - όπως στον τομέα της στέγασης, εργασίας, εκπαίδευσης, της δικαιοσύνης, της αντιμετώπισης από την αστυνομία. Ο "συστημικός ρατσισμός", ή "θεσμικός ρατσισμός", αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο οι ιδέες της λευκής ανωτερότητας αποτυπώνονται στην καθημερινή σκέψη σε επίπεδο συστημάτων: λαμβάνοντας υπόψη τη μεγάλη εικόνα του τρόπου λειτουργίας της κοινωνίας, αντί να εξετάζουμε τις αλληλεπιδράσεις ενός προς έναν.

Ο θεσμικός ρατσισμός, γνωστός και ως συστημικός ρατσισμός, είναι διακριτός από τις ατομικές φυλετικές προκαταλήψεις. Προέρχεται από το σύνολο των αξιών, των θεσμών, των πρακτικών και των νόμων μιας κοινωνίας. Ο θεσμικός ρατσισμός μπορεί να επηρεάζει την προσέγγιση στην αγορά εργασίας, το εισόδημα, την υγειονομική περίθαλψη, την ποιότητα της εκπαίδευσης που λαμβάνει ένα παιδί, την ποιότητα του φαγητού και του νερού, την πρόσβαση και την αντιμετώπιση στο σύστημα της δικαιοσύνης ακόμα και την ποιότητα του αέρα που αναπνέει ένα άτομο.

Ο Claus Melter ορίζει την έννοια θεσμικό ρατσισμό ως την αρνητική στάση που διακρίνει τους θεσμούς, τις οργανώσεις (μέσω νόμων, διαταγμάτων, κανονισμών, κανόνων και τρόπων λειτουργίας, των διαδικαστικών κανόνων και της πορείας των διαδικασιών) ή την αντιεπαγγελματική συμπεριφορά που ασκείται συστηματικά από συνεργάτες των θεσμών/οργανώσεων και οδηγεί σε αποκλεισμό και μειονεκτική μεταχείριση απέναντι σε διαφορετικά εθνικά, εθνοτικά, πολιτισμικά, γλωσσικά άτομα ή σε μέλη θρησκευτικών ομάδων (Melter, όπως αναφέρεται στο Πανταζής,2015). .

Η πληθώρα των ερευνών ανά τον κόσμο μεταξύ άλλων σε Αμερική, Καναδά κ.ά., για τις διακρίσεις στη χρηματοδότηση στέγης, την αστυνομική βία, το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, την περιβαλλοντική ρύπανση, καταδεικνύουν το μέγεθος της εδραίωσης του συστημικού ρατσισμού, και της δυσκολίας τόσο ανίχνευσης του και συνεπώς αντιμετώπισης του. Ενδεικτικό παράδειγμα συστημικού ρατσισμού αποτελεί το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης στην Αμερική. Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Urban οι μαύροι άνδρες που γεννήθηκαν το 2001 έχουν σχεδόν εξαπλάσιες πιθανότητες να φυλακιστούν κατά τη διάρκεια της ζωής τους σε σχέση με τους λευκούς άνδρες που γεννήθηκαν το ίδιο έτος, ενώ οι ιθαγενείς Αμερικανίδες εισάγονται σήμερα στη φυλακή με εξαπλάσιο ποσοστό από τις Λευκές γυναίκες

Η εμφάνιση της πανδημίας του κορονοϊού απέδειξε πως ο θεσμικός ρατσισμός είναι ριζωμένος στην κοινωνία χωρίς εντούτοις να είναι ευδιάκριτος ή εμφανής. Σύμφωνα με την Ετήσια έκθεση του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας για το 2020 η πανδημία του κορονοϊού και στην Ελλάδα, *«αποτελέσε αφορμή για την αύξηση των διακρίσεων και του θεσμικού ρατσισμού εις βάρος όλων των στοχοποιούμενων ομάδων»*. Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση *«ανησυχία και προβληματισμό προκαλούν τα περιστατικά αυθαίρετης απόδοσης προστίμων που ήρθαν σε γνώση του Δικτύου. Αν και δεν συνδυάζονται πάντα με ρατσιστική βία αποτελούν κυρίαρχα στοιχεία της σύνθεσης της νέας πραγματικότητας των εκφάνσεων του ρατσισμού και δη του θεσμικού ρατσισμού, εντός του πλαισίου της πανδημίας. Άλλωστε, όπως έχει τονίσει το Δίκτυο στο παρελθόν, η ρατσιστική βία αποτελεί μια από τις πιο επαχθείς τάσεις του ρατσισμού και προϋποθέτει την ύπαρξη και ανάπτυξη φοβικών συμπεριφορών ως προς τη διαφορετικότητα από το κοινωνικό σύνολο, αλλά και τροφοδότηση του θεσμικού ρατσισμού και των διακρίσεων από τις Αρχές»*.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα του θεσμικού ρατσισμού, εκτός των προστίμων που κατά κόρον επιβλήθηκαν σε πρόσφυγες, αποτέλεσε και ο εμβολιασμός κατά του κορονοϊού σε πρόσφυγες που διαβιούν στην Ελλάδα. Παρότι ο εμβολιασμός στην Ελλάδα έχει καταστεί σχεδόν υποχρεωτικός τόσο για εργασιακούς λόγους όσο και για μια πλειάδα δραστηριοτήτων για τις οποίες απαιτείται πιστοποιητικό εμβολιασμού, και παρά τις συστάσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ) για τον εμβολιασμό προσφύγων και μεταναστών, λέγοντας πως είναι απαραίτητη η καθολική και ισότιμη πρόσβασή τους σε εμβόλια, ανεξάρτητα από το καθεστώς στο οποίο βρίσκονται, παρατηρήθηκαν περιστατικά κατά τα οποία πρόσφυγες ή αιτούντες άσυλο στην προσπάθειά τους να εμβολιαστούν κατά του covid αντιμετώπισαν τις αρχές της χώρας και την απειλή απέλασης. Η πρόσβαση δηλαδή στο εμβόλιο δεν ήταν εξίσου προσιτή σε όλους τους πολίτες και διαβιούντες στη χώρα αλλά αντίθετα στην περίπτωση των προσφύγων και μεταναστών που δεν είχαν τα απαραίτητα νομιμοποιητικά έγγραφα υπήρξε αφετηρία για δυσμενείς εξελίξεις στους ίδιους και στην οικογένειά τους.

Ο θεσμικός ρατσισμός μπορεί να νομιμοποιήσει ακόμα και τη ρατσιστική βία. Το κοινωνικό κίνημα ‘Black lives Matters’ που αναπτύχθηκε μετά τη δολοφονία του George Floyd τον Μάιο του 2020 στη Μινεάπολη της Μινεσότα, του έγχρωμου που ποδοπατήθηκε στο λαιμό αδικαιολόγητα, από λευκό αστυνομικό και εξέπενευσε, επιδιώκει την καταπολέμηση του θεσμικού ρατσισμού.

2.3. Ξενοφοβία

Το φαινόμενο της ξενοφοβίας τείνει να συνδέεται με την παγκοσμιοποίηση, τη μετανάστευση, την οικονομική κρίση και την αποκαλούμενη τα τελευταία χρόνια και στην Ελλάδα, προσφυγική κρίση. Οι μετακινήσεις πλυθυσμών και δη προσφυγικών στο εσωτερικό άλλων χωρών προκάλεσαν ανασφάλεια, αβεβαιότητα και φόβο ενίοτε για τον άλλο, τον ξένο. Η διαφορετική γλώσσα η διαφορετική θρησκεία, τα διαφορετικά ήθη και έθιμα, η διαφορά χρώματος στο δέρμα ή στο ντύσιμο αποτελούν παράγοντες που μπορεί να ενισχύσουν το φόβο ή την αίσθηση απειλής για τον «ξένο». Η ξενοφοβία δεν αφορά μόνο στο φόβο, το συναίσθημα δηλαδή, αλλά σχετίζεται με την ανησυχία της απώλειας της πολιτισμικής ταυτότητας.

Όπως ορίζεται και στην ίδια τη λέξη, η ξενοφοβία αποτελεί τον φόβο για το ξένο. Η λέξη ξένος εξελίχθηκε σημασιολογικά προς δύο κατευθύνσεις, μια αρνητική (του άγνωστου και επικίνδυνου ενίοτε ξένου που μπορεί να φθάσει να θεωρηθεί και «εχθρός», όπως το λατινικό *hostis*) και μια θετική που ήταν κι αυτή που υπερίσχυσε (του επισκέπτη από ξένη πόλη ή χώρα που είναι άξιος σεβασμού, τιμής και φιλοξενίας, την οποία μάλιστα προστάτευε στην ελληνική αρχαιότητα και ο «Ξένιος Ζευς», όπως στο λατινικά *hospes*, απ' όπου τα αγγλικά *host*, *hospital*, *hospitable*, *hospitality*, *hostel* κ.ά.) (Μπαμπινιώτης, χ.χ.). Η έννοια του ξένου προσλαμβάνεται δηλαδή είτε ως φιλικού τιμώμενου προσώπου είτε ως αγνώστου, παράξενου, έως και επικίνδυνου.

Σε διεθνές επίπεδο, δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός προσδιορισμός της έννοιας ξενοφοβία. Ωστόσο σύμφωνα με το Γλωσσάριο για τη Μετανάστευση του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης η ξενοφοβία μπορεί να οριστεί ως στάσεις, προκαταλήψεις και συμπεριφορές που απορρίπτουν, αποκλείουν και συχνά δυσφημούν άτομα που δεν ανήκουν ή είναι ξένα προς την εγχώρια κοινότητα, κοινωνία ή εθνικότητα. Υπάρχει στενή σχέση μεταξύ του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Πρόκειται για δύο όρους, που δύσκολα κανείς μπορεί να τους διαφοροποιήσει.

Ο όρος της ξενοφοβίας συνδέεται στενά με την έννοια του ρατσισμού, ωστόσο δεν είναι συνώνυμα. Ο ορισμός της ξενοφοβίας και η διαφοροποίησή της από τον

ρατσισμό και τις φυλετικές διακρίσεις, εξακολουθούν να αποτελούν εξελισσόμενες έννοιες. Σύμφωνα με την έκθεση για τη Διεθνή Μετανάστευση, το Ρατσισμό, τις Διακρίσεις και τη Ξενοφοβία για λογαριασμό του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας, του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης και του Γραφείου του Υπατης Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (2001) μία από τις περιφερειακές προπαρασκευαστικές συναντήσεις για αυτή την Παγκόσμια Διάσκεψη πρότεινε ότι:

- Ο ρατσισμός είναι ένα ιδεολογικό κατασκεύασμα που αποδίδει σε μια συγκεκριμένη φυλή ή/και εθνοτική ομάδα θέση ισχύος έναντι άλλων με βάση φυσικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά, καθώς και οικονομικό πλούτο, που συνεπάγεται ιεραρχικές σχέσεις όπου η "ανώτερη" φυλή ασκεί κυριαρχία και έλεγχο επί των άλλων,

- Η ξενοφοβία περιγράφει στάσεις, προκαταλήψεις και συμπεριφορές που απορρίπτουν, αποκλείουν και συχνά διασύρουν άτομα, με βάση την αντίληψη ότι είναι παρείσακτοι ή ξένοι για την κοινότητα, την κοινωνία ή την εθνική ταυτότητα.

Από την άλλη η άφιξη μεταναστών στη χώρα συσπείρωσε τις ακροδεξιές φωνές που παρουσιάζουν τον ξένο, τον άλλο, ως απειλή, ως εγκληματία, ως αρρώστια. Ωστόσο αυτός ο φόβος, στην Ελλάδα, δε φαίνεται να αφορά όλους τους μετακινούμενους πληθυσμούς αλλά περιορίζεται σε άτομα προερχόμενα από μουσουλμανικές χώρες, τους πρόσφυγες και μετανάστες. Ενδεικτικό αυτής της επιλεκτικής ξενοφοβίας αποτελεί η διαφοροποίηση στην αντιμετώπιση Σύριων, Αφγανών και άλλων μουσουλμανικών πληθυσμών, σε σχέση με τους πιο πρόσφατους μετακινούμενους πληθυσμούς από την Ουκρανία, εξαιτίας της Ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία τον Φεβρουάριο του 2022. Οι μετακινούμενοι πληθυσμοί από την Ουκρανία, ευθύς χαρακτηρίστηκαν προσφυγικοί και το νομοθετικό πλαίσιο μεταβλήθηκε με διαδικασίες εξπρές προκειμένου να τους αποδοθεί ΑΜΚΑ και ΑΦΜ. Ο Ουκρανικός λαός που κατέφθασε στην Ελλάδα δεν δέχτηκε επουδενί αντιμεταναστευτική ρητορική από τα πολιτικά κόμματα, ούτε από τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και την κοινή γνώμη.

Οι προκαταλήψεις αυτές προς μια ομάδα ανθρώπων φέρουν ορισμένα κοινά πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Τα τρία χαρακτηριστικά της προκατάληψης σύμφωνα με τον Πανταζή (2015) είναι :

α) ο χαρακτηρισμός των ανθρώπων ως «ξένου» είναι ευέλικτος και μπορεί επίσης να αποδίδεται σε ανθρώπους από το γειτονικό χωριό, κάτω από ορισμένες συνθήκες.

β) οι προκαταλήψεις εξαρτώνται από το πλαίσιο ανάπτυξής τους. Δηλαδή, η ξενοφοβία εξαρτάται, μεταξύ άλλων, από την τοποθεσία, την ιστορική περίοδο και την ταυτότητα των «ξένων» κατά των οποίων στρέφεται.

γ) είναι εμφανή τα σημεία στενής σύνδεσης της ξενοφοβίας με στοιχεία του ρατσισμού, όπως για παράδειγμα της Ισλαμοφοβίας.

2.3.1. Ισλαμοφοβία

Κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων δεκαετιών της αύξησης του αντι-μεταναστευτικού ρατσισμού στην Ευρώπη, η Ισλαμοφοβία αποδείχθηκε ότι είναι η υψηλότερη, πιο έντονη και ευρέως διαδεδομένη μορφή ρατσισμού (Pegocco, 2018). Ο όρος Ισλαμοφοβία περιλαμβάνει το φόβο, τις διακρίσεις και τα αρνητικά συναισθήματα που προκαλούνται όταν κάποιος συναναστρέφεται άτομα που έχουν ασπαστεί τη θρησκεία του Ισλάμ. Ισλαμοφοβία¹² είναι ο φόβος, το μίσος ή η προκατάληψη κατά της θρησκείας του Ισλάμ ή των μουσουλμάνων γενικά, ειδικά όταν θεωρούνται ως γεωπολιτική δύναμη ή πηγή τρομοκρατίας. Ο όρος Ισλαμοφοβία ή αντι-μουσουλμανικός ρατσισμός και το περιεχόμενο του, αναδύθηκε κυρίως μετά τις επιθέσεις στου δίδυμους πύργους της Νέας Υόρκης το Σεπτέβρη του 2011 και μετά την έξαρση τρομοκρατικών επιθέσεων από Ισλαμιστές σε Αμερική και Ευρώπη. Η κήρυξη του «Πόλεμου κατά της Τρομοκρατίας» από την Αμερική αλλά και πολλές Ευρωπαϊκές χώρες ενοχοποίησε στα μάτια της κοινής γνώμης κάθε μουσουλμάνο, καθώς παρουσιάστηκε ως εν δυνάμει εξτρεμιστής με μόνο χαρακτηριστικό το θρήσκευμα. Ο αντι-μουσουλμανικός ρατσισμός διακρίνεται ως ρατσισμός που δεν αφορά όμως τη φυλή αλλά το θρήσκευμα. Στις 15 Μαρτίου 2022, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών¹³ υιοθέτησε ψήφισμα το οποίο εισήγαγε το Πακιστάν εξ ονόματος του Οργανισμού Ισλαμικής Συνεργασίας και το οποίο ανακήρυξε την 15η Μαρτίου ως "Διεθνή Ημέρα για την Καταπολέμηση της Ισλαμοφοβίας".

Ενδεικτικά το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο των Φαινομένων Ρατσισμού και Ξενοφοβίας (EUMC)¹⁴ συνέταξε έκθεση με τίτλο «Muslims in the European Union: Discrimination and Islamophobia «Οι Μουσουλμάνοι στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Διακρίσεις και Ισλαμοφοβία» όπου πραγματεύεται την κατάσταση των Μουσουλμάνων

¹² <https://en.wikipedia.org/wiki/Islamophobia>

¹³ <https://en.wikipedia.org/wiki/Islamophobia>

¹⁴ Βασικά σημεία της έκθεσης του EUMC «Muslims in the European Union: Discrimination and Islamophobia» (Οι Μουσουλμάνοι στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Διακρίσεις και ισλαμοφοβία)

στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που κατέληξε στα παρακάτω πορίσματα - αποτελέσματα:

- ✓ Πολλοί μουσουλμάνοι ανεξαρτήτως εθνικής καταγωγής υφίστανται διακριτική μεταχείριση σε τομείς όπως της απασχόλησης, εκπαίδευσης και στέγασης.
- ✓ Η διακριτική μεταχείριση των μουσουλμάνων αποδίδεται σε ρατσιστικές και ξενοφοβικές συμπεριφορές
- ✓ Οι μουσουλμάνοι αποτελούν θύματα πράξεων Ισλαμοφοβίας που μπορεί να περιλαμβάνουν είτε φραστικές επιθέσεις είτε ακόμα υλικές καταστροφές και σωματικές επιθέσεις.

Ο πληθυσμός των μουσουλμάνων αποτελεί την πιο οργανωμένη ομάδα μεταναστών στην Ευρώπη. Από την δεκαετία του 70 συμμετείχε σε εργατικά κινήματα και συνδικάτα και οι νέες γενιές, απόγονοι αυτών, που γεννήθηκαν στην Ευρώπη, διεκδίκησαν το δικαίωμα τους να μην αντιμετωπίζονται ως πολίτες δεύτερης κατηγορίας. Όλες αυτές οι διεκδικήσεις αποτέλεσαν την αφετηρία εχθρικής αντιμετώπισης και πολιτικών από η δεκαετία του 90 και οδήγησαν στη δημιουργία ενός κύματος Ισλαμοφοβίας με όρους όπως Ισλαμική εισβολή. Αν είσαι μουσουλμάνος στην Ευρώπη πολύ πιθανόν να μην έχεις τις ίδιες δυνατότητες πρόσβασης στην εκπαίδευση και επαγωγικά τις ίδιες δυνατότητες ανέλιξης με τους υπόλοιπους Ευρωπαίους πολίτες. Ενδεικτικά ακόμα και οι συνθήκες στέγασης των μεταναστών μουσουλμάνων είναι χειρότερες των υπολοίπων Ευρωπαίων πολιτών. Οι Μουσουλμάνοι υφίστανται διακρίσεις που μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν: λεκτική και σωματική βία, θρησκευτική προκατάληψη, απουσία ίσων ευκαιριών στην εργασία, την κατοικία, την περίθαλψη και υγεία, την εκπαίδευση κι ακόμα απαγορεύσεις στην ελεύθερη άσκηση της θρησκείας τους. Οι Μουσουλμάνοι συχνά υφίστανται επιπλέον διακρίσεις που αφορούν όχι μόνο τη θρησκεία αλλά και την εθνότητα, την οικονομική κατάσταση, την ιδιότητα του πολίτη, το φύλο¹⁵.

¹⁵ Οδηγίες προς εκπαιδευτικούς για την καταπολέμηση της μισαλλοδοξίας και των διακρίσεων εναντίον των Μουσουλμάνων

Ξενοφοβία, Αραβοφοβία και Ισλαμοφοβία συμβάλλουν από κοινού στην παραγωγική διαδικασία αυτής της ανισότητας, στην επιδείνωση της στέρησης και της κοινωνικής συμπίεσης, στην εδραίωση ενός αποκλεισμένου κοινωνικού τμήματος που χαρακτηρίζεται θρησκευτικά. Αυτή η συνδυασμένη ανισότητα προκύπτει από την αλληλεπίδραση των διαφόρων διαστάσεων της κοινωνικής ανισότητας (εργασία, εισόδημα, στέγαση, εκπαίδευση και υγεία). ανισότητα) με την αλληλεπίδραση των διαφόρων μορφών ρατσισμού (ξενοφοβία, αραβοφοβία και ισλαμοφοβία). Αυτή η διπλή αλληλεπίδραση αποτελεί την κινητήρια δύναμη μιας διαδικασίας παραγωγής και συσσώρευσης ανισοτήτων που δομικά επηρεάζουν τον μουσουλμανικό πληθυσμό, ο οποίος πρόσφατα έχει γίνει ένα όλο και πιο σταθερό τμήμα του εφεδρικού στρατού των μεταναστών (Perocco,2018).

Η Ισλαμοφοβία μπορεί να ενταχθεί σε αυτό που αποκαλούμε πολιτισμικό ρατσισμό (cultural racism) που μερικές φορές αποκαλείται νεορατσισμός (μτφ. neo-racism), νέος ρατσισμός (μτφ.new racism), μεταμοντέρνος ρατσισμός (μτφ. postmodern racism) ή διαφοροποιημένος ρατσισμός (μτφ.differentialist racism), είναι μια έννοια που έχει εφαρμοστεί στις προκαταλήψεις και τις διακρίσεις που βασίζονται στις πολιτισμικές διαφορές μεταξύ εθνοτικών ή φυλετικών ομάδων. Ο πολιτισμικός ρατσισμός περιλαμβάνει την ιδέα ότι ορισμένοι πολιτισμοί είναι ανώτεροι από άλλους και ότι οι διάφοροι πολιτισμοί είναι θεμελιωδώς ασύμβατοι και δεν πρέπει να συνυπάρχουν στην ίδια κοινωνία ή κράτος.

3. Μεθοδολογία

Όπως προείπαμε, στην Κριτική Ανάλυση Λόγου δεν υπάρχει συγκεκριμένος τρόπος συλλογής δεδομένων, συνεπώς η ανάλυση αυτή δεν συνιστά συγκεκριμένη εμπειρική μέθοδο αλλά ένα σύνολο διαφόρων προσεγγίσεων που έχουν παρόμοιες θεωρητικές βάσεις και παρόμοια ερευνητικά ζητήματα. Έχοντας ως βασική μεθοδολογική προσέγγιση τη θεωρία του Van Dijk, όπου μίλησε για την έννοια της ισχύως στο λόγο και τη προσπάθεια μιας ομάδας να κυριαρχήσει στην άλλη είτε άμεσα είτε έμμεσα, θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε δηλώσεις στελεχών που προέρχονται από το πολιτικό κόμμα της Νέας Δημοκρατίας, της παρούσας κυβέρνησης. Θα εστιάσουμε κυρίως σε tweets, σώματα μικρο – κειμένων που έχουν αναρτηθεί σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης όπως το Twitter και το Facebook και σε δηλώσεις στις οποίες προέβησαν σε Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, όπως στην τηλεόραση και στο ραδιόφωνο. Η εστίαση και η ανάλυση αφορούν λέξεις, γραμματικά σχήματα, λεκτικά σχήματα όπως οι μεταφορές και οι παρομοιώσεις και τρόπους χειρισμού της γλώσσας που έχουν ως σκοπό να υποτιμήσουν, να μειώσουν, να περιθωριοποιήσουν τον πρόσφυγα, τον μετανάστη και να υπερθεματίσουν από την άλλη για τα θετικά των ομιλητών και των πολιτικών τους.

Οι πολιτικές ομιλίες φαίνεται να έχουν έναν τρόπο να παρουσιάζουν τρέχοντα ζητήματα και να επιδεικνύουν καθημερινές διακρίσεις, ενώ παράλληλα εκπληρώνουν τις υποκείμενες ιδεολογίες και προκαταλήψεις σε μικροεπίπεδο και κατά συνέπεια διατηρούν τις ομαδικές ανισότητες και την αναπαραγωγή του ρατσισμού σε μακροεπίπεδο. Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης, ο όρος ρατσισμός θα περιλαμβάνει μορφές διακρίσεων όπου η καταγωγή και η εμφάνιση συνδυάζονται με εκείνες της κουλτούρας, ιδίως της θρησκείας, των αξιών και των εθίμων. Ο Barker (1981) αναφέρεται σε αυτό ως "νέο ρατσισμό", ο οποίος εστιάζει ιδιαίτερα στον τρόπο με τον οποίο ο ρατσιστικός δημόσιος λόγος παρουσιάζει τους μετανάστες ως απειλή. (Van Dijk, T. A , 1993).

Ενδεικτικά η χρήση της γλώσσας στο λόγο της μετανάστευσης και του προσφυγικού είναι ικανή να αποκαλύψει τις τάσεις ή τις πεποιθήσεις του ομιλόντα. Ένας πολιτικός που χρησιμοποιεί τον όρο λαθρομετανάστης, πιο πιθανό να είναι ένα

άτομο που έχει σαφώς δεξιές ή ακόμα και άκρο-δεξιές πεποιθήσεις σχετικά με τους πρόσφυγες και τα αίτια της μετακίνησής τους.

Ο Teun A. Van Dijk, αποκλείει το ενδεχόμενο μιας ολοκληρωμένης ανάλυσης λόγου μεγάλου όγκου γραπτών ή προφορικών κειμένων. Η μελέτη πρέπει να εστιάσει σε εκείνα τα γλωσσικά χαρακτηριστικά που ποικίλλουν ανάλογα με την κοινωνική ισχύ, αφού στο επίκεντρο της έρευνας βρίσκονται οι τρόποι με τους οποίους οι ομιλητές ή οι συγγραφείς ασκούν ισχύ μέσα από το λόγο τους. Επομένως, κατά την ανάλυση πρέπει να δοθεί προσοχή στους γλωσσικούς δείκτες όπως ο τόνος και ο επιτονισμός, η σειρά των λέξεων, το λεξιλογικό ύφος, η συνοχή, οι θεματικές επιλογές, οι γλωσσικές πράξεις, τα ρητορικά σχήματα, η συντακτική δομή, η προτασιακή δομή, και αυτό γιατί αποτελούν στοιχεία που μπορούν να ελέγξουν οι ομιλητές όταν επικοινωνούν, αν και ο έλεγχος αυτός γίνεται περισσότερο υποσυνείδητα παρά συνειδητά. Οι δομές που παραμένουν σταθερές λόγω γραμματικών κανόνων και συμφραζομένων δεν δίνουν τη δυνατότητα στους ομιλητές να τις ελέγξουν και να προβάλουν την κοινωνική τους ισχύ μέσα από αυτές. Μπορεί να γίνει εμφανής η διάκριση ανάμεσα σε έσω-ομάδες (εμείς) και σε έξω-ομάδες (άλλοι), πάντα με τη χρήση των αντίστοιχων γλωσσικών στρατηγικών, είτε αυτές είναι μεταφορές, είτε παρομοιώσεις, είτε γενικεύσεις. Μέσα από την Κριτική Ανάλυση Λόγου μπορεί να αποκαλυφθεί η ρητορεία των κυβερνώντων, ώστε να γίνει κατανοητή από άτομα που δεν εμπλέκονται στην πολιτική.

3.1. Κριτική Ανάλυση Λόγου

Η Κριτική Ανάλυση Λόγου (Critical Discourse Analysis) αποτελεί μια μεθοδολογία ανάλυσης του λόγου σε συνάρτηση με θέματα γλώσσας, ιδεολογίας, την κυρίαρχη εξουσία και την κοινωνία. Η Κριτική Ανάλυση Λόγου (ΚΑΛ) είναι μια έρευνα ανάλυσης λόγου που μελετά κυρίως τον τρόπο με τον οποίο η κατάχρηση της κοινωνικής εξουσίας και η ανισότητα θεσπίζονται, αναπαράγονται και νομιμοποιούνται και αντιστέκονται από το κείμενο και τον λόγο στο κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο (Van Dijk T.A., 2015). Η Κριτική Ανάλυση Λόγου θέτει ζητήματα σχετικά με τον τρόπο που ορισμένες δομές του λόγου αναπτύσσονται στην αναπαραγωγή της κοινωνικής κυριαρχίας. Έτσι το τυπικό λεξιλόγιο πολλών μελετητών της ΚΑΛ θα περιλαμβάνει έννοιες όπως εξουσία, κυριαρχία, ηγεμονία, ιδεολογία, τάξη, φύλο, φυλή, διακρίσεις, συμφέροντα, αναπαραγωγή, θεσμοί, κοινωνική δομή και κοινωνική τάξη, εκτός από τις πιο οικείες έννοιες της ανάλυσης λόγου (Fairclough, N. & Wodak, R., 1997). Ορισμένες από τις αρχές της ΚΑΛ θα μπορούσαν ήδη να βρεθούν στην κριτική θεωρία της Σχολής της Φρανκφούρτης πριν από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Η Κριτική Ανάλυση Λόγου (ΚΑΛ) είναι μια αναλυτική έρευνα λόγου που μελετά κυρίως τον τρόπο με τον οποίο η κατάχρηση της κοινωνικής εξουσίας και η ανισότητα θεσπίζονται, αναπαράγονται και νομιμοποιούνται από το κείμενο και τον λόγο στο κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο. (Fairclough, N. & Wodak, R.1997).

Είναι δυνατόν να διακρίνουμε τρεις βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις της ΚΑΛ:

- την κοινωνιοπολιτισμική προσέγγιση (socio-cultural) του Fairclough,
- την κοινωνιογνωσιακή προσέγγιση (socio-cognitive) του Van Dijk και
- τη λογοϊστορική (discourse-historical) προσέγγιση της ομάδας της Βιέννης με επικεφαλής τη Wodak (Στάμου Α.Γ., 2014).

Η Κριτική Ανάλυση Λόγου φέρνει την κριτική παράδοση της κοινωνικής ανάλυσης στις γλωσσικές σπουδές και συνεισφέρει στην κριτική κοινωνική ανάλυση μια ιδιαίτερη εστίαση στο λόγο και στις σχέσεις μεταξύ λόγου και άλλων κοινωνικών

στοιχείων (σχέσεις εξουσίας, ιδεολογίες, θεσμοί, κοινωνικές ταυτότητες). Η κριτική κοινωνική ανάλυση μπορεί να εκληφθεί ως κανονιστική και επεξηγηματική κριτική. Είναι κανονιστική κριτική στο ότι δεν περιγράφει απλώς τις υπάρχουσες πραγματικότητες αλλά και τις αξιολογεί, αξιολογεί το βαθμό στον οποίο ανταποκρίνονται σε διάφορες αξίες, οι οποίες λαμβάνονται (λιγότερο ή περισσότερο) αμφισβητούμενα) ως θεμελιώδεις για δίκαιες ή αξιοπρεπείς κοινωνίες (π.χ. ορισμένα πρότυπα - υλικά αλλά επίσης πολιτικά και πολιτιστικά - της ανθρώπινης ευημερίας). Πρόκειται για επεξηγηματική κριτική στο βαθμό που δεν περιγράφει απλά τις υπάρχουσες πραγματικότητες, αλλά προσπαθεί να τις εξηγήσει, για παράδειγμα δείχνοντας ότι είναι αποτελέσματα δομών ή μηχανισμών ή δυνάμεων που ο αναλυτής υποθέτει και των οποίων την πραγματικότητα επιδιώκει να ελέγξει (π.χ. οι ανισότητες στον πλούτο, το εισόδημα και την πρόσβαση σε διάφορα κοινωνικά αγαθά μπορεί να είναι εξηγηθεί ως αποτέλεσμα μηχανισμών και δυνάμεων που συνδέονται με τον "καπιταλισμό"). Οι δύο φιλοσόφοι οι οποίοι αναμφίβολα επηρέασαν έντονα την ανάπτυξη της CDA: είναι ο Michel Foucault και Jürgen Habermas (Weiss G. & Wodak R., 2003).

Κεντρική παραδοχή της ΚΑΛ είναι ότι ο λόγος (discourse) δεν αποτελεί απλά έναν τρόπο αναπαράστασης της κοινωνικής πραγματικότητας αλλά βασικό διαμορφωτή της (Τσάκωνα Β., Καραχάλιου Ρ., Αρχάκης Α., 2020). Συγκεκριμένα, η ΚΑΛ αποτελεί μια προσέγγιση στο πλαίσιο της κοινωνικής μελέτης της γλώσσας που υπογραμμίζει τον ρόλο της ιδεολογίας στη διαμόρφωση της σχέσης ανάμεσα στις γλωσσικές και κοινωνικές δομές και πρακτικές (Στάμου Α.Γ., 2014).

Οι Fairclough και Wodak (1997) συνόψισαν τις βασικές αρχές της ΚΑΛ ως εξής:

1. Η ΚΑΛ αντιμετωπίζει κοινωνικά προβλήματα.
2. Οι σχέσεις εξουσίας είναι διαλεκτικές.
3. Ο λόγος συνιστά την κοινωνία και τον πολιτισμό.
4. Ο λόγος επιτελεί ιδεολογικό έργο.
5. Ο λόγος είναι ιστορικός.
6. Η σχέση μεταξύ κειμένου και κοινωνίας είναι διαμεσολαβημένη.

7. Η ανάλυση του λόγου είναι ερμηνευτική και επεξηγηματική.

8. Ο λόγος είναι μια μορφή κοινωνικής δράσης. (Fairclough, N. & Wodak, R. 1997).

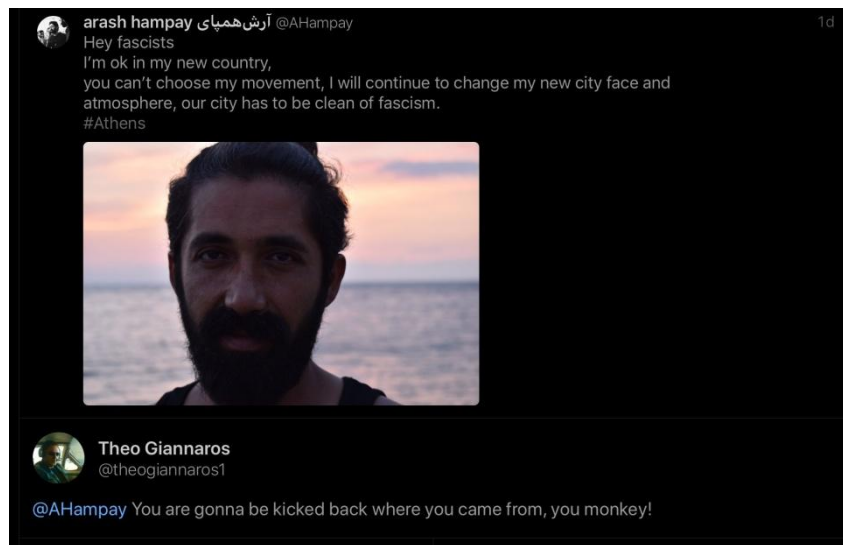
Η πιο εμφανής ομοιότητα που παρατηρείται μέσα από τη σύγκριση των διαφόρων θεωριών είναι το ενδιαφέρον τους γύρω από την ισχύ, την ιεραρχία, τον αποκλεισμό και την υποταγή. Η Κριτική Ανάλυση Λόγου έχει ως στόχο να φέρει στην επιφάνεια τα στοιχεία εκείνα του λόγου που φανερώνουν κοινωνικές διαφορές και ανισότητες. Συγκεκριμένα, οι μελετητές της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου παίρνουν ως επί το πλείστον το μέρος των κοινωνικά αδικημένων και προσπαθούν να αποκαλύψουν τα γλωσσικά στοιχεία που χρησιμοποιούν οι προνομιούχοι ώστε να σταθεροποιήσουν ή και να επιτείνουν τις κοινωνικές ανισότητες (Wodak, R., & Meyer, M. 2009).

4.1. Ανάλυση και παρουσίαση των δεδομένων της έρευνας

1. Στις 03/09/2019, ο Θεόδωρος Γιάνναρος, μέλος του Τομέα Υγείας της Νέας Δημοκρατίας εξαπέλυσε ρατσιστική επίθεση κατά του Arash Hampay, πρόσφυγα από το Ιράν που ζει στην Ελλάδα, ο οποίος ανέβασε μια φωτογραφία στο Twitter με το σχόλιο: «*Hey fascists, I'm ok in my new country, you can't choose my movement, I will continue to change my new city face and atmosphere, our city has to be clean of fascism*» δηλαδή : «Φασίστες, είμαι εντάξει στη νέα μου πατρίδα, θα συνεχίσω τις δράσεις για να αλλάξω την πόλη μου. Η πόλη μας πρέπει να καθαρίσει από τον φασισμό». Το στέλεχος της ΝΔ του απάντησε αναρτώντας από τον προσωπικό του λογαριασμό στο Twitter: «*Θα σε κλωτσήσουμε πίσω από εκεί που ήρθες, μαϊμού*». Ο σχολιασμός για το παραπάνω σχόλιο του στελέχους της Νέας Δημοκρατίας δε μπορεί παρά να είναι ο εμφανής, η ταυτοποίηση ενός ανθρώπου με μαϊμού εξαιτίας της καταγωγής του ή του χρώματος του δέρματος του αποτελεί κατάλοιπο σκοτεινών εποχών. Εμφανής αίσθηση ανωτερότητας, έναντι του πρωτόγονου πρόσφυγα που παρομοιάζεται με μαϊμού.

Η άρνηση του ρατσισμού, και παρόμοιες μορφές θετικής αυτοπαρουσίασης, έχουν τόσο μια ατομική όσο και μια κοινωνική διάσταση. Όχι μόνο οι περισσότεροι λευκοί ομιλητές ατομικά δυσανασχετούν με το να τους θεωρούν ρατσιστές, αλλά επίσης, και αυτό είναι ακόμη πιο σημαντικό, οι στρατηγικές αυτές μπορεί ταυτόχρονα να στοχεύουν στην υπεράσπιση της ομάδας που ανήκουν ως στο σύνολό της: "Δεν είμαστε ρατσιστές", "Δεν είμαστε μια ρατσιστική κοινωνία" (Van Dijk, T. A. ,1992).

Ο ίδιος μετά από αντιδράσεις που υπήρξαν είπε πως του ξέφυγε η λέξη μαϊμού και κατόπιν ότι την χρησιμοποίησε όπως χρησιμοποιείται στην Αγγλική αργκό, υποδηλώνοντας συμπεριφορά, έκανε λόγο για «εν θερμώ αντίδραση σε μια αντίδραση κατά των Ελλήνων». Θίχτηκε εν ολίγοις ο κ. Γιάνναρος καθώς θεώρησε ότι ένας πρόσφυγας αποκαλούσε τους Έλληνες φασίστες και η ρητορική του είχε ως σκοπό να υπερασπιστεί την ομάδα στην οποία ανήκει.. Να σημειωθεί πως μετά τις αντιδράσεις για το σχόλιο αυτό η Νέα Δημοκρατία αναγκάστηκε να διαγράψει τον Θεόδωρο Γιάνναρο από το κόμμα.

2. Ο Άδωνης Γεωργιάδης, αντιπρόεδρος της Ν.Δ. και Υπουργός Ανάπτυξης μιλώντας στον ραδιοφωνικό σταθμό Real FM 97,8, στις 01/10/2019 δήλωσε: «δεν έπαψα να χρησιμοποιώ τον όρο λαθρομετανάστης. Ο όρος λαθρομετανάστης δεν είναι μειωτικός, εκτός αν είναι μειωτικός ο όρος λαθραναγνώστης, ο όρος λαθρέμπορος, ο όρος λαθροθήρας κ.λ.π.. Έχω σπουδάσει την ελληνική γλώσσα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και δεν θα βάλω την κάθε εισαγγελία να μου κρίνει τα ελληνικά μου. Στην ελληνική γλώσσα ο όρος λάθρα σημαίνει κρυφά, παράνομα». «Η εποχή της ψευτοπολιτικής ορθότητας εμένα δεν με εκφράζει. Μιλάμε ελληνικά, δεν είναι μειωτικός ο όρος, ο όρος είναι νομικός, δηλώνει ότι ο άνθρωπος αυτός, ο μετανάστης, μπήκε παράνομα. Αυτό δηλώνει αυτή η λέξη στην ελληνική γλώσσα, ούτε δηλώνει ότι είναι κακός ούτε καλός. Λέει ότι είναι παράνομος. Η λέξη παράνομος μετανάστης και λαθρομετανάστης είναι το ίδιο, με τη διαφορά ότι το ένα είναι δύο λέξεις και το άλλο σύνθετη λέξη. Αυτό λέει η ελληνική γλώσσα, όλα τα άλλα είναι αριστερίστικες μην πω τώρα τι» συμπλήρωσε.

Ο κ. Γεωργιάδης ισχυρίζεται πως έχει σπουδάσει την ελληνική γλώσσα, παρουσιάζει δηλαδή τον εαυτό τους ως ειδικό σε θέματα γλωσσολογίας της Ελληνικής, ως ένα είδος αυθεντίας που γνωρίζει πώς πρέπει να χρησιμοποιείται η γλώσσα, αν και στη πραγματικότητα είναι απόφοιτος του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας.

Ο όρος λαθρομετανάστης χρησιμοποιείται τόσο από ακροδεξιούς πολιτικούς όσο και τον Τύπο, συχνά όχι τόσο για να υποδηλώσει τον τρόπο εισόδου κάποιου στη χώρα, αλλά υπονοώντας μια γενικότερη αποκλίνουσα, ύποπτη και παραβατική νοοτροπία και συμπεριφορά. Η Εισαγγελία του Αρείου Πάγου με έγγραφο της στις 26-07-2018 (Παράρτημα Ι) επισημαίνει ότι η χρήση του όρου λαθρομετανάστης όχι μόνο δεν είναι δόκιμη αλλά μπορεί και να είναι μειωτική για την προσωπικότητα του ατόμου και βεβαίως δεν συναντάται στην ελληνική νομοθεσία, όπου γίνεται λόγος για παράνομη είσοδο στη χώρα. Η εισαγγελία σημειώνει ότι «θα συμβάλουμε όλοι, στην εξάλειψη φαινομένων ξеноφοβίας και ρατσισμού. Ο όρος «λαθρομετανάστης», δεν είναι δόκιμος, μπορεί να είναι μειωτικός για τη προσωπικότητα του ατόμου και βεβαίως, δεν συναντάται στην ελληνική νομοθεσία, όπου γίνεται λόγος για «παράνομη είσοδο στη χώρα». Η εισαγγελία ζητά να εξαιρεθεί στο μέλλον από τα υπηρεσιακά έγγραφα ή χρήση του όρου “λαθρομετανάστης” και να χρησιμοποιούνται οι όροι: “παράτυπα εισερχόμενα στη χώρα άτομα”, “πρόσφυγες”, “μετανάστες”, “οικονομικοί μετανάστες”, “αιτούντες άσυλο”.

Η Διεθνής Αμνηστία επίσης που έχει ως κύριο αντικείμενο την προάσπιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, δεν χρησιμοποιεί τον όρο «λαθρομετανάστης» ή «παράνομος μετανάστης» καθώς θεωρεί πως ο όρος «λαθραίος» ή «παράνομος», όχι απλώς δεν είναι δόκιμος για έναν άνθρωπο, αλλά είναι και μειωτικός για την προσωπικότητά του/της. Η χρήση της λέξης λαθρομετανάστης αποτελεί στρατηγική χρήση της γλώσσας και κλασσική ρητορική των πολιτικών που αντιτίθενται στα δικαιώματα των προσφύγων, με σκοπό να αποδώσει παραβατικότητα και παράνομα χαρακτηριστικά σε έναν άνθρωπο, ενώ στην πραγματικότητα απλά περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο εισήλθε ένας άνθρωπος σε μια χώρα.

3. Στις 12/10/2019 η Πρόεδρος της ΟΝΝΕΔ Πεντέλης, κ. Φαίη Νικητοπούλου, εξέδωσε ανοιχτή επιστολή (Παράρτημα ΙΙ) προς τον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη, Μιχάλη Χρυσοχόηδη σε σχέση με φήμες περί μεταφοράς προσφύγων στο Νοσοκομείο Αμαλία Φλέμινγκ. Η κ. Φαίη Νικητοπούλου εκτός από Πρόεδρος της ΟΝΝΕΔ

Πεντέλης και κουμπάρα του Υπουργού Μεταφορών Κώστα Χατζηδάκη, είναι γνωστή για την τυχαία συνάντηση της προεκλογικά με τον Κυριάκο Μητσοτάκη στη Νέα Σμύρνη που του ζήτησε σέλφι, που μάλλον καθόλου τυχαία δεν ήταν. Ο σύζυγος της Γιώργος Λαρίσης είναι διορισμένος με απόφαση του υπουργού Εξωτερικών Νίκου Δένδια στη θέση του μετακλητού Γενικού Διευθυντή - Προϊσταμένου της Υπηρεσίας Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας του Υπουργείου Εξωτερικών. Στην ανοιχτή επιστολή το ζήτημα που αφορά τους μετανάστες αναφέρεται ως πρόβλημα. Ακολουθεί η γενίκευση για την παραβατικότητα ή την παρανομία των προσφύγων καθώς ρητά αναφέρεται πως *«όλοι γνωρίζουν πως οι πρόσφυγες και οι μετανάστες δηλώνουν ψεύτικη ηλικία»* και αυτή η παραβατικότητα κιόλας είναι κοινή παραδοχή, κοινή αλήθεια καθώς όλοι το γνωρίζουν. Παρακάτω στην επιστολή της η πρόεδρος της ΟΝΝΕΔ αναφέρεται στις αρρώστιες που θα φέρουν μαζί τους οι ανήλικοι μετανάστες όπως τη φυματίωση και την ευλογιά και ότι θα χρειαστεί παρέμβαση του ΚΕΕΛΠΝΟ προκειμένου να προληφθεί η εξάπλωση πανδημιών. Ο πρόσφυγας στη ρατσιστική ρητορική αποτελεί τον κίνδυνο καθώς είναι φορέας μεταδοτικών ασθενειών και άρα επικίνδυνος για την κοινωνία μας. Στη συνέχεια της επιστολής γίνεται λόγος για τις μαθησιακές δυσκολίες που θα αντιμετωπίσουν οι πρόσφυγες στα σχολεία, με αποτέλεσμα να επιβαρύνουν *«τα δικά μας τα παιδιά»*. Και τέλος γίνεται αναφορά στα σεξουαλικά πειράγματα των μουσουλμάνων στις Ελληνίδες μαθήτριες καταλήγοντας πως δε θα φορέσουμε μαντίλα και *«δε θα δεχτούμε την αλλοίωση του πατρογονικού μας πολιτισμού»*.

Αυτή η ανοιχτή επιστολή της προέδρου της ΟΝΝΕΔ θα μπορούσε από μόνη της να αποτελέσει αντικείμενο μελέτης μια διπλωματικής εργασίας καθώς περιλαμβάνει όλα τα στερεότυπα και όλες τις προκαταλήψεις που μπορούν να απαντηθούν στο κόμμα της αποκαλούμενης δεξιάς. Οι πρόσφυγες είναι παραβατικοί, φέρουν αρρώστιες από τις οποίες κινδυνεύουμε, δεν μπορούν να αφομοιωθούν στα ελληνικά σχολεία γιατί δεν γνωρίζουν τη γλώσσα και το πιο σημαντικό θα καθυστερήσουν την εξέλιξη των δικών μας παιδιών (*τα υπόλοιπα παιδιά είναι καταδικασμένα να μη μάθουν γράμματα*) και τέλος αποτελούν κίνδυνο για τα κορίτσια τα δικά μας, καθώς σύμφωνα με τον πολιτισμό τους θεωρούν χαλαρών ηθών τα δικά μας τα κορίτσια τα οποία θα υφίστανται τα σεξουαλικά τους πειράγματα. Ο πολιτισμικός ρατσισμός θεμελιώνεται στην υπόθεση του ασυμβίβαστου των πολιτισμικών διαφορών, που καθιστούν αδύνατη την ενσωμάτωση και την αφομοίωση των προσφύγων και μεταναστών.

Μετά την κατακραυγή για αυτή τη ρατσιστική επιστολή η Πρόεδρος της ΟΝΝΕΔ εξαναγκάστηκε σε παραίτηση.

4. Ο Υπουργός Ανάπτυξης Άδωνις Γεωργιάδης προσκεκλημένος σε πάνελ του τηλεοπτικού σταθμού ANT1, στις 11/01/2020, όταν ο σταθμός μετέδωσε ως έκτακτη την είδηση για τη βύθιση σκάφους με επιβαίνοντες πρόσφυγες και τους φόβους για νεκρούς ανοιχτά των Παξών, σχολίασε: *«σκεφτείτε πόσο καλά προετοιμασμένοι είναι (οι πρόσφυγες που κινδυνεύουν) που γνώριζαν ότι λειτουργεί και το 112 και πήραν τηλέφωνο»*. *«Έχουμε πέσει θύματα ομαδικής προσπάθειας αλλοίωσης της χώρας αλλά θα το αντιμετωπίσει η κυβέρνηση»* πρόσθεσε. Το σχόλιο του Υπουργού Ανάπτυξης προκάλεσε την αντίδραση της βουλευτή του ΣΥ.ΡΙ.ΖΑ Όλγας Γεροβασίλη, που επίσης βρισκόταν στο πάνελ, η οποία ανέφερε: *«Κύριε Γεωργιάδη μην ανοίγετε τέτοιο θέμα για την αλλοίωση της χώρας. Έλεος! Κινδυνεύουν και πνίγονται άνθρωποι. Η Μεσόγειος γίνεται τάφος. Από τι αλλοιώνεται ή χώρα από ανθρώπους;»*, με τον Υπουργό να απαντά *«Ασφαλώς, προφανώς αλλοιώνεται!»*

Η άποψη του κ. Άδωνη Γεωργιάδη ότι οι πρόσφυγες αλλοιώνουν τη χώρα είναι άποψη της διεθνούς ακροδεξιάς. Ο φόβος της εξαφάνισης της λευκής φυλής, και ειδικότερα η θεωρία της αντικατάστασης, είναι άποψη της διεθνούς ακροδεξιάς που πολλάκις έχει αναφερθεί από αρκετούς κατηγορούμενους δράστες ρατσιστικών εγκλημάτων. Η μεγάλη αντικατάσταση¹⁶ (γαλλικά: Grand Remplacement), επίσης γνωστή ως θεωρία αντικατάστασης, είναι μια θεωρία συνωμοσίας των λευκών εθνικιστών που υποστηρίζει ότι, με τη συνενοχή ή τη συνεργασία των ελίτ των "αντικαταστατών", ο λευκός γαλλικός πληθυσμός- όπως και αντίστοιχα οι λευκοί ευρωπαϊκοί πληθυσμοί στο σύνολό τους- αντικαθίσταται δημογραφικά και πολιτισμικά από μη ευρωπαϊκούς λαούς- συγκεκριμένα από αραβικούς, βερβερικούς, νοτιοασιατικούς και υποσαχάριους μουσουλμανικούς πληθυσμούς- μέσω της μαζικής μετανάστευσης, της δημογραφικής ανάπτυξης και της πτώσης του ευρωπαϊκού ποσοστού γεννήσεων.

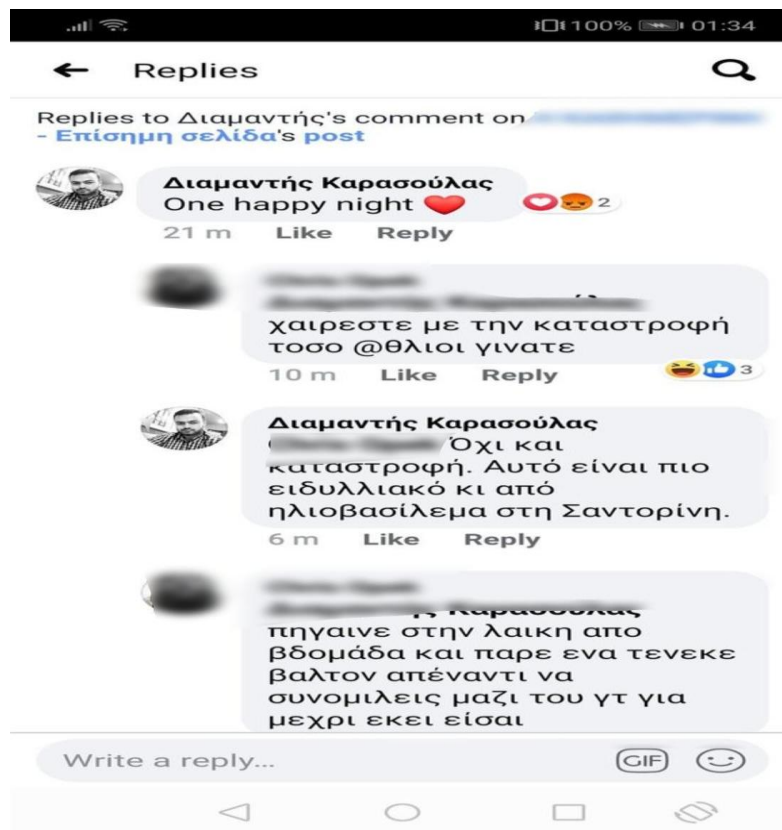
16

https://en.wikipedia.org/wiki/Great_Replacement?fbclid=IwAR0R_td8DX5u2CLvtDx9MoRYCxDsxRmMLvvtiNb0FPdPHhIViMU2y0aIy-I#Inspired_attacks

Η χρήση του όρου έποικοι ή εισβολείς από τον κ. Γεωργιάδη επίσης δεν είναι καθόλου τυχαία. Είναι ένας όρος και βασικό επιχείρημα στα χείλη των ρατσιστών-εθνικιστών. Ο όρος εμπνέεται από τη ναζιστική *Umwolkung*¹⁷ δηλαδή “ethnicity inversion” δηλαδή “αντιστροφή της εθνοτικής σύνθεσης του πληθυσμού” μια πολιτική που αποσκοπεί στη ριζική αλλαγή της δημογραφικής σύνθεσης ενός πληθυσμού, μέσω της μετανάστευσης και του επηρεασμού της αναπαραγωγικής συμπεριφοράς. Σκοπός δηλαδή των προσφύγων, μεταναστών, νεοεισερχόμενων σε μια χώρα δεν είναι η προσπάθεια διαφυγής τους από εμπόλεμες ζώνες ή η αναζήτηση πολιτικού, οικονομικού ασύλου, αλλά έχουν ως συντεταγμένο σκοπό να αλλοιώσουν εθνοτικά τον πληθυσμό της χώρας στην οποία εισέρχονται. Η λέξη χρησιμοποιείται συχνότερα για να αναφερθεί στην αύξηση των αλλόθρησκων κοινοτήτων στη μεταπολεμική Γερμανία και τη δυτική Ευρώπη, η οποία χαρακτηρίζεται έτσι ως σκόπιμη στρατηγική για την αποδυνάμωση των αυτοχθόνων πληθυσμών. Η λέξη αρχικά περιοριζόταν στη ριζοσπαστική δεξιά, αλλά τώρα παρατηρείται κάποια χρήση της από τους δεξιούς συντηρητικούς.

5. Στις 08/03/2020 ο τομεάρχης Προστασίας του Πολίτη της ΝΟΔΕ Ηλείας, Διαμαντής Καρασούλας, πανηγύριζε μετά την παράδοση στην πυρά του σχολείου της προσφυγικής δομής «One Happy Family», στην Λέσβο. Το στέλεχος της ΝΔ Ηλείας, Διαμαντής Καρασούλας, σχολίασε σε ανάρτηση του ότι πρόκειται για «*one happy night*» (μτφ. μια χαρούμενη βραδιά), σχόλιο που συνόδευσε και με καρδούλα. Όταν έτερος χρήστης των social media του απάντησε “*χαίρεστε με την καταστροφή, τόσο άθλιοι γίνετε*”, αυτός του έγραψε “*όχι και καταστροφή. Αυτό είναι πιο ειδυλλιακό και από ηλιοβασίλεμα στη Σαντορίνη*”. Ο κ. Καρασούλας θεώρησε εύστοχο κάνοντας αυτό το λογοπαίγνιο, να εκφράσει την χαρά του που μια δομή που φιλοξενεί πρόσφυγες πήρε φωτιά και δεν θα έχουν που να κοιμηθούν. Ο κ. Καρασούλας διαγράφηκε με απόφαση του Γραμματέα της Πολιτικής Επιτροπής Γιώργου Στεργίου ο οποίος προέβη στην ακόλουθη δήλωση: «*Η κυβέρνηση με μέτρο, σύνεση και αποφασιστικότητα προασπίζεται τα εθνικά συμφέροντα. Δε θα επιτρέψουμε σε κανέναν με δηλώσεις ή πράξεις να υπονομεύσει την εθνική προσπάθεια*».

¹⁷ <https://en.wikipedia.org/wiki/Umwolkung>

6. Στις 20 Αυγούστου 2021, ο βουλευτής της Νέας Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Μπογδάνος, καλεσμένος στην πρωινή εκπομπή του ANT1 «Καλοκαίρι Μαζί» και σε συζήτηση σχετικά με την ενίσχυση της επιτήρησης στα σύνορα του Έβρου, ενόψει των επικείμενων μεταναστευτικών ροών μετά την κρίση στο Αφγανιστάν και την ανάληψη της εξουσίας από τους Ταλιμπάν, δήλωσε τα εξής: «Ο ανθρωπισμός με ξένα κόλυβα τελείωσε και απευθύνομαι και στον κ.Σασόλι για παράδειγμα τον αζιότιμο Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ο οποίος είπε ότι η Ε.Ε. οφείλει να κάνει δεχτούς πρόσφυγες από το Αφγανιστάν. Εφόσον αναφέρεται σε μερικές εκατοντάδες ή λίγες χιλιάδες διερμηνείς ή συνεργάτες της Ε.Ε. έχει καλώς, αλλιώς να τους πάρει σπίτι του. Η Ελλάδα έχει κατεβάσει ρολά. Δεν χωράει στην Ελλάδα ούτε ένας Αφγανός παραπάνω. Και πρέπει να κάνουμε και μια επιθετική καμπάνια προς τους ανθρώπους σε αυτές τις χώρες που να πάνε σε άλλες χώρες, να πάνε στο Πακιστάν, στην Τουρκία, στο Κατάρ, να πάνε εκεί που

εθνοτικά και θρησκευτικά και πολιτισμικά ανήκουν. Η Ελλάδα είναι αστακός, και η πολιτική της Ελλάδας σε αυτό το θέμα είναι διαδεδομένη και δε χωράει αμφισβήτηση».

Ο κ. Μπογδάνος μίλησε ανοιχτά για τέλος του ανθρωπισμού, εκστόμισε την κλασσική φράση που είναι διαδεδομένη στα ακροδεξιά ακροατήρια, ότι όποιος θέλει πρόσφυγες να τους πάρει σπίτι του και δήλωσε ανοιχτά ότι πρέπει να γίνει επιθετική καμπάνια αποτροπής προσέλευσης νέων προσφύγων, ειδικά σε αυτούς που θεωρεί ότι δεν ανήκουν εθνοτικά και πολιτισμικά στην Ελλάδα. Η ρητορική του συγκεκριμένου πολιτικού εντάσσεται καθαρά στη ρατσιστική ρητορική όπως την περιέγραψε και ο Van Dijk, σύμφωνα με την οποία οι δυνητικοί μετανάστες ενθαρρύνονται να παραμείνουν εκεί που βρίσκονται, με το επιχείρημα να βοηθήσουν στην οικοδόμηση των χωρών τους ή να αποφύγουν να έρθουν στη χώρα μας επειδή δεν ταιριάζουμε πολιτισμικά και συνεπώς η διαμονή τους εδώ δε θα είναι ασύμβατη με το τρόπο ζωής τους. Σε τέτοιες περιπτώσεις στρατηγικά η χώρα μας παρουσιάζεται ως ένα δυσάρεστο μέρος για τους μετανάστες. Χρησιμοποιώντας την υπερβολή και παρομοιώσεις όπως ότι η Ελλάδα είναι αστακός, προειδοποιεί τους επίδοξους πρόσφυγες να μην έλθουν στην Ελλάδα και να πάνε εκεί που εθνοτικά και πολιτισμικά ανήκουν, σε άλλες χώρες όπως στην Τουρκία και το Πακιστάν. Έντονα προβάλλει όπως παρατηρούμε το στοιχείο του πολιτισμικού ρατσισμού και η ασυμβατότητα του δικού τους πολιτισμού με το δικό μας.

7. Στις 14/09/2021 πάλι ο βουλευτής της Νέας Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Μπογδάνος αναδημοσιεύει στο Twitter άρθρο του site www.meaculpa.gr το οποίο ανήκε στον ίδιο μέχρι το Νοέμβριο του 2019, όπου και το μεταβίβασε στη σύζυγό του, με τίτλο *“Ο σοκαριστικός κατάλογος μαθητών νηπιαγωγείου της Αθήνας”* και κείμενο: *«Το οξύ δημογραφικό και κοινωνικό πρόβλημα που δημιουργεί το μεταναστευτικό στην ελληνική πρωτεύουσα αναδεικνύει κατάλογος δημοτικού σχολείου της Αθήνας που κυκλοφόρησε στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Μεταξύ των 20 μαθητών, δύο μόνο έχουν ελληνικά ονόματα! Καμία επιτυχία της κυβέρνησης σε κανέναν τομέα δεν αναιρεί την κατάσταση εκτάκτου ανάγκης στην οποία έχει περιέλθει η ελληνική πρωτεύουσα. Προβληματίζει ιδιαίτερα μάλιστα το γεγονός ότι με ελάχιστες εξαιρέσεις, όπως αυτή του Κωνσταντίνου Μπογδάνου, βουλευτές και πολιτευτές της Νέας Δημοκρατίας στην Α' Αθήνας παραμένουν εξαφανισμένοι από την πόλη και μακριά από τα πραγματικά της*

προβλήματα». Ο βουλευτής της Ν.Δ. δημοσίευσε τη λίστα με τα ονόματα των νηπίων καθώς και της δασκάλας τους.

constantinosbogdanos
@bogdanosk

...

«Καμία επιτυχία της κυβέρνησης σε κανέναν τομέα δεν αναιρεί την κατάσταση εκτάκτου ανάγκης στην οποία έχει περιέλθει η ελληνική πρωτεύουσα.»

Ο σοκαριστικός κατάλογος μαθητών νηπιαγωγείου της Αθήνας meaculpa.gr/o-sokaristikos... via [@MeaCulpaGr](https://twitter.com/MeaCulpaGr)

[Translate Tweet](#)

Ο σοκαριστικός κατάλογος μαθητών νηπιαγωγείου της Αθήνας
Το οξύ δημογραφικό και κοινωνικό πρόβλημα που δημιουργεί το
μεταναστευτικό στην ελληνική πρωτεύουσα αναδεικνύει κατάλογος δημοτικο...
meaculpa.gr

7:50 PM · Sep 14, 2021 · Twitter for iPhone

Ο τίτλος «σοκαριστικός» αναφέρεται στον κατάλογο μαθητών νηπιαγωγείου και το περιεχόμενο του άρθρου προκαταβάλλει τον αναγνώστη προσπαθώντας να προκαλέσει το κοινό αίσθημα. Βρίσκει ως σοκαριστικό το γεγονός ότι πολλά από τα ονόματα των παιδιών του σχολείου δεν έχουν ελληνική ρίζα ή κατάληξη. Ο βουλευτής συμφωνώντας εμφανώς με το άρθρο αναρτά ότι η ελληνική πρωτεύουσα έχει περιέλθει σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης. Η κατάσταση εκτάκτου ανάγκης, που προφανώς δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα καθώς δε συνέβη κάποιο εξαιρετικά σοβαρό γεγονός, έγκειται στο γεγονός ότι σε ένα νηπιαγωγείο στο κέντρο της πρωτεύουσας μιας χώρας, τα νήπια που είναι εγγεγραμμένα φαινομενικά δεν είναι πρώτης γενιάς ελληνόπουλα. Το γεγονός δηλαδή πως σε μια Ευρωπαϊκή

πρωτεύουσα, σε τάξη νηπιαγωγείου μπορεί να είναι εγγεγραμμένα νήπια τα οποία δεν έχουν ελληνική καταγωγή, προσλαμβάνεται ως απειλή. Ο βουλευτής Κωσταντίνος Μπογδάνος αναδημοσίευσε το άρθρο καθώς και τη λίστα με τα ονόματα των παιδιών καθώς και της δασκάλας τους, γεγονός που έθεσε σε κίνδυνο την σωματική και ηθική ακεραιότητα των παιδιών και της δασκάλας, και ενώ υπάρχει νόμος που απαγορεύει τη δημοσιοποίηση στοιχείων ανηλίκων αν δε συντρέχει σοβαρός λόγος, ωστόσο δεν είχε τις αντίστοιχες νομικές επιπτώσεις.

Να σημειωθεί ότι ο Κωσταντίνος Μπογδάνος δε διεγράφη για ρατσιστικά σχόλια για καμία από τις παραπάνω δηλώσεις του από το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας, ωστόσο διεγράφη αργότερα για δηλώσεις του σε σχέση με τους κομμουνιστές.

8. Στις 03 Αυγούστου 2021 η Ολλανδή Ευρωβουλευτής των Πρασίνων Tineke Strik με αφορμή τις φωτιές που μαίνοταν στην Αττική και πολύ κοντά στο κέντρο κράτησης μεταναστών στην Αμυγδαλέζα, ανήρτησε στο λογαριασμό της στο Twitter: *«I call upon the Greek government not to take any risk and to immediately evacuate the migrants detained in #Amygdaleza, very close to the fire. Now»*, δηλαδή *«Καλώ την ελληνική κυβέρνηση να μην αναλάβει κανένα ρίσκο και να απομακρύνει άμεσα τους μετανάστες που κρατούνται στην #Αμυγδαλέζα, πολύ κοντά στη φωτιά. Τώρα.»*. Ο Υπουργός Μεταναστευτικής Πολιτικής, Νότης Μηταράκης, απάντησε σε αυτή την ανάρτηση της Ευρωβουλευτού με τα εξής: *«Of course we have a plan. Any interest about the local residents by the way, who are suffering from the fire? Have you asked about them? »*. Απαντώντας της μέσω Twitter, ο Νότης Μηταράκης δήλωσε: *«Φυσικά έχουμε σχέδιο. Κανένα ενδιαφέρον για τους κατοίκους της περιοχής επί τη ευκαιρία, οι οποίοι υποφέρουν από τη φωτιά; Έχετε ρωτήσει για αυτούς;»*

Η απάντηση ενός εν ενεργεία Υπουργού Μεταναστευτικής Πολιτικής σε μια Ευρωβουλευτή, δεν συνάδει με τη θέση του και το αξίωμα του, αλλά παραπέμπει μάλλον σε troll¹⁸ του διαδικτύου καθώς είναι ειρωνική και χαρακτηρίζεται από επίδειξη

¹⁸ Στη γλώσσα του Διαδικτύου η λέξη τρολ (troll) περιγράφει κάποιον χρήστη του Ίντερνετ με πονηρά προκλητικές, σκόπιμα ανόητες ή επιτηδευμένα εκτός θέματος θέσεις και απόψεις σε μία online ανοιχτή κοινότητα, όπως ένα φόρουμ συζήτησης, mailing list, chat room ή μπλογκ, με πρωταρχική πρόθεση να προκαλέσει και να ερεθίσει άλλους χρήστες ή με κάθε τρόπο να επιφέρει διαταραχή σε μια διαδικτυακή συζήτηση για οποιοδήποτε θέμα και να πετύχει μια αλυσίδα αντιδράσεων από άλλους

κοινωνικού αυτοματισμού. Ο κοινωνικός αυτοματισμός είναι μια πρακτική διακυβέρνησης, δηλαδή ασκείται από την εκάστοτε κυβέρνηση, με σκοπό να αποπροσανατολίσει το κοινό από την ρίζα του κάθε προβλήματος, δημιουργώντας αποδιοπομπαίους τράγους. Εν προκειμένω ο κ. Μηταράκης προσπάθησε να διαστρεβλώσει τη δήλωση της Ευρωβουλευτού για την προστασία των προσφύγων, οι οποίοι βρίσκονται έγκλειστοι σε μια δομή και δε μπορούν να κινηθούν αυτοβούλως, και να ρωτήσει αν η Ευρωβουλευτής δείχνει το ίδιο ενδιαφέρον για τους ντόπιους, δηλαδή τους Έλληνες, οι οποίοι ωστόσο απολαμβάνουν ελευθερία κινήσεων και δεν βρίσκονται έγκλειστοι σε μια δομή. Ο κοινωνικός αυτοματισμός λειτουργεί καλύτερα σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον και οποιοδήποτε ερώτημα σε σχέση με την ασφάλεια, τη ζωή, την περίθαλψη των προσφύγων βρίσκει ως αντίλογο και επιχείρημα των ρατσιστών ότι για τους Έλληνες δεν κάνετε τίποτα.

9. Την 01 Οκτωβρίου 2019 ο τότε Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης και νυν Υπουργός Εσωτερικών Μάκης Βορίδης, σε ραδιοφωνική του συνέντευξη στον Alpha 98,9 δηλώνει : *«ένα ποσοστό αυτών που εισέρχονται είναι Αφγανοί ,ένα 15% είναι από τις χωρες της Υποσαχάριας Αφρικής, ένα άλλο 10% είναι από τις χώρες του Μαγκρέμπ, Τυνησία, Μαρόκο κλπ , οι Σύριοι είναι πια ελάχιστοι, άρα ορθώς μιλάμε πλέον όλοι αυτοί οι παράνομοι μετανάστες δεν δικαιούνται ανθρωπιστικής προστασίας, βεβαίως έχουν ανθρώπινα δικαιώματα τα οποία πρέπει να γίνουν σεβαστά κατά την εξέταση της αίτησης ασύλου αλλά ως εκεί».*

Ισχυρίζεται δηλαδή ο κ. Βορίδης ότι ένας άνθρωπος που δε διαθέτει τα απαραίτητα νομιμοποιητικά έγγραφα, ένας παράνομος μετανάστης όπως τον αποκαλεί, δε δικαιούται ανθρωπιστικής προστασίας. Αυτή η συνεπαγωγή αρχικά δεν προκύπτει από κανένα δίκαιο, το αντίθετο ισχύει όλοι οι άνθρωποι πρέπει να απολαμβάνουν του δικαιώματος της ανθρωπιστικής βοήθειας. Αυτή η διαπίστωση και δημόσια δήλωση είναι πολύ επικίνδυνη καθώς νομιμοποιεί τον αποκλεισμό τόσο από υγειονομικές όσο και από κοινωνικές υπηρεσίες, a priori κιόλας, δίχως δηλαδή να έχει εξεταστεί η περίπτωση του, ενός ανθρώπου και δη ενός ανθρώπου που βρίσκεται σε ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση, προερχόμενος πιθανότατα από μια εμπόλεμη περιοχή και αν όχι,

σίγουρα από μια κατάσταση πολιτική ή κοινωνική που τον αναγκάζει να αναζητήσει μια καλύτερη ζωή σε μια νέα χώρα.

Σύμφωνα με την Υπατη Αρμοστεία η ταύτιση των προσφύγων με τους μετανάστες μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες στις ζωές και την ασφάλεια των προσφύγων. Η σύγχυση αυτών των δύο όρων αποσπά την προσοχή από την ειδική νομική προστασία που απαιτείται για τους πρόσφυγες. Είναι πιθανό να υπονομεύσει τη δημόσια στήριξη προς τους πρόσφυγες και τον θεσμό του ασύλου σε μια χρονική στιγμή που περισσότεροι πρόσφυγες από ποτέ χρειάζονται αυτή την προστασία. Πρέπει να αντιμετωπίζουμε όλους τους ανθρώπους με σεβασμό και αξιοπρέπεια. Πρέπει επίσης να διασφαλίζουμε ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών γίνονται σεβαστά. Παράλληλα, είναι αναγκαίο να υπάρχει η απαραίτητη ανταπόκριση για τους πρόσφυγες σε νομικό επίπεδο, εξαιτίας αυτής της ιδιαίτερα δύσκολης κατάστασης που βιώνουν.

10. Στις 04/11/2019 η αυτοαποκαλούμενη οργάνωση «Ενωμένοι Μακεδόνες», διοργάνωσε «μπάρμπεκιου πάρτυ – διαμαρτυρία κατά της λαθρομετανάστευσης» όπως ανέφερε στα φυλλάδια που μοίρασε ,με χοιρινά σουβλάκια και κρασί, έξω από τη δομή φιλοξενίας προσφύγων, στα Διαβατά στη Θεσσαλονίκη. Οι συγκεντρωθέντες μοίρασαν φυλλάδια που έγραφαν ότι δε θα επιτρέψουν τον εξισλαμισμό και ότι έχουν διαφορετικό πολιτισμό, δε θα επιτρέψουν πλέον τον επιλεκτικό ανθρωπισμό και ότι η Ελλάδα ανήκει στους Έλληνες. Στο μπάρμπεκιου παρευερέθη και ο Παναγιώτης Ψωμιάδης, πρώην βουλευτής της Νέας Δημοκρατίας. Ο βουλευτής ΣΥ.ΡΙ.ΖΑ. Χρήστος Γιαννούλης μιλώντας στη Βουλή, ζήτησε να υπάρξει πρόνοια για ποινές στον νέο Ποινικό Κώδικα κατά όσων προσβάλλουν το θρησκευτικό αίσθημα των Μουσουλμάνων με αυτό τον τρόπο (είναι ευρέως γνωστό ότι στο Ισλάμ απαγορεύεται η κατανάλωση χοιρινού κρέατος και αλκοόλ). Ο βουλευτής της Νέας Δημοκρατίας, Κωνσταντίνος Κυρανάκης, ανταπάντησε¹⁹: *«Είναι απαράδεκτη αυτή η δήλωση που κάνατε κ.Γιαννούλη. Διότι περιορίζει τα δικαιώματα που έχει κάθε Έλληνας πολίτης. Από πού και ως πού θα πρέπει να περιοριστούν τα δικαιώματα στην κατανάλωση και στον τρόπο ζωής των Ελλήνων πολιτών, επειδή έχουν έρθει κάποιοι υπήκοοι τρίτων χωρών. Με ποια λογική;»* Ο κ. Κυρανάκης υπερασπίζεται το δικαίωμα των Ελλήνων να τρώνε και να πίνουν ό,τι θέλουν, όταν ξεκάθαρα η παραπάνω ενέργεια είχε ως σκοπό να

¹⁹ https://www.youtube.com/watch?v=JZI4th_6iHc

προσβάλλει το θρησκευτικό αίσθημα των προσφύγων που είναι έγκλειστοι στη δομή με εμφανή την προβολή της ακραίας ρατσιστικής και ακροδεξιάς ρητορικής και τα αντίστοιχα συνθήματα κατά των «λαθρομεταναστών» και υπέρ των Ελλήνων.

11. Στις 14/06/2021 πάλι ο Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης και Υπουργός Ανάπτυξης και Επενδύσεων κ. Άδωνης Γεωργιάδης, καλεσμένος σε πρωινή εκπομπή του τηλεοπτικού σταθμού ANT1 σχετικά με την ακύρωση ενός συνεδρίου γονιμότητας με βασικούς ομιλητές εκτός από ιατρούς, παπάδες και τον ίδιο, δήλωσε: *«Η βασική μας ιδεολογική διαφορά μεταξύ ημών των δεξιών και των αριστερών είναι αυτή: εσείς οι αριστεροί λέτε ότι δεν υπάρχει δημογραφικό ζήτημα στην Ελλάδα, γιατί την όποια έλλειψη πληθυσμού μπορούμε να την υποκαταστήσουμε με την αθρόα λαθρομετανάστευση. Εγώ δεν υποστηρίζω αυτή την άποψη, εγώ πιστεύω ότι πρέπει να κάνουμε παιδιά στην Ελλάδα και να έχουμε Έλληνες»*, είπε ο Άδωνης Γεωργιάδης, προσπερνώντας την προφανή διευκρίνιση του δημοσιογράφου της Αυγής Κώστα Πουλακίδα ότι ισχύει *«το ανάποδο, λέμε ότι οι δεξιοί δεν έχουν κοινωνική πολιτική»*.

Ο κ.Γεωργιάδης υπερασπίζει το αφήγημα της κυβέρνησης για την αριστερά και το προσφυγικό, ότι στηρίζει δηλαδή και ενισχύει την «λαθρομετανάστευση» και αδιαφορεί για το δημογραφικό πρόβλημα της Ελλάδας σε σχέση με την κυβέρνηση. Σε ένα ρατσιστικό κρεσέντο, προσπαθεί να πείσει πως η κυβέρνηση ενδιαφέρεται για το δημογραφικό της Ελλάδας, με στόχο όμως να κάνουμε παιδιά στην Ελλάδα και να έχουμε Έλληνες.

12. Στις 28/11/2021 ο Κωνσταντίνος Κυρανάκης πάλι, βουλευτής της Νέας Δημοκρατίας, μιλώντας στη διαδικτυακή εκπομπή «Right to the Bone»²⁰ του αυτοαποκαλούμενου «Δικτύου Ελλήνων Συντηρηητικών», δήλωσε ότι η Ελλάδα *««λόγω της γεωγραφικής της θέσης δέχεται πολύ μεγάλες μεταναστευτικές πιέσεις και κάνει πράγματα τα οποία ξεφεύγουν από τις νόρμες και τις πρακτικές που έχουμε ακούσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση και παρά την κριτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνεχίζουμε να το κάνουμε»* και συνέχισε λέγοντας *«παρά τις αιτιάσεις της κ. Γιόχανσον ή ευρωβουλευτών ή οποιουδήποτε άλλου, είμαστε εδώ και λέμε ότι προστατεύουμε τα ελληνικά σύνορα και προστατεύουμε και τα ευρωπαϊκά σύνορα, παρότι κάποιοι στις Βρυξέλλες δεν*

²⁰ <https://diesy.gr/konstantinos-kyranakis-ef-olis-tis-ylis-kyranakis-diesy-right2thebone/>

καταλαβαίνουν την αξία αυτού που κάνουν οι Έλληνες αυτή τη στιγμή, συνεχίζουμε και το κάνουμε». Ο κ. Κυρανάκης έμμεσα παραδέχτηκε την παράνομη πολιτική επαναπροωθήσεων στην οποία προβαίνει η κυβέρνηση, ενάντια στο Ευρωπαϊκό δίκαιο, παρά τις αντίθετες διαβεβαιώσεις της κυβέρνησης. Υπονόησε πρακτικές που αντιβαίνουν σε νόμιμες ενέργειες προκειμένου να απωθηθούν οι μετανάστες και υπερθεμάτισε την πρακτική της κυβέρνησης στην προστασία όπως δήλωσε των ελληνικών συνόρων, στην προσπάθεια του να ικανοποιήσει το ακροδεξιό ακροατήριο της εκπομπής. Τόνισε κιόλας ότι η Ελλάδα προβαίνει σε αυτές τις πρακτικές παρά τις κριτικές που υφίσταται από την Ευρώπη και θα συνεχίσει να επιτελεί το ύψιστο έργο της προστασίας όχι μόνο των ελληνικών αλλά και των ευρωπαϊκών συνόρων.

Να σημειώσουμε πως στην Κριτική Ανάλυση Λόγου μεγάλη σημασία δεν έχουν μόνο τα λεχθέντα αλλά όταν ο λόγος είναι προφορικός σημασία έχει και ο τονισμός αυτών, το ύψος της φωνής, οι χρωματισμοί . Αν και δεν το εξετάζουμε σε αυτή την εργασία μπορούμε απλά να αναφέρουμε πως όταν οι πολιτικοί της κυβέρνησης υπεραμύνονται της πολιτικής που ακολουθεί, τονίζουν αρκετά τη φωνή τους και με ένα αίσθημα υπερηφάνειας και εθνοπατριωτισμού επαινούν την κυβέρνηση για την αυστηρή πολιτική απώθησης προσφύγων και μεταναστών που ακολουθεί, κάτι που το κάνει και ο προαναφερόμενος πολιτικός.

13. Στις 14/01/2022 ο πρόεδρος της ΝΟΔΕ (Νομαρχιακή Διοικούσα Επιτροπή) Χίου, Λευτέρης Μπλάτζιος σε ανάρτηση του στο μέσο κοινωνικής δικτύωσης Facebook, σε θέμα που αφορούσε τη δημιουργία κλειστής δομής προσφύγων στο νησί τη Χίου, παρομοίασε τις μεταναστευτικές ροές με τον κορωνοϊό .

Ο κ.Μπλάτζιος ταυτίζει τις μεταναστευτικές ροές με αρρώστια, που μας φοβίζει και πρέπει να θωρακιστούμε από αυτή με τη δημιουργία κλειστής δομής. Η δήλωση του προωθεί εμφανώς όχι απλά την ξеноφοβία αλλά και το ρατσισμό. Παραπέμπει σε ακραία ρατσιστική ρητορική όπου οι μετανάστες-πρόσφυγες αποτελούν το μίasma της κοινωνίας, είναι η «αρρώστια» από την οποία «εμείς», οι υγιείς, πρέπει να προφυλαχτούμε και συνεπώς πρέπει να τους απομονώσουμε και να τους κλείσουμε σε ένα κτίριο, σε μια ελεγχόμενη δομή, προκειμένου να μην κινδυνεύουμε.

14. Στις 26/02/2022 ο Υπουργός Τουρισμού της Ελλάδας, Βασίλης Κικίλιας, με αφορμή την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία τον Φεβρουάριο του 2022, ανήρτησε στον λογαριασμό του στο Twitter το εξής: «Καλό θα ήταν οι #μκο από τα νησιά μας του Βορειοανατολικού Αιγαίου να πάνε στην #Ουκρανία και να βοηθήσουν στην ανθρωπιστική κρίση. Υπάρχουν και εκεί άνθρωποι που έχουν τεράστια ανάγκη. Δε γίνεται δύο μέτρα και δύο σταθμά...»

Vassilis Kikilias
@Vkikilias

...

Καλό θα ήταν οι #μκο από τα νησιά μας του βορειοανατολικού Αιγαίου να πάνε στην #Ουκρανία και να βοηθήσουν στην ανθρωπιστική κρίση. Υπάρχουν και εκεί άνθρωποι που έχουν τεράστια ανάγκη. Δε γίνεται δύο μέτρα και δύο σταθμά..
#megatvoficial #megask
@stella_gadona_

Η συγκεκριμένη δήλωση παραπέμπει σε ακροδεξιά ρητορική προπαγάνδας σε σχέση με τις Μ.Κ.Ο. , δηλαδή των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων που δρουν και εργάζονται τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, μετά την έναρξη του αποκαλούμενου προσφυγικού ζητήματος στην Ελλάδα, το 2015. Οι Μ.Κ.Ο. που έχουν ως σκοπό να παρέχουν ανθρωπιστική, νομική και κάθε είδους βοήθεια στους ανθρώπους που φτάνουν στην Ελλάδα, έχουν υποστεί πολλάκις συκοφάντηση από άτομα και ομάδες ακροδεξιάς αντίληψης και δέχονται επικρίσεις για επιλεκτική αλληλεγγύη και αρωγή στην άφιξη προσφύγων και μεταναστών, με σκοπό να επωφεληθούν οικονομικά.

Η ανάρτηση του Υπουργού Τουρισμού Βασίλη Κικίλια παραπέμπει σε φανατικό του διαδικτύου, καθώς δεν περιέχει κάποια εμπειρισταωμένη άποψη ή πρόταση αλλά ειρωνεύεται και επικρίνει το έργο των Μ.Κ.Ο. που δρουν στον τομέα του μεταναστευτικού και αποδεδειγμένα έχουν πολλάκις καλύψει τα κενά της πολιτείας σε ζητήματα διάσωσης και στήριξης των προσφυγικών πληθυσμών τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα.

15. Με αφορμή την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και την ακόλουθη μετακίνηση Ουκρανικού πληθυσμού προς πολλές χώρες ανάμεσα στις οποίες και την Ελλάδα, στις 26/02/2022 ο Υπουργός Μεταναστευτικής Πολιτικής, Νότης Μηταράκης

προέβη στις ακόλουθες δηλώσεις: «*Η Ελλάδα θα συμμετάσχει στην προσπάθεια στήριξης του Ουκρανικού λαού, άμεσα με τεχνική και ανθρωπιστική βοήθεια προς την Πολωνία και άλλες χώρες. Οι πρόσφυγες που φεύγουν από την Ουκρανία είναι πρόσφυγες πολέμου, αυτοί είναι οι πραγματικοί πρόσφυγες*». Μετά την κατακραυγή από τα υπόλοιπα πολιτικά κόμματα για τον διαχωρισμό από τον κ. Μηταράκη σε πραγματικούς πρόσφυγες και μη, ο κ. Μηταράκης την 01/03/2022 επανήλθε με νέα δήλωση όπου σημείωσε, «*στο Συμβούλιο των Υπουργών, στις Βρυξέλλες, είπα ότι η Ευρώπη και η Ελλάδα θα πρέπει να δείξουν έμπρακτη αλληλεγγύη στους πρόσφυγες από την Ουκρανία, τους οποίους ορθά χαρακτήρισα πραγματικούς πρόσφυγες*» εμμένοντας στον χαρακτηρισμό του για πραγματικούς πρόσφυγες από την Ουκρανία.

«*Τη δήλωση περί πραγματικών προσφύγων, σε αντιδιαστολή με άλλες ομάδων προσφύγων, δεν την έκανα εκείνη τη στιγμή. Υπάρχει, όμως, αντιδιαστολή απέναντι σε δύο ομάδες μεταναστών. Πρώτον, οι οικονομικοί μετανάστες, οι οποίοι έρχονται παράνομα στον χώρο Σένγκεν – κατά παράβαση του άρθρου 4 του Κώδικα Σένγκεν και δεν δικαιούνται διεθνούς προστασίας – και υπάρχουν επίσης αιτούντες άσυλο που προέρχονται από μακρινές χώρες και ηπείρους, διερχόμενοι μίας ή περισσότερων ασφαλών χωρών – κατά παράβαση του άρθρου 31 της Συνθήκης της Γενεύης – και βάσει της ευρωπαϊκής νομοθεσίας τέτοιες αιτήσεις είναι απαράδεκτες*», είπε ο κ. Μηταράκης και συνέχισε: «*Στην περίπτωση της Ουκρανίας, αυτή συνορεύει με την ΕΕ και οι πρόσφυγες αυτοί έρχονται άμεσα. Αυτό λέει το Διεθνές Δίκαιο και όχι οι ιδεοληψίες της Αριστεράς*», «*ως Ευρώπη έχουμε νομοθετήσει ότι οι προερχόμενοι από την Ουκρανία είναι αυτόματα πρόσφυγες. Από κει και πέρα το ποσοστό αναγνώρισης στην Ελλάδα είναι 30%. Από τους 100 ανθρώπους που περνάνε τα σύνορά μας, οι 70 σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία και την ευρωπαϊκή νομοθεσία, δεν είναι πρόσφυγες αλλά είναι αυτό που ονομάζουμε παράνομα εισελθόντες οικονομικοί μετανάστες*». ανέφερε ο Νότης Μηταράκης.

Ο κ. Μηταράκης προβαίνει σε διαχωρισμό προσφύγων, προσπαθώντας να στηρίξει το αφήγημα της κυβέρνησης ότι όσοι έρχονται από τις υπόλοιπες χώρες δεν φέρανε το καθεστώς του πρόσφυγα, σε αντίθεση με αυτούς από την Ουκρανία, που αποτελούν τους πραγματικούς πρόσφυγες. Ενδεικτικό του διαχωρισμού των πραγματικών και μη προσφύγων αποτελεί η ταχύτητα του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής να χορηγήσει ΑΦΜ (αριθμό φορολογικού μητρώου) και ΑΜΚΑ (αριθμός μητρώου κοινωνικής ασφάλισης) σε όσους προέρχονται από την

Ουκρανία, καθώς όπως δήλωσε ο κ. Μηταράκης *«θα έχουν τη δυνατότητα να σταθούν στα πόδια τους και να μπουν στην αγορά εργασίας, όσοι το επιθυμούν, άμεσα. Να είναι χρήσιμοι για τον εαυτό τους, για τις οικογένειές τους και για τις τοπικές κοινωνίες»* σε αντίθεση με όλους τους υπόλοιπους πρόσφυγες που προέρχονται από την Συρία, το Αφγανιστάν, την Αφρική κλπ χώρες που περιμένουν μήνες, ίσως και χρόνια, ίσως και να μη καταστεί εφικτό ποτέ να αποκτήσουν πρόσβαση σε εργασία και δομές υγείας. Ο διαχωρισμός των ανθρώπων σε πραγματικούς πρόσφυγες και σε αυτούς που υποκρίνονται προφανώς τους πρόσφυγες προκειμένου να μας ξεγελάσουν, αποτελεί επικίνδυνη φρασεολογία, καθώς νομιμοποιεί τον διαχωρισμό των προσφύγων και δίνει τη δυνατότητα αμφισβήτησης της κατάστασης στην οποία τελούν.

Η θεσμική επιλεκτική ευαισθητοποίηση σε σχέση με το δράμα του Ουκρανικού λαού έναντι του δράματος των άλλων λαών που δε φαίνεται να συγκίνησε την κυβέρνηση, αποτελεί ενδεικτικό στοιχείο έκφρασης του θεσμικού ρατσισμού. Ο θεσμικός ρατσισμός ξεκινά από το ίδιο το κράτος που προβαίνει σε διαχωρισμό ανθρώπων και δικαιωμάτων.

16. Στις 06/03/2022, ο βουλευτής της Νέας Δημοκρατίας Δημήτρης Καιρίδης, καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, μιλώντας στον τηλεοπτικό σταθμό ΣΚΑΪ για τον πόλεμο στην Ουκρανία, είπε τα εξής: *«Εδώ δεν μιλάμε για μια σφαγή σε ένα μακρινό μέρος κάπου στα βάθη της Αφρικής με αλλόθρησκους αλλά να το πω τελείως κυνικά ξέρω ότι ακούγεται πολιτικά ανορθόδοξο αλλά για χριστιανούς, λευκούς, ευρωπαίους που είναι από μας, προέρχονται από εμάς».*

Ο κ. Καιρίδης προέβη σε διαχωρισμό των σφαγών που έγιναν, καθώς αυτή στην Ουκρανία αφορά σε κάποιους σαν εμάς, λευκούς, Ευρωπαίους και όχι κάποιους έγχρωμους σε άλλη ήπειρο που δε μας αφορούν και τόσο. Ενδιαφέρον παρουσιάζει εξίσου και η απάντηση του εν λόγω βουλευτή σε κριτική που δέχτηκε από τον Αντώνη Τζανακόπουλο, αναπληρωτή καθηγητή στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης ο οποίος σχολίασε στο Twitter: *«Κανονικοποίηση του ρατσισμού. Βουλευτής του κυβερνώντος κόμματος και καθηγητής (!) διεθνών σχέσεων στο Πάντειο (να τον χαίρεται) μας διευκρινίζει πως «εδώ δεν μιλάμε για αλλόθρησκους στα βάθη της Αφρικής» αλλά για «Χριστιανούς, λευκούς, Ευρωπαίους».* Ο κ. Καιρίδης ανταπάντησε σε αυτή την κριτική ότι δεν έγιναν κατανοητές οι δηλώσεις του και ότι αυτός προέβη σε περιγραφή της

πραγματικότητας : «Ο ΣΥΡΙΖΑ (@ATzanakopoulos) εφευρίσκει ρατσιστές για να θολώσει την καθαρή θέση της Ελλάδας στο ουκρανικό. Εξήγησα γιατί ΔΥΣΤΥΧΩΣ η Πολωνία ενδιαφέρεται ΤΩΡΑ για τους πρόσφυγες ενώ δεν είχε κανένα ενδιαφέρον πριν. Δεν είπα γνώμη, διαπίστωσα τη θλιβερή πραγματικότητα.».

Ο λόγος του κ. Καιρίδη αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα ρατσιστικής ρητορικής με έντονο το στοιχείο του πολιτισμικού ρατσισμού. Ο πολιτισμικός ρατσισμός, που μερικές φορές αποκαλείται νέος ρατσισμός, είναι μια έννοια που έχει εφαρμοστεί στις προκαταλήψεις και τις διακρίσεις που βασίζονται στις πολιτισμικές διαφορές μεταξύ εθνοτικών ή φυλετικών ομάδων. Αυτό περιλαμβάνει την ιδέα ότι ορισμένοι πολιτισμοί είναι ανώτεροι από άλλους και ότι οι διάφοροι πολιτισμοί είναι θεμελιωδώς ασύμβατοι και δεν πρέπει να συνυπάρχουν στην ίδια κοινωνία ή κράτος. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ο Ουκρανικός λαός και η σφαγή που υφίσταται μας αφορά, καθώς είναι λευκοί, Χριστιανοί, Ευρωπαίοι, όπως εμείς, ανώτεροι δηλαδή από κάποιες άλλες φυλές, αλλόθρησκες, όχι λευκούς, στα βάθη της Αφρικής. Χαρακτηριστικό είναι πως για να απεκδυθεί τον χαρακτηρισμό του ρατσιστή, ισχυρίζεται πως απλά περιέγραψε την πραγματικότητα.

17. Στις 26/08/2022, ο Πρωθυπουργός της Ελλάδας και πρόεδρος της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας, Κυριάκος Μητσοτάκης, μιλώντας στη Βουλή των Ελλήνων κατά την προ Ημερησίας Διατάξεως συζήτηση σε επίπεδο Αρχηγών Κομμάτων για ένα πολύ σημαντικό θεσμικό ζήτημα για το οποίο κατηγορείται σε σχέση με πραγματοποίηση υποκλοπών με ευθύνη του ίδιου, ο Κυριάκος Μητσοτάκης στο πλαίσιο ενός λόγου θεμελιωμένου γύρω από την ρητορική περί εθνικής απειλής αναφέρθηκε στην περίπτωση των προσφύγων του Έβρου λέγοντας: «Δεν γίνεται να υπάρχουν δυνάμεις σε αυτή την χώρα που να σιγοντάρουν με ψέματα και ότι η Ελλάδα άφησε ένα μωρό να πεθάνει και το βάφτισαν και Μαρία την ημέρα της Παναγίας. Ντροπή να λέγονται τέτοια πράγματα».

Υιοθετώντας τα αφηγήματα των ακροδεξιών φωνών της χώρας περί μη ύπαρξης νεκρού παιδιού στο περιστατικό του Έβρου²¹, ενώ ακριβώς λίγες μέρες πριν ο

²¹. 38 άνθρωποι εντοπίστηκαν στην περιοχή των Λαβάρων και οδηγήθηκαν στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης Φυλακίου στον Έβρο. Ένα κορίτσι 5 από την ομάδα των Σύρων και Παλαιστινίων προσφύγων έχασε τη ζωή του από τσίμπημα σκορπιού, οι οποίοι βρίσκονταν εγκλωβισμένοι σε νησίδα του ποταμού Έβρου, όπου φέρονται να είχαν προωθηθεί βάσει των μαρτυριών τους υπό την απειλή των τουρκικών δυνάμεων. Υπήρξε διαμάχη για ημέρες με ΜΚΟ και την Ελληνική κυβέρνηση σχετικά με το αν οι πρόσφυγες βρίσκονταν σε ελληνικό έδαφος ή τούρκικο και την επιχείρηση διάσωσης τους που

ίδιος ο Υπουργός Μεταναστευτικής Πολιτικής κ.Νότης Μηταράκης είχε αναγκαστεί να το παραδεχτεί²², ο ίδιος ο Πρωθυπουργός της Ελλάδας και πρόεδρος της κυβέρνησης επιβεβαιώνει πλήρως την πολιτική που ακολουθεί η Νέα Δημοκρατία σε σχέση με το προσφυγικό-μεταναστευτικό. Ο Πρωθυπουργός της χώρας υποστηρίζει ότι το νεκρό προσφυγάκι «βαφτίστηκε» Μαρία από τους πολιτικούς αντίπαλους της Νέας Δημοκρατίας, προκειμένου να προκαλέσει το θρησκευτικό αίσθημα των Ελλήνων, ανήμερα την ημέρα της γιορτής της Παναγίας, 15 Αυγούστου και ότι προφανώς και δεν υφίσταται αυτό το νεκρό προσφυγάκι.

Να σημειωθεί ότι η φράση αυτή του Πρωθυπουργού προκαλέσε αντιδράσεις από τις ανθρωπιστικές οργανώσεις που χειρίζονται το συγκεκριμένο περιστατικό οι οποίες προέβησαν σε κοινή ανακοίνωση σχετικά με το ατόπημα του Κυριάκου Μητσοτάκη. Στην ανακοίνωσή τους το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και η HumanRights360, αναρωτιούνται: *«Σε ποιο Κράτος Δικαίου θα απευθυνθούν οι γονείς της Μαρίας για να καταγγείλουν όσα έχουν υποστεί όταν ο ίδιος ο Πρωθυπουργός της χώρας, θεωρεί ότι το παιδί “βαπτίσθηκε” Μαρία για ίδιον όφελος; Αναμένουμε την απόδοση σεβασμού στο θρήνο των οικείων της και όχι την αμφισβήτηση ακόμη και του ονόματός της».*

18. Στις 03/09/2022 ο Υπουργός Μεταναστευτικής Πολιτικής, κ. Νότης Μηταράκης μιλώντας σε δελτίο ειδήσεων του τηλεοπτικού σταθμού ΣΚΑΪ δήλωσε πως έχουν να αντιμετωπίσουν δυο μέτωπα, το ένα της Τουρκίας και το άλλο *«το μέτωπο της Ευρωπαϊκής αριστεράς, η οποία υπερασπίζεται μια πολιτική ανοιχτών συνόρων, όπως το 2015 και προσπαθούν με έντονες πιέσεις προς τη χώρα μας να μας εξαναγκάσουν να ανοίξουμε τα σύνορα, το οποίο δεν θα γίνει. Κάθε φορά που υπάρχουν περιστατικά, βλέπουμε την Ευρωπαϊκή αριστερά στο Ευρωκοινοβούλιο, Ευρωπαϊκά Μέσα, ΜΚΟ, να προσπαθούν να καταγγείλουν την Ελλάδα, γιατί νομίμως και συνταγματικά φυλάει τα σύνορά της. Τι προσπαθούν να πετύχουν; Μια χαλαρότερη πολιτική από τη χώρα μας...Η χώρα μας δε θα γίνει ξέφραγο αμπέλι».*

καθυστέρησε παρά τις εκκλήσεις ανθρωπιστικών οργανώσεων και πραγματοποιήθηκε στις 15 Αυγούστου 2022. Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες δηλώνει ότι για τη συγκεκριμένη ομάδα προσφύγων έχει ήδη απευθυνθεί στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στις 20 Ιουλίου 2022.

²² <https://www.cnn.gr/politiki/story/324753/mitarakis-prokryptei-oti-pethane-paidi-me-apeili-vias-i-toyrkia-esproxe-toys-metanastes-stin-ellada>

Ο κ. Μηταράκης υπεραμύνεται της πολιτικής της κυβέρνησης σχετικά με τη φύλαξη των συνόρων και κατηγορεί την αντιπολίτευση και τις ΜΚΟ για τις προσπάθειες που καταβάλλουν να τους εξαναγκάσουν να ανοίξουν τα σύνορα όπως ισχυρίζεται. Η ρητορική της κυβέρνησης επιμένει πως η χώρα μας δε θα γίνει ξέφραγο αμπέλι, δε θα μπορεί ο καθένας δηλαδή να εισέρχεται και να απειλεί την γαλήνη και την ασφάλεια των Ελλήνων.

4.2. Αποδοχή ή απόρριψη ερευνητικών υποθέσεων

Στα παραπάνω παραδείγματα παρακολουθήσαμε ενδεικτικά το λόγο και τη ρητορική στελεχών της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας και κατά πόσο αυτή η ρητορική υποκρύπτει ρατσιστικές διαθέσεις, από τη στιγμή που ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας το 2019. Το ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε αφορούσε στο κατά πόσο ο λόγος των στελεχών της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας προωθεί τη ξеноφοβία και το ρατσισμό, αν δηλαδή η ρητορική της κυβέρνησης μπορεί να χαρακτηριστεί ως ρατσιστική ρητορική ή μισαλλόδοξη. Να σημειωθεί ότι ο λόγος και η ρητορική των πολιτικών της νυν κυβέρνησης δε θα μπορούσαν άμεσα να εκφράζουν ευθείες ρατσιστικές ιδέες, καθώς υπάρχουν οι αντίστοιχοι περιορισμοί από το Σύνταγμα και από τον Αντιρατσιστικό Νόμο.

Στο δημόσιο λόγο των πολιτικών του κόμματος της κυβέρνησης ευδιάκριτος είναι ο διαχωρισμός ανάμεσα σε «εμάς» και τους «άλλους», στους μετανάστες και όχι πρόσφυγες, στους «εισβολείς» που θέλουν να έρθουν στη χώρα μας και να «αλλοιώσουν τον πολιτισμό μας». Οι γλωσσικές επιλογές αναφορικά με τον προσδιορισμό των μετακινούμενων πληθυσμών είναι ενδεικτικές της ξеноφοβικής ρητορικής που ακολουθούν οι πολιτικοί της κυβέρνησης. Η μετατροπή, αμέσως μετά από την ανάληψη της εξουσίας, του «προσφυγικού» ζητήματος σε «μεταναστευτικό» δεν αποτελεί λεκτικό ολίσθημα αλλά στρατηγική διαχείρισης. Η πολιτική (φύλαξη συνόρων, δημιουργία και επέκταση του φράχτη στα σύνορα στον Έβρο, πλωτά φράγματα στο Αιγαίο) που έχει επιλέξει η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας σχετικά με την αποτροπή εισόδου στην Ελλάδα περισσότερων προσφύγων ή μεταναστών, ακολουθείται από την αντίστοιχη αντι-μεταναστευτική ρητορική.

Οι πολιτικοί της Νέας Δημοκρατίας φαίνεται ενσυνείδητα να επιλέγουν ένα λόγο δημόσιο που παρουσιάζει τους πρόσφυγες και τους μετανάστες απειλητικούς για τη συνοχή και την αίσθηση ασφάλειας της ελληνικής κοινωνίας. Ενδεικτική είναι η παρομοίωση ή η ταύτιση του πρόσφυγα με ασθένεια, με αρρώστια. Η χρήση των συγκεκριμένων εκφράσεων και παραδοχών για τους πρόσφυγες και μετανάστες καθιερώνει στις συνειδήσεις του κοινού που απευθύνεται, σε όλους τους Έλληνες

πολίτες δηλαδή, ότι οι πρόσφυγες είναι κάτι έξω από εμάς, κάτι που μας απειλεί ως λαό, ως έθνος, κάτι που προδήλως είναι επικίνδυνο και επισφαλές για την κοινωνία μας και πρέπει όλοι εμείς οι υπόλοιποι, οι Έλληνες δηλαδή, να περιορίσουμε, να απωθήσουμε, να αποτρέψουμε και να ελέγξουμε. Οι πρόσφυγες-μετανάστες λαμβάνουν τη μορφή απειλής για την πολιτισμική μας ταυτότητα, την εθνική καθαρότητα, τα σχολεία μας, τα παιδιά μας, την σεξουαλική τους ακεραιότητα, την υγεία μας, την οικονομική μας κατάσταση και προπάντων την ασφάλεια.

Οι πρόσφυγες χαρακτηρίζονται νόμιμοι ή πραγματικοί, προκειμένου να διαχωριστούν από όλους τους υπόλοιπους που δεν είναι αληθινοί, είναι ψεύτικοι δηλαδή, έχουν ως σκοπό να μας εξαπατήσουν οπότε δεν αξίζουν της συμπάθειας μας ούτε βέβαια και της αρωγής μας.

Η χρήση στατιστικών στοιχείων που παρουσιάζονται ως αντικειμενικά έχει ως σκοπό να μεγεθύνει την ανασφάλεια των πολιτών, καθώς οι αριθμοί ποτέ δεν κάνουν λάθος και αποδεικνύουν μια επισφαλή πραγματικότητα. Έτσι πολύ εύκολα οι 3 μόνο στους 10 που εισέρχονται στην Ελλάδα αποτελούν πραγματικούς πρόσφυγες και όλοι οι υπόλοιποι απειλούν την ασφάλεια του έθνους καθώς τα κίνητρα εισδοχής τους στη χώρα μας είναι αμφισβητούμενα. Συνεπώς δεν υφίσταται προσφυγικό ζήτημα και οι φωνές της αντιπολίτευσης, των ανθρώπων που αναζητούν βοήθεια και της κοινωνίας πολιτών, δεν έχουν αξία καθώς δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.

Ο λόγος και η ρητορική των πολιτικών της Νέας Δημοκρατίας μπορεί να χαρακτηριστεί ως μισαλλόδοξος, διχαστικός, με εμφανή τη διάθεση στοχοποίησης προκαταβολικά των διαθέσεων των προσφύγων και μεταναστών που εισέρχονται ή διαβιούν στην Ελλάδα. Στη χρήση του λόγου παρατηρείται επαναλαμβανόμενη παρουσία σημασιολογικών στρατηγικών που αναπαριστούν αρνητικά τη μετανάστευση. Παραδείγματος χάρι η χρήση του όρου λαθρομετανάστης ή παράνομος, αποτελεί έναν από τους πιο συχνά επαναλαμβανόμενους απάνθρωπους όρους, διαχωρίζοντας την ανθρώπινη πλευρά τους. Παρατηρείται επίσης η χρήση μεταφορών και της υπερβολής (π.χ. *Δεν χωράει στην Ελλάδα ούτε ένας Αφγανός παραπάνω*), και η χρήση γενικεύσεων (π.χ. *όλοι γνωρίζουν ότι οι μετανάστες και οι πρόσφυγες δηλώνουν ψεύτικες ηλικίες ώστε να τύχουν των ευνοϊκών ρυθμίσεων των ανηλίκων*).

Στα παραπάνω ενδεικτικά παραδείγματα συγκεκριμένης μορφής προώθησης ή αποδοχής του ρατσισμού, θα ήθελα να προσθέσω μια άλλη κρίσιμη συνιστώσα της γλώσσας, της χρήσης του λόγου, που έχει να κάνει με την ιδεολογία. Η υιοθέτηση δηλαδή συγκεκριμένης πολιτικής ιδεολογίας οδηγεί ή απαιτεί τη χρήση συγκεκριμένων λέξεων και νοημάτων προκειμένου να αναπαράγει και να διασφαλίσει την συνέχιση αυτής της ιδεολογίας. Έτσι στο λεξιλόγιο των στελεχών της Νέας Δημοκρατίας όταν η συζήτηση αφορά το προσφυγικό-μεταναστευτικό χρησιμοποιούνται οι λέξεις λαθρομετανάστης, ασφάλεια, πόλεμος, εισβολή, αρρώστια, απειλή, πολιορκία, κίνδυνος, έθνος. Οι λέξεις αυτές δεν είναι τυχαία λεχθέντες αλλά επιλέγονται για να επιτελέσουν μια λειτουργία, να εδραιώσουν και να ενισχύσουν την εικόνα του εχθρού στο πρόσωπο του πρόσφυγα-μετανάστη και να δικαιολογήσουν την υιοθέτηση συγκεκριμένων μέτρων και πολιτικών από την κυβέρνηση (φράχτης, pushbacks), με απώτερο σκοπό πάντα την ικανοποίηση του εκλογικού κοινού του κόμματος. Τα pushbacks (επαναπροωθήσεις) για τα οποία η Ελλάδα έχει κατηγορηθεί πολλάκις τόσο από ανεξάρτητες διεθνείς δημοσιογραφικές έρευνες, ακόμα και έχει καταδικαστεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ονομάζονται «αυστηρή πολιτική αποτροπής παράνομων εισόδων» και βαφτίζονται προπαγάνδα είτε Τούρκικη είτε της αντιπολίτευσης, όποιος αντιτίθεται σε αυτά παρουσιάζεται ως υπέρμαχος των ανοιχτών συνόρων και ενός κράτους που είναι «ξέφραγο αμπέλι».

Ο δημόσιος πολιτικός λόγος επιτελεί ευρύτερες κοινωνικές, πολιτικές και πολιτισμικές λειτουργίες. Η άμεση, καθημερινή και αβίαστη πρόσβαση των πολιτικών της κυβέρνησης στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και η προβολή και διάδοση του πολιτικού τους λόγου, του πολιτικού λόγου της αποκαλούμενης ελίτ, φαίνεται να αναπαράγει συγκεκριμένες πεποιθήσεις και αντιλήψεις για τον προσφυγικό πληθυσμό και τις ιδιότητες του. Σύμφωνα με τον Van Dijk, ανάλυση του λόγου της πολιτικής ελίτ δείχνει ότι οι ελίτ από πολλές απόψεις "προ-διαμορφώνουν" τον ρατσισμό, το είδος των εθνοτικών πεποιθήσεων των οποίων εκδοχές τους μπορεί στη συνέχεια να αποκτήσουν λαϊκή επικαιρότητα. Πολλές από τις πιο "λεπτές", "σύγχρονες", "καθημερινές" ή "νέες" μορφές πολιτισμικού ρατσισμού ή εθνοτισμού προέρχονται από το λόγο των ελίτ .

Σημαντική είναι και η πολιτική εργαλειοποίηση του προσφυγικού-μεταναστευτικού που σε κρίσιμες για τη χώρα στιγμές, χρησιμοποιείται είτε εμφιατικά είτε κατευναστικά (αυτή η διαπίστωση προκύπτει από την μελέτη του ευρύτερου πολιτικού περικειμένου σε συνδυασμό με την εκάστοτε επικαιρότητα, ζήτημα που

μεμονωμένα θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο άλλης μελέτης και έρευνας), προκειμένου να αποπροσανατολιστεί η κοινή γνώμη και να περαστούν είτε αυστηρά δημοσιονομικά μέτρα ή μη προσφιλείς πολιτικές. Ενδεικτικά στο σκάνδαλο περί παρακολούθησεων από την Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών της Ελλάδας²³ πολιτικών αρχηγών της αντιπολίτευσης και δημοσιογράφων, με βασικό κατηγορούμενο τον Πρόεδρο της ΕΥΠ, τον Γενικό Γραμματέα του Πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη και ανηψιό του, κ. Γρηγόρη Δημητριάδη και θεσμικά τον Πρωθυπουργό, καθώς η ΕΥΠ είχε υπαχθεί με δικό του νόμο υπό την εποπτεία του, έγινε προσπάθεια να πέσουν οι τόνοι και να υποβιβαστεί η σημαντικότητα της υπόθεσης με παράλληλη προσπάθεια να στραφούν τα βλέμματα στην απειλή από τις μεταναστευτικές ροές στον Έβρο και τον αποκαλούμενο «υβριδικό πόλεμο» που δεχόμαστε από τη Τουρκία με όπλο τους μετανάστες, με έκτακτη σύγκληση του συμβουλίου ΚΥΣΕΑ δηλαδή του Κυβερνητικού Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας και όξυνση της ρητορικής περί εθνικής απειλής και κινδύνου²⁴.

Ο ρατσιστικός λόγος έχει στόχο να μειώσει τα δικαιώματα των άλλων και να διατηρήσει ή να ενισχύσει τα δικά μας. Η καινοτομία του ανθρώπου ως έμβιου όντος βρίσκεται στην ικανότητα του να εφευρίσκει καινούριους λόγους προκειμένου να διαχωρίζει τους ανθρώπους και να επωφελείται αυτής της διάκρισης, διεκδικώντας περισσότερα δικαιώματα για τη μια ομάδα εις βάρος της άλλης που σύμφωνα με τη διάκριση δεν τα αξίζει. Από τη στιγμή που ο φυλετικός ρατσισμός και ο βιολογικός ρατσισμός απορρίφθηκαν επιστημονικά, ο άνθρωπος στράφηκε σε ένα άλλο είδους ρατσισμού, στο νέο-ρατσισμό, τον πολιτισμικό, που μπορεί να αποτελέσει μια λογικοφανή στα μάτια των λαών δικαιολογία διαχωρισμού, αποκλεισμού των ανθρώπων και με την επίφαση όχι του ανώτερου ή του κατώτερου αλλά του διαφορετικού, να επιτρέψει τις διακρίσεις.

²³ <https://gr.euronews.com/tag/phone-hacking-scandal>

²⁴ <https://www.dimokratia.gr/politiki/550149/synedriazei-to-kysea-gia-ton-evro/>

5. Συμπεράσματα –Προτάσεις

5.1. Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία επιχειρήσαμε να μελετήσουμε ενδεικτικά το λόγο των στελεχών της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας σε σχέση με τους πρόσφυγες και το προσφυγικό ζήτημα και κατά πόσο αυτός ο λόγος υπόρρητα ή και πιο φανερά προωθεί τον ρατσισμό και την ξеноφοβία. Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάστηκε περιληπτικά το προς μελέτη θέμα, ο στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας και η μεθοδολογία που θα ακολουθηθεί. Στο δεύτερο κεφάλαιο στοιχειοθετήθηκε το θεωρητικό πλαίσιο πάνω στο οποίο βασίστηκε η ανάλυση. Έγινε αναφορά στη ρητορική μίσους και αναλύθηκαν οι έννοιες του ρατσισμού, του θεσμικού ρατσισμού και του ρευστού ρατσισμού, έννοιες και διαχωρισμοί που εισχωρήσαν τις τελευταίες δεκαετίες στην κοινωνική πραγματικότητα και συνεπώς στο λεξιλόγιο μας. Ξενοφοβία, Ισλαμοφοβία, Αραβοφοβία αποτελούν έννοιες που δημιουργήθηκαν μετά τις αντίστοιχες μετακινήσεις ατόμων ή λαών σε νέους τόπους και τις αντιδράσεις ή τον φόβο και την ανασφάλεια που αντίστοιχα προκάλεσαν. Αξιοποιώντας τα εργαλεία της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου αναλύσαμε δημόσιες δηλώσεις στελεχών και πολιτικών της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας, όπως αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης Twitter και Facebook, ανοιχτές επιστολές και συνεντεύξεις σε Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας, όπως τηλεόραση και ραδιόφωνο. Στην Κριτική Ανάλυση Λόγου, ο λόγος, η γλώσσα, αναλύεται μέσα στο πλαίσιο της κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Μέσω του λόγου δημιουργούνται και αναπαράγονται άνισες σχέσεις εξουσίας. Χαρακτηριστικό είναι πως τα άτομα που υφίστανται διακρίσεις, δηλαδή τα άτομα και οι ομάδες που πλήττονται από τον ρατσιστικό και ξενοφοβικό λόγο, είναι αυτά τα άτομα που δεν έχουν ισότιμη πρόσβαση στο λόγο και δη τον δημόσιο, σε σχέση με αυτούς που τον εκφέρουν. Στη προκειμένη περίπτωση οι πρόσφυγες και μετανάστες που πλήττονται από τη ρητορική των πολιτικών της κυβέρνησης δεν έχουν τη δυνατότητα να έχουν ισότιμη πρόσβαση στο δημόσιο λόγο και να επιχειρηματολογήσουν για το αντίθετο.

Ο δημόσιος πολιτικός λόγος αποκαλύπτεται πως μπορεί να ενέχει ακόμα και υπόρρητα ρατσιστικές αντιλήψεις. Σημαντική παρατήρηση στο δημόσιο πολιτικό λόγο των στελεχών της κυβέρνησης αποτελεί η μορφοποίηση, η διαμόρφωση και η συντήρηση στην κοινωνική συνείδηση του ορισμού του «Άλλου», του ξένου. Η λέξη αυτή στα αγγλικά αναφέρεται ως *othering*, σε ελληνική μετάφραση μπορούμε να τον αποδώσουμε ως ετερότητα. Η ετερότητα αποτελεί ένα φαινόμενο κατά το οποίο ορισμένα άτομα ή ομάδες ορίζονται και χαρακτηρίζονται ως άτομα που δεν ταιριάζουν στα πρότυπα μιας κοινωνικής ομάδας. Είναι ένα φαινόμενο που επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται και αντιμετωπίζουν όσους θεωρούνται μέλη της εσωτερικής ομάδας σε σχέση με όσους θεωρούνται μέλη της εξωτερικής ομάδας. Σε ατομικό επίπεδο η ετερότητα οδηγεί στη δημιουργία προκαταλήψεων απέναντι σε ανθρώπους και ομάδες. Σε ευρύτερη κλίμακα, μπορεί να διαδραματίσει ρόλο στην απανθρωποποίηση ολόκληρων ομάδων ανθρώπων, η οποία μπορεί στη συνέχεια να αξιοποιηθεί για να οδηγήσει σε αλλαγές σε θεσμούς, κυβερνήσεις και κοινωνίες. Μπορεί να οδηγήσει στη δίωξη περιθωριοποιημένων ομάδων, στην άρνηση δικαιωμάτων με βάση τις ταυτότητες ομάδων ή ακόμη και σε πράξεις βίας κατά άλλων.

Η ρητορική των στελεχών της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας υπερθεματίζει το δίπολο «εμείς-εκείνοι», η διάκριση συναντάται πολύ συχνά, προσπαθώντας όμως ταυτόχρονα να τονιστεί η προσπάθεια της χώρας για σεβασμό των διαφορετικών λαών και δικαιωμάτων. Οι ομιλητές αποποιούνται τον χαρακτηρισμό του ρατσιστή προκαταβολικά, τονίζοντας ότι απλά περιγράφουν μια πραγματικότητα. Απεκδύονται δηλαδή τον ορισμό τους ως ρατσιστές, πραγματοποιώντας όμως ταυτόχρονα ένα ρατσιστικό σχόλιο, κάτι που εντάσσεται στις στρατηγικές ρατσιστικής ρητορικής σύμφωνα με τον Van Dijk.

Από την ανάλυση των δημόσιων δηλώσεων των πολιτικών και στελεχών της κυβέρνησης μπορούμε να συνάγουμε το συμπέρασμα πως η ξενοφοβία και ο ρατσισμός που προωθούνται δεν στρέφονται προς όλους τους λαούς και πολιτισμούς, αλλά φαίνεται να περιορίζονται στους αλλόθρησκους λαούς και δη στους μουσουλμάνους. Ο πολιτισμικός ρατσισμός που παρατηρείται θεωρεί τον δικό μας πολιτισμό ανώτερο αλλά και τη δική μας θρησκεία ανώτερη από αυτή των λαών που *προσπαθούν να αλλοιώσουν τον πολιτισμό μας*. Οι μουσουλμάνοι φαντάζουν πιο απειλητικοί πρόσφυγες

σε σχέση π.χ. με τους Ουκρανούς πρόσφυγες. Η κινδυνολογία φαίνεται να εντείνεται όταν ο πρόσφυγας ασπάζεται το Ισλάμ.

Σημαντική είναι και η προσπάθεια υποβάθμισης της προσπάθειας των Μη Κυβερνητικών Οργανισμών που δραστηριοποιούνται στον χώρο του προσφυγικού – μεταναστευτικού, ακόμα και συκοφάντησης τους, ώστε αυτή η κοινωνία των πολιτών που βρίσκεται εγγύτερα στις συνθήκες αντιμετώπισης των προσφύγων και βιώνει τη καθημερινότητα τους, να μην μπορεί να αρθρώσει αξιόπιστο λόγο. Η άρνηση των ρατσιστικών διαθέσεων προβάλλει πάντα, συνοδεύεται όμως από ρατσιστικά σχόλια. Η ρητορική των στελεχών της Ν.Δ. παρουσιάζει τις πολιτικές που επιλέγονται ή προωθούνται, ως τις πλέον συμφέρουσες για την κοινωνία και την πλειοψηφία. Παρουσιάζει τις επιλογές της ως αυστηρές αλλά δίκαιες, ως σκληρές αλλά αναγκαίες, ως νόμιμες κυρίως. Η αποτροπή εισδοχής περισσότερων προσφύγων και μεταναστών στη χώρα, με τρόπους που αντιβαίνουν στο δίκαιο και τον ανθρωπισμό πάνω απ' όλα, βαφτίζονται ως προστασία των συνόρων και η ρητορική που συνοδεύει τις εφαρμοζόμενες στρατηγικές επιβεβαιώνει την ύπαρξη ενός ορατού εχθρού.

Η πρόσληψη της καταγωγής ως κώδικα μη αναγώγιμων πολιτισμικών διαφορών θεωρείται ως βασικό χαρακτηριστικό του νεορατσισμού. Το πλαίσιο δράσης του τελευταίου προκύπτει από την άμβλυνση της χωρικής απόστασης ανάμεσα στους «περισσότερο» και «λιγότερο πολιτισμένους». Στη χώρα υποδοχής η ξένη ομάδα εκλαμβάνεται ως απειλή για την ευημερία, την πολιτική και κοινωνική ευταξία του γηγενούς πληθυσμού, μέσα στον «δικό του» (εθνικό) χώρο. Τελικά παρουσιάζεται να απειλεί με αλλοίωση την πολιτισμική και εθνική υπόσταση της εθνικής κοινότητας (Τρουμπέτα Σ. 2000). Ο πολιτισμικός ρατσισμός προωθεί ένα μοντέλο κλειστής κοινωνίας που αγωνίζεται να περιφρουρήσει τα σύνορα της προκειμένου να μην υποστεί πολιτισμική αλλοίωση.

5.2. Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Το προσφυγικό ζήτημα και οι πολλαπλές συνιστώσες του, έχουν απασχολήσει την ελληνική κοινωνία στο παρελθόν και φαίνεται ότι θα την απασχολήσουν για πολλά χρόνια ακόμα, δεδομένων των εύθραυστων ισορροπιών, των διακρατικών συγκρούσεων που μπορεί να πυροδοτούνται ανά πάσα στιγμή, ακόμα και της κλιματικής αλλαγής που μπορεί να πυροδοτήσει κύματα μετακινούμενων πληθυσμών ανά πάσα στιγμή. Η στρατηγική θέση της Ελλάδας ανάμεσα σε Ανατολή, Δύση και Αφρική, την καθιστούν πέρασμα και είσοδο για την Ευρώπη για χιλιάδες πρόσφυγες και μετανάστες.

Πολλά είναι τα πεδία που μπορούν να μελετηθούν σε σχέση με το λόγο και τη ρητορική, την χρήση της γλώσσας, την προώθηση ιδεών και αντιλήψεων, σε συνάρτηση με τους μετακινούμενους πληθυσμούς, πρόσφυγες, μετανάστες, τις επιπτώσεις σε αυτούς αλλά και τους διαμένοντες στην ελληνική επικράτεια σε όλους τους τομείς, όπως στην οικονομία, την κοινωνία, την εκπαίδευση, την εργασία. Ενδεικτικά πολύ ενδιαφέρουσα έρευνα θα αποτελούσε η καταμέτρηση στο λόγο των πολιτικών που πρόσκειντε στη δεξιά, της λέξης ασφάλειας δίπλα από τη λέξη πρόσφυγας ή μετανάστης, ή την συχνότητα της χρήσης της λέξης λαθρομετανάστης στον πολιτικό λόγο των διαφόρων πολιτικών κομμάτων.

Μια έρευνα που θα είχε αρκετό ενδιαφέρον θα ήταν κατά πόσο το προσφυγικό-μεταναστευτικό χρησιμοποιείται στη ρητορική της κυβέρνησης, σε συνάρτηση με άλλα κρίσιμα για την Ελληνική κοινωνία ζητήματα π.χ. αυστηρότερα δημοσιονομικά μέτρα ή αύξηση φόρων ή μείωση της ποιότητας της ζωής. Έχει παρατηρηθεί ότι σε περιόδους που η κυβέρνηση έχει να αντιμετωπίσει τη δυσaráσκεια του λαού για δυσμενή μέτρα ή περιορισμό των δικαιωμάτων, να εντείνεται παράλληλα η ρητορική περί εξωτερικού εχθρού, περί εισβολής μεταναστών και προσπάθεια εξισλαμισμού των Ελλήνων.

Το προσφυγικό - μεταναστευτικό κυριαρχεί ήδη και θα συνεχίσει να κυριαρχεί στο δημόσιο διάλογο και η εργαλειοποίηση του από την πλευρά των πολιτικών κομμάτων και όχι μόνο, το καθιστούν εξαιρετικά φλέγον ζήτημα που μπορεί να ξετυλίξει πτυχές τόσο της κοινωνίας όσο και των δρώντων ατόμων και του ψυχισμού τους.

5.3. Περιορισμοί έρευνας

Οι μόνοι περιορισμοί που υπήρχαν κατά τη διάρκεια της έρευνας ήταν το χρονικό διάστημα για το οποίο αναζητήθηκαν δημόσιες δηλώσεις που προωθούσαν το ρατσισμό ή τη ξеноφοβία. Αναζητήθηκαν δηλώσεις στελεχών του κόμματος της Νέας Δημοκρατίας από τη στιγμή που ανέλαβε η Νέα Δημοκρατία τη διακυβέρνηση της χώρας, από τις εκλογές του 2019, μέχρι τη στιγμή που ολοκληρώθηκε η συγγραφή αυτής της εργασίας, δηλαδή τον Σεπτέμβριο του 2022. Το διάστημα είναι αρκετά περιορισμένο χρονικά ωστόσο μια άλλη μεταβλητή που ενδεχόμενα επηρέασε το περιεχόμενο του δημόσιου λόγου των στελεχών, είναι καθεαυτή η άνοδος της Νέας Δημοκρατίας στην εξουσία. Σε μια αναζήτηση προγενέστερων δηλώσεων στελεχών του κόμματος μπορούμε να συναντήσουμε πιο σκληροπυρηνικές δηλώσεις²⁵ σε σχέση με το προσφυγικό-μεταναστευτικό, ακόμη και έμμεση παρότρυνση σε εγκληματικές ενέργειες²⁶. Ο δημόσιος λόγος όμως από την πλευρά της κυβέρνησης, σε μια κατ'επίφαση τουλάχιστον δημοκρατική πολιτεία, απαιτεί τήρηση των αρχών της δημοκρατίας και των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου, γεγονός που επηρεάζει και προφανώς περιορίζει την απόλυτη ελευθερία-ασυδοσία στα λεγόμενα και την οριοθέτηση αυτών στα επιτρεπόμενα εκ του νόμου όρια.

²⁵ «Πρέπει να τους κάνουμε τη ζωή δύσκολη για να καταλάβουν ότι είναι ανεπιθύμητοι στη χώρα και να φύγουν» (Αδωνης Γεωργιάδης, 2013)

²⁶ «Φύλαξη των συνόρων δεν μπορεί να υφίσταται, εάν δεν υπάρχουν απώλειες. Και για να γίνω κατανοητός, εάν δεν υπάρχουν νεκροί, η φύλαξη των συνόρων θέλει νεκρούς. «Συνεπώς, όταν βρίσκεσαι εδώ πέρα όχι κοινωνική παροχή θα έχεις, δεν θα μπορείς να φας, δεν θα μπορείς να πεις, δεν θα μπορείς να πας σε νοσοκομείο και θα λες στους άλλους στο Πακιστάν, εδώ πέρα περνάμε χειρότερα από ό,τι στο Πακιστάν. Πρέπει να περνάμε χειρότερα. Η ζωή τους κόλαση θα φαντάζει παράδεισος από αυτό που θα ζουν εδώ πέρα.»(Θάνος Πλεύρης, 2011)

5.4. Επίλογος

Η ανάλυση που έλαβε χώρα στα προηγούμενα κεφάλαια επιχείρησε να αποτυπώσει τις έννοιες του ρατσισμού, του δημόσιου λόγου και της δυναμικής που δημιουργείται όταν συνδυάζονται αυτά. Ο δημόσιος πολιτικός λόγος αποτελεί μια κρίσιμη συνιστώσα διαμόρφωσης, καθοδήγησης, δημιουργίας και αναπαραγωγής αντιλήψεων, διακρίσεων και στερεοτύπων, στάσεων και ηθικής. Ο λόγος είναι ιδεολογικός σύμφωνα και με τον Fairclough (2001), στο βαθμό που συμβάλλει στη διατήρηση συγκεκριμένων σχέσεων εξουσίας και κυριαρχίας. Μέσω του πολιτικού λόγου ο ρατσισμός και η ξενοφοβία μπορεί να εμφιλοχωρήσουν στη δημόσια σφαίρα και στη συνείδηση της κοινωνίας και να οδηγήσουν σε επικίνδυνες καταστάσεις και δυναμικές τη χώρα σε μια κρίσιμη περίοδο. Η χρήση της γλώσσας, του λόγου, από τους πολιτικούς δεν είναι τυχαία αλλά έχει σκοπό να επιτελέσει ένα έργο, να επιβεβαιώσει το αφήγημα που υπηρετούν και να διασφαλίσει τη συσπείρωση του εκλογικού κοινού, ενισχύοντας και προωθώντας συγκεκριμένες ιδεολογίες, αξίες και δυναμικές. Η φυσικοποίηση του ξενοφοβικού και ρατσιστικού λόγου ελλοχεύει τεράστιους κινδύνους για τη δημοκρατία και την κοινωνία.

Ωστόσο οι πολιτικοί οφείλουν να σέβονται το Σύνταγμα της Ελλάδας και τις αξίες που απορρέουν τόσο από αυτό όσο και από το Κοινοτικό δίκαιο. Ο ρόλος τους θα έπρεπε να είναι να εξισορροπούν τις διαφορετικές δυναμικές μιας κοινωνίας και να εργάζονται για την ευημερία των πολιτών της και της βελτίωση της ποιότητας ζωής όσων διαβιούν στη χώρα. Ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελεί μια οικουμενική αξία που πρέπει να διασφαλίζεται για κάθε άνθρωπο από όπου και αν προέρχεται. Ο πολιτικός λόγος οφείλει να είναι συμπεριληπτικός και ενωτικός και να μην προωθεί τον διχασμό προκειμένου να εξυπηρετήσει μικροπολιτικές σκοπιμότητες.

Αφορμή για τη συγκεκριμένη διπλωματική εργασία υπήρξε το βιβλίο του George Orwell, «1984», όπου σκιαγραφεί ένα ολοκληρωτικό καθεστώς στο οποίο οι ηγέτες χρησιμοποιούν μια «Νέα Γλώσσα» (Newspeak). Το λεξιλόγιο της «Νέας Γλώσσας» είναι μειωμένο, περιορισμένο, σε σχέση με την «Παλαιά Γλώσσα», το συντακτικό και η γραμματική είναι απλοποιημένα. Ο στόχος είναι να καταστούν αδύνατες η υπονομευτική σκέψη και ρητορική και πλέον μέσω της γλώσσας να

μπορούν να ειπωθούν μόνο όσα εξασφαλίζουν και διαιωνίζουν το ισχύον καθεστώς. Το συγκεκριμένο βιβλίο αποτελεί μια εφιαλτική διαπίστωση του μεγέθους της δύναμης της γλώσσας και του λόγου και της χρήσης αυτής από τις εκάστοτε ηγεσίες και εφιστά τη προσοχή στις κοινωνίες για τη διασφάλιση της ελεύθερης σκέψης. Και όπως έγραψε και ο Orwell: Αν η σκέψη διαφθείρει τη γλώσσα, και η γλώσσα μπορεί να διαφθείρει τη σκέψη.

Βιβλιογραφία:

Ελληνόγλωσση:

1. Βέικου Μ.-Λαλαγιάννη Β. (2015). Μετανάστευση, Κοινωνικές και Πολιτισμικές Εκφάνσεις, Θεωρητικά σχήματα, εννοιολογικοί προσδιορισμοί και ορολογία
2. Διεθνής Αμνηστία (χ.χ.). Ανακτήθηκε από: <https://www.amnesty.gr/>
3. Δίκτυο καταγραφής ρατσιστικής βίας. Ετήσια έκθεση 2020. Ανακτήθηκε από: <https://www.nchr.gr/diktyo-katagrafis-peristatikon-ratsistikis-vias.html>
4. Εγκυκλοπαίδεια Ολοκαυτώματος (χ.χ.). Ανακτήθηκε από <https://encyclopedia.ushmm.org/>
5. Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (χ.χ.). Ανακτήθηκε από: <https://www.hlhr.gr/>
6. Ευρωπαϊκή Ένωση (χ.χ.). Ανακτήθηκε από: https://european-union.europa.eu/index_el
7. Ηνωμένα Έθνη (χ.χ.) Ανακτήθηκε από: <https://unric.org/el/>
8. Καμηλάκη Μ. (2019). Πρόσφυγες ή μετανάστες; : Γλωσσικές αναπαραστάσεις των μετακινούμενων πληθυσμών σε δεδομένα από τον κοινοβουλευτικό λόγο. Βιβλιοθήκη της Βουλής. m.kamilaki@parliament.gr
9. Κοντογιώργης Γ. (2009, Ιούνιος, 26). Η γλώσσα ως φορέας πολιτικού λόγου και ιδεολογίας. Η περίπτωση των Μέσων Επικοινωνίας. Ανακτήθηκε από <https://contogeorgis.blogspot.com/2009/06/>
10. Λίβας Στ. Σ.(2021). Γλώσσα και Εξτρεμισμός. Εκδόσεις Παπαζήση.
11. Λιαλιούτη Ζ., Γεωργιάδου Β., Γαλαριώτης Γ., & Καφέ Α. (2017). Η ξενοφοβία στην Ελλάδα ως ερευνητικό πρόβλημα: Εννοιολογικά και μεθοδολογικά ζητήματα. Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας, τχ. 35. Αθήνα: Gutenberg 161–187.<https://doi.org/10.12681/sas.11494>
12. Μπαμπινιώτης.(χ.χ.). Η ετυμολογία των λέξεων ξένος, ξενίζω, παράξενος, πρόξενος, φιλόξενος, ξενοδόχος, ξενιτεύομαι, ξενιστής. Ανακτήθηκε από https://e-didaskalia.blogspot.com/2016/08/blog-post_152.html
13. Πανταζής, Β. (2012). Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα και Μετανάστευση. Παιδαγωγικός Λόγος, 2/2012, 11-28.

14. Παπαδημητρίου Ζ. (2000). Ο Ευρωπαϊκός Ρατσισμός, Εισαγωγή στο φυλετικό μίσος: Ιστορική, κοινωνιολογική και πολιτική μελέτη. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα
15. #Psofos: Η ρητορική μίσους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (2021.Μάρτιος.11). Ανακτήθηκε από <https://www.onassis.org/el/video/psosof-hate-speech-on-social-media>
16. Σημείο: για τη μελέτη και αντιμετώπιση της ακροδεξιάς (χ.χ.). Ανακτήθηκε από <https://simeio.org.gr/>
17. Στάμου, Α.Γ. (2014). Η κριτική ανάλυση λόγου: Μελετώντας τον ιδεολογικό ρόλο της γλώσσας. Στο Μ. Γεωργαλίδου, Μ. Σηφianού, Β. Τσάκωνα (επιμ.), *Ανάλυση Λόγου: Θεωρία και εφαρμογές*. Αθήνα: Νήσος, 149-187.
18. Σύνταγμα Ελλάδας, 1975/1986/2001/2008/2019
19. Συνήγορος του Πολίτη (χ.χ.). <https://www.synigoros.gr/el>
20. Τσάκωνα, Β., Καραχάλιου, Ρ., Αρχάκης, Α. (2020). Μετανάστευση & Κριτικός Γραμματισμός: Η περίπτωση του ρευστού ρατσισμού. *Πρακτικά 3^{ov} Διεθνούς Συνεδρίου Γραμματισμός και Σύγχρονη Κοινωνία: Ταυτότητες, Κείμενα, θεσμοί*. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, Λευκωσία, Κύπρος 11-12 Οκτωβρίου 2019, 525-539.
21. Τρουμπέτα Σ. (2000). Μερικές σκέψεις σχετικά με την παράσταση του «άλλου» και το φαινόμενο του ρατσισμού στην ελληνική κοινωνία. *Επιθ. Κοιν. Ερευνών*, 101-102, 2000, 137-176. <https://doi.org/10.12681/grsr.999>
22. Τσάκωνα Β. (2012). Τι είναι ο πολιτικός λόγος. Ανακτήθηκε από https://www.greeklanguage.gr/digitalResources/modern_greek/tools/lexica/glossology_edu/lemma.html?id=160#colabbr01
23. Φουκώ, Μ. (1990). *Η τάξη του λόγου*, μτφρ. Χ. Χρηστίδης & Μ. Μαϊδάτσης. Αθήνα: Ηριδανός

Ξενόγλωσση

1. Rubio-Carbonero G. and Zapata-Barrero R. (2017). Monitoring discriminatory political discourse on immigration: A pilot study in Catalonia.
2. Fairclough, N. & Wodak, R. (1997). Critical Discourse Analysis. Στο Teun A. van Dijk (επιμ.) Discourse as social interaction. London: Sage, 258-284.
3. Fairclough, N. (1993). Critical Discourse Analysis and the marketization of public discourse: The universities. Discourse & Society 4: 133-168.
4. Fairclough, N. (1995). Media Discourse. London: Edward Arnold.
5. Fairclough, N. (1989). Language and Power. London: Longman.
6. Fairclough, N. (2000). Discourse, social theory, and social research. Journal of Sociolinguistics 4: 163-195.
7. Fairclough, N. (2003). Analyzing Discourse: Textual Analysis for Social Research. London: Routledge.
8. Fairclough, N. (2012). Critical Discourse Analysis. [PDF]. Researchgate.
9. Institutional racism. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Institutional_racism
10. «Muslims in the European Union: Discrimination and Islamophobia». (2006, December, 1). Ανακτήθηκε από <https://fra.europa.eu/en/publication/2012/muslims-european-union-discrimination-and-islamophobia>
11. Perocco F.(2018). Anti-migrant Islamophobia in Europe. Social roots, mechanisms and actors. <http://dx.doi.org/10.1590/1980-85852503880005303>.
12. UNHCR (χ.χ.). Ανακτήθηκε από: <https://www.unhcr.org/>
13. Van Dijk T.A. (1999). Discourse and Racism. Volume 10, Issue 2 .Sage Publications. London. <https://doi.org/10.1177/0957926599010002001>
14. Van Dijk, T. A. (1992). Discourse and the denial of racism. Discourse and Society. 87-118
15. Van Dijk, T. A. (2000). Discourse, power and access.
16. Van Dijk, T. A. (1997). Political Discourse and Racism: Describing Others in Western Parliaments.
17. Van Dijk, T. A. (2000) New(s) Racism: A Discourse Analytical Approach. In: Cottle, S., Ed., Ethnic Minorities and the Media, Open University Press, Philadelphia, 211-226.

18. Van Dijk, T. A. (1998). What is political discourse analysis? Στο: Jan Blommaert & Chris Bulcaen (Eds.), *Political linguistics*. (pp. 11-52). Amsterdam: Benjamins.
19. Van Dijk, T. A. (1993). Analyzing racism through discourse analysis: Some methodological reflections. In J. H. Stanfield II & R
20. Van Dijk, T. A. Discourse Analysis as Ideology Analysis
21. Van Dijk, T. A. What is Political Discourse Analysis? *Universiteit van Amsterdam*
22. Van Dijk, T.A. (2000). New(s) Racism: A discourse analytical approach [PDF]. Στο S. Cottle (επιμ.), *Ethnic Minorities and the Media* (σσ. 33-49). Milton Keynes, UK: Open University Press.
23. Van Dijk, T.A. (1989). Structures and strategies of discourse and prejudice, University of Amsterdam. The Netherlands
24. Weaver S.(2010). Liquid Racism and the Danish Prophet Muhammad Cartoons. Simon Loughborough University
25. Weiss G. & Wodak R (2003).Critical Discourse Analysis Theory and Interdisciplinarity.
26. Wodak, R., & Meyer, M. (2009). Critical Discourse Analysis: History, Agenda, Theory, and Methodology. In R. Wodak, & M. Meyer (Eds.), *Methods for Critical Discourse Analysis* (pp. 1, 33). London: Sage.

Ηλεκτρονικές πηγές

1. Διαγράφηκε από τη ΝΔ ο Θεόδωρος Γιάνναρος που αποκάλεσε πρόσφυγα «μαϊμού». (2019, Σεπτέμβριος 04). Ανακτήθηκε από: https://www.huffingtonpost.gr/entry/diayrafeke-apo-te-nd-o-theodoros-yiannaros-poe-apokalese-prosfeya-maimoe_gr_5d6fb7abe4b011080457df0c
2. Αδωνις Γεωργιάδης: Δεν έπαψα να χρησιμοποιώ τον όρο «λαθρομετανάστης». (2019, Οκτώβριος 01). Ανακτήθηκε από: <https://www.ethnos.gr/Politics/article/64357/adonisgeorgiadhsdenepapsanaxrhismopoiotonorolathrometanasths>
3. Παραιτήθηκε η πρόεδρος της ΟΝΝΕΔ Πεντέλης μετά τη ρατσιστική επιστολή. (2019, Οκτώβριος 13). Ανακτήθηκε από: https://www.efsyn.gr/politiki/kybernisi/214603_paraitithike-i-proedros-tis-onned-pentelis-meta-ti-ratsistiki-epistoli
4. Αδωνις: Οι μετανάστες αλλοιώνουν τη χώρα. (2020, Ιανουάριος 11). Ανακτήθηκε από: [Protagon.grhttps://www.protagon.gr/epikairoti/adwnis-oi-metanastes-alloiwnoun-ti-xwra-44341976774](https://www.protagon.gr/epikairoti/adwnis-oi-metanastes-alloiwnoun-ti-xwra-44341976774)
5. Διαγράφεται στέλεχος της ΝΔ μετά τα χυδαία σχόλια για τη φωτιά σε δομή φιλοξενίας προσφύγων. (2020, Μάρτιος 08). Ανακτήθηκε από: <https://www.ethnos.gr/Politics/article/92718/diagrafetaistelexosthsndmetataxydaiasxoliathiathfotiasedomhfiloxeniasprosfygon>
6. Μπογδάνος: Αν θέλει Αφγανούς πρόσφυγες ο Σασόλι να τους πάρει σπίτι του. (2012, Αύγουστος 20). Ανακτήθηκε από: <https://tvxs.gr/news/ellada/mpogdanos-thelei-afganoys-prosfyges-o-sasoli-na-toys-parei-spiti-toy-binteo>
7. Σάλος με την ανάρτηση Μπογδάνου –Στοχοποίησε προσφυγόπουλα του νηπιαγωγείου. (2021, Σεπτέβριος 15). Ανακτήθηκε από: <https://www.megatv.com/2021/09/15/salos-me-tin-anartisi-mpogdanou-stoxopoiise-prosfygopoula-tou-nipiagogeiou-skliri-i-kritiki-tis-antipoliteysis/>
8. Η απάντηση Μηταράκη σε Ολλανδή ευρωβουλευτή για την φωτιά και τους μετανάστες: Ενδιαφέρεστε καθόλου για τους ντόπιους;. (2021, Αύγουστος 04).

- Ανακτήθηκε από: <https://www.protothema.gr/politics/article/1149084/i-apadisi-mitaraki-se-ollandi-eurovouleuti-gia-tin-fotia-kai-tous-metanastes-gia-tous-dopious-endiafereste-katholou/>
9. Βορίδης: «Οι παράνομοι μετανάστες δεν δικαιούνται ανθρωπιστική βοήθεια». (2019, Οκτώβριος 01). Ανακτήθηκε από: <https://www.ethnos.gr/Politics/article/64245/boridhsoiparanomoimetanastesdendikaioyntaianthropistikhbohtheia>
 10. Ο Κυρανάκης υπερασπίζεται «μπάρμπεκιου» ακροδεξιών δίπλα σε προσφυγική δομή – «Είναι δικαίωμά τους». (2019, Νοέμβριος 05). Ανακτήθηκε από: <https://www.topontiki.gr/2019/11/05/o-kiranakis-iperaspizete-mparmpekiou-akrodexion-dipla-se-prosfigiki-domi-ine-dikeoma-tous/>
 11. Σεξιστικό συνέδριο γονιμότητας / Θέλουμε «να έχουμε Έλληνες» και όχι «αθρόα λαθρομετανάστευση» λέει ο Άδωνις. (2021, Ιούνιος 09). Ανακτήθηκε από: https://www.avgi.gr/politiki/389299_theloyme-na-ehoyme-ellines-kai-ohi-athroa-lathrometanasteysi-leei-o-adonis
 12. Κωνσταντίνος Κυρανάκης Εφ' Όλης της Ύλης | #Right2TheBone. (2021, Νοέμβριος 30). Ανακτήθηκε από: <https://www.youtube.com/watch?v=iCjpkpPpCoI>
 13. Ο πρόεδρος της τοπικής της ΝΔ στη Χίο παρομοίασε τους πρόσφυγες... με τον κορωνοϊό. (2022, Ιανουάριος 15). Ανακτήθηκε από: <https://thepressproject.gr/o-proedros-tis-topikis-tis-nd-sti-chio-paromoiase-tous-prosfyges-me-ton-koronoio/>
 14. Κικίλιας για ΜΚΟ: Να πάνε από τα νησιά μας στην Ουκρανία και να βοηθήσουνε στην ανθρωπιστική κρίση. (2022, Φεβρουάριος 26). <https://thecaller.gr/parapolitika/kikilias-gia-mko-na-pane-apo-ta-nisia-mas-stin-oukrania-ke-na-voithisoun-stin-anthropistiki-krisi/>
 15. Μηταράκης: Οι Ουκρανοί είναι πραγματικοί πρόσφυγες βάσει του Διεθνούς Δικαίου. (2022, Μάρτιος 01). Ανακτήθηκε από: <https://www.liberal.gr/epikairota/mitarakis-oi-oykranoi-einai-pragmatikoi-prosfyges-basei-toy-diethnoys-dikaioy>
 16. Ρατσιστικό παραλήρημα Καιρίδη: Μιλάμε για σφαγή λευκών Χριστιανών & όχι αλλόθρησκων. (2022, Μάρτιος 07). Ανακτήθηκε από:

<https://www.aftodioikisi.gr/paraskinia/ratsistiko-paralirima-kairidi-milame-gia-sfagi-leykon-christianon-amp-ochi-allothriskon/>

17. «Σε ποιο κράτος Δικαίου θα απευθυνθούν οι γονείς της Μαρίας όταν ο ίδιος ο Πρωθυπουργός της χώρας, θεωρεί ότι “βαπτίσθηκε” για ιδίον όφελος;». (2022, Αύγουστος 26). Ανακτήθηκε από: <https://thepressproject.gr/se-poio-kratos-dikaiou-tha-apefthynthoun-oi-goneis-tis-marias-otan-o-idios-o-prothypourgos-tis-choras-theorei-oti-vaptisthike-gia-idion-ofelos/>
18. Ν. Μηταράκης: Η ευρωπαϊκή αριστερά θέλει να είμαστε ξέφραγο αμπέλι. (2022, Σεπτέμβριος 13). Ανακτήθηκε από: https://www.youtube.com/watch?v=HBimm6r4_2I

Παράρτημα Ι:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΑ ΠΡΩΤΟΔΙΚΩΝ

Ε
11
ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΑ ΠΡΩΤΟΔΙΚΩΝ
14-09-2018
6260
ΚΑΛΑΜΑΤΑ 12-09-2018

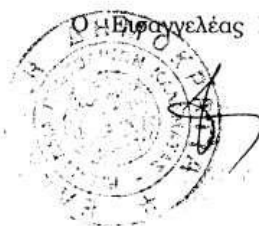
Αριθ. Πρωτ. 2561

Δικαστικό Μέγαρο
Τ.Κ 24100 Καλαμάτας
Πληροφορίες: Π ΜΠΑΛΛΑ
Τηλ. : 27210-22811

Προς
Την Δ/νση Α/θμιας Εκπαίδευσης
Καλαμάτας

Σας διαβιβάζουμε, την υπ' αριθμ 8191/26-7-2018 παραγγελία
της Εισαγγελέως του Αρείου Πάγου προς ενημέρωση.

Ομ. Εισαγγελέας Πρωτοδικών

ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΑ ΕΦΕΤΩΝ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

Αριθμ. Πρωτ.

457

Ημερομηνία

30-7-2018

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑΣ
ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ
ΤΗΛ. 2106411526
ΦΑΞ 2106411523

Αθήνα 26-7-2018

Αρ. Πρωτ.: 8191

Προς

Τους κ.κ. Διευθύνοντες τις Εισαγγελίες Εφετών της Χώρας
και δι'αυτών

στους κ.κ. Εισαγγελείς Πρωτοδικών της Περιφέρειάς τους

Σχετ. : Το με αρ.πρωτ. 3144/25-7-2018 έγγραφο του κ.
Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρώπινων
Δικαιωμάτων

Σας διαβιβάζουμε, το ανωτέρω έγγραφο του κ. Υπουργού
Δικαιοσύνης, σύμφωνα με το οποίο υπάρχουν καταγγελίες, ότι σε
σωρεία εισαγγελικών εγγράφων, όταν γίνεται αναφορά σε υπήκοο
τρίτης χώρας, που έχει εισέλθει στο ελληνικό έδαφος χωρίς τις
νόμιμες διατυπώσεις, χρησιμοποιείται ο όρος «λαθρομετανάστης».

Σωστά επισημαίνεται από τον κ. Υπουργό, ότι ο όρος αυτός,
εκτός του ότι δεν είναι δόκιμος, μπορεί να είναι και μειωτικός για την
προσωπικότητα του ατόμου και βεβαίως, δεν συναντάται στην
ελληνική νομοθεσία, όπου γίνεται λόγος για «παράνομη είσοδο στη
χώρα».

Παράρτημα II

Μερίσσια 12.10.2019

Προς: Υπουργό Προστασίας του Πολίτη
κ. Μ. Χρυσοχολίδα
Κοιν: Δήμαρχο Πεντέλης κα Δ. Κεχαγιά

ΑΝΟΙΚΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΘΕΜΑ: Η ΟΝΝΕΑ Πεντέλης συμπαρίσταται στη Δημοτική Αρχή της πόλης μας και λέει ΟΧΙ στα σχέδια του Υπουργού Δημόσιας Τάξης για τη "Μεταφορά Μεταναστών στο Νοσοκομείο Αμαλία Φλέμινγκ".

Αξιότιμε κ. Υπουργέ,

Με το παρόν δηλώνουμε την αντίθεσή μας στα σχέδια μεταφοράς μεταναστών στο Νοσοκομείο Αμαλία Φλέμινγκ, πτέρυγα Μπόμπολα. Συμπαριστάμεθα στα προβλήματα των συμπατριωτών μας του ανατολικού Αιγαίου, οι οποίοι πλέον ζουν μια ζωή κόλαση με τις ορδές ασυντακτων μεταναστών που τους έχουν κατακλύσει. Δε συμφωνούμε όμως με τη μεταφορά του προβλήματος σε άλλες περιοχές της Ελλάδας, αποδεχόμενοι τη μοίρα μας, με την πολιτική ηγεσία να δηλώνει έμμεσα ότι δεν μπορεί να γίνει τίποτα.

Ως προς τα ζητήματα της πόλης μας:

α) το Νοσοκομείο σύμφωνα με το πολεοδομικό σχέδιο, έχει συγκεκριμένη χρήση γης και δεν είναι ούτε κατασκήνωση, ούτε ίδρυμα, ούτε στρατώνας. Αν μπορεί το ίδιο το κράτος να καταπατά την πολεοδομία, το ίδιο θα κάνουν και όλοι οι πολίτες και θα υπάρξει χάος,

β) η ύπαρξη ανάλογων ευάλωτων ομάδων στην πόλη μας θα προσελκύσει εγκληματίες που θα απειλούν τους ίδιους τους μετανάστες και εμάς στη συνέχεια. Αρα μια απόφαση μετεγκατάστασης μεταναστών στην πόλη, σημαίνει υποχρεωτικά τον τριπλασιασμό των δυνάμεων ασφαλείας που την επιτηρούν,

γ) η Λ. Πηγής μπροστά από το Νοσοκομείο Φλέμινγκ αποτελεί κεντρικό οδικό άξονα απ' όπου περνάει και λεωφορείο. Θα χρειαστούν κονδύλια για συγκοινωνιακές παρεμβάσεις και αναμορφώσεις της οδού, αλλιώς θα θρηνήσουμε θύματα,

δ) όλοι γνωρίζουν ότι οι μετανάστες και οι πρόσφυγες δηλώνουν ψεύτικες ηλικίες ώστε να τύχουν των ευνοϊκών ρυθμίσεων των ανηλίκων. Ακόμη όμως και ένας 15χρονος που έχει πολεμήσει, έχει ακόμη στην πραγματικότητα ψυχή ανηλίκου; και συγκρίνεται με τα δικά μας 15χρονα;

ε) η πόλη μας στην περίπτωση μετεγκατάστασης μεταναστών, θα χρειαστεί την παράλληλη ύπαρξη μιας μονάδας του ΚΕΕΛΠΝΟ για την πρόληψη πανδημιών. Σίγουρα δε θέλουμε η φυματίωση, η ευλογιά ή άλλες ασθένειες να εμφανιστούν στην πόλη μας,

στ) αν όντως οι μελλοντικοί τρόφιμοι μετανάστες είναι ανήλικοι, θα χρειαστεί να πάνε σχολείο. Σε ποιο σχολείο θα πάνε; Θα μαθαίνουν ποιά γλώσσα; Ποια σχολικά θα τους μεταφέρουν; Σε ποιες σχολικές αίθουσες και σε ποιο σχολικό ωράριο; Όλοι όσοι είμαστε γονείς γνωρίζουμε ότι ένα σχολικό τμήμα μπορεί να απορροφήσει μόνο 3 έως 4 παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες. Αν ο αριθμός τους είναι παραπάνω ανα τάξη, τότε και τα υπόλοιπα παιδιά είναι καταδικασμένα να μη μάθουν γράμματα. Τα δικά μας τα παιδιά,

ζ) οι ανήλικοι τρόφιμοι μετανάστες θα είναι στη συντριπτική πλειοψηφία τους μουσουλμάνοι. Είμαστε έτοιμοι να τους παράσχουμε ειδικά γεύματα, τύπου «χαλάλ» (που αφορά σε ειδική διαδικασία σφαγής των ζώων και αποχή από το χοιρινό); και τι θα γίνει με την ανάγκη τους να προσευχηθούν στον Αλλάχ; και ποιος θα αναλάβει τη θρησκευτική τους κατήχηση; Και πως θα αντιμετωπίσουμε τα σεξουαλικά πειράγματα των νεαρών μουσουλμάνων έναντι των Ελληνίδων μαθητριών μας που για τα πρότυπα τους τις θεωρούν χαλαρών ηθών λόγω διαφορετικού ντυσίματος; Θα πρέπει κι εμείς για να προστατεύσουμε τα παιδιά μας να τους φορέσουμε μαντίλες; Δε θα δεχτούμε την αλλοίωση του πατρογονικού μας πολιτισμού.

Με αυτές τις σκέψεις, καταδεικνύουμε ότι δεν υπάρχει κανένας σοβαρός σχεδιασμός και απλά κάποιοι θέλουν να μεταθέσουν το πρόβλημα στις δικές μας γειτονιές. Σε αυτό διαφωνούμε. Θα στηρίξουμε κι εμείς τις οποίες κινητοποιήσεις της Δημοτικής Αρχής. Και οποίας επιβουλεύεται την οικιακή μας ειρήνη, θα μας βρει απέναντι.

Με σεβασμό και έντονο προβληματισμό,

Η Πρόεδρος
Φαίη Νικητοπούλου